



KHAKHUS (DESIRE)

[kk[k] ¼ okfg' k½

कुड़मनें फुनगल तिसर पथि

Third Book in Kud.mon

Chisoia (Writer)

Anondo Khuntdar

B.A. B.ED.

Vill/P.O. - Jargo

P.S. - Jhailda, Dist.- Purulia,

(West Bengal)

Mob. : 08371918545

Publisher :

Jharkhand Kudmali Bhasha Vikas Parishad

Rakha, Asantalia, Chakradharpur

Pin. : 833102

बाँचाउएइआ (संरक्षक)

श्याम सुन्दर महतो (हिंदुआर)

झारखंड रत्न एवार्ड 2009 एवं राष्ट्रीय शिक्षा रत्न एवार्ड 2009 से सम्मानित

आसनतलिया, चक्रधरपुर, झारखण्ड

मो0 न0 - 09934395499

संजुएता गठान (सम्पादक मंडली)

गणेश्वर महतो (बंसरिआर)

बांगला ले कुडमनें लिखअइआ

एम0 ए0 (इतिहास), बी0 टी0

प्र0 प्र0 अ0 + 2 माध्यमिक विद्यालय, पुरूनियाँ ।

वार्ड न0 - 1 , चक्रधरपुर झारखण्ड

मो0 न0 - 09934373421

ओम प्रकाश महतो (बंसरिआर)

कुडमन सिरजइआ

एम0 एस सी0 (भौतिकी), बी0 एड0

लेक्चरर

मारवाड़ी +2 उ0 वि0 चक्रधरपुर

वार्ड न0 - 6 चक्रधरपुर, झारखण्ड

मो0 न0 - 09934373420

शंकर लाल महतो (बंसरिआर)

स0 शि0, प्रो0 उच्च विद्यालय, बड़ाबाम्बो

ग्राम - रूगड़ी, पो0 - महुलपानी

थाना - चक्रधरपुर, जिला - प0 सिंहभूम (झारखण्ड)

पिन कोड - 833102

मो0 न0 - 09661150695

सरुएता (प्रकाशक)

झारखण्ड कुडमलि भाषा विकास परिषद्

राखा , आसनतलिया , चक्रधरपुर , झारखण्ड

प्रथम संस्करण - 2013

बेहरि (मूल्य) - 100 टाका

दो शब्द

मानव सृष्टि का एक अद्भूत संरचना है जिसे अपने मनोभावों को अभिव्यक्त करने की क्षमता है और इस अभिव्यक्ति का माध्यम भाषा है । संसार में अनेक भाषाएँ हैं जिनकी लिखित स्वरूप उपलब्ध नहीं रहने के कारण आज वे बिलुप्ति के कगार पर खड़े हैं ।

झारखण्ड पूर्व में बंगाल एवं बिहार राज्य का हिस्सा रहने तथा ओड़िशा, का सीमावर्ती क्षेत्र होने के कारण प्रशासनिक एवं अन्य परिवेशों के समावेश का परिणाम रहा कि यहाँ की भाषाएँ दबी रह गईं और उनका समुचित साहित्यिक विकास अवरुद्ध हो गया ।

करिश्माई व्यक्तित्व डॉ० राम दयाल मुण्डा का अद्भ्य साहस का परिणाम है कि सन् 1981 में राँची विश्वविद्यालय में पहली बार जनजातीय एवं क्षेत्रीय भाषा विभाग स्थापित हुआ जिसमें संथाली, हो, कुडुख, खड़िया, मुण्डारी, कुड़मालि, नागपुरी, पंचपरगनिया तथा खोरठा का स्नातकोत्तर स्तर पर पठन-पाठन प्रारम्भ हुआ ।

चूँकि इन भाषाओं में लिपि उपलब्ध नहीं थी । सिर्फ संथाली एवं हो भाषाओं की लिपि थी किन्तु पुस्तक प्रकाशन नगण्य था । इसीलिए सभी उपरोक्त भाषाओं को देवनागरी, बांगला या ओड़िआ लिपि पर लिखने की सहमति बनी । कालान्तर में संथाली भाषा को भारतीय संविधान की आठवीं अनुसूची में शामिल किया गया ।

जहाँ तक कुड़मालि भाषा की बात है वर्तमान राँची विश्वविद्यालय के अतिरिक्त विनोवा भावे विश्वविद्यालय, हजारीबाग एवं कोल्हान विश्वविद्यालय, चाईबासा में पठन-पाठन हो रहा है तथा झारखण्ड अधिविद्य परिषद् द्वारा मैट्रिक एवं इंटर कक्षाओं में भी पठन-पाठन की व्यवस्था है, इसके अलावे पुरुलिया के नव सृजित सिद्धु कान्हु बिरसा विश्वविद्यालय, ५० बंगाल में भी अपने पठ्यक्रम में शामिल कर लिया है ।

किसी भी जनजाति की अपनी मातृभाषा होती है । जिस प्रकार संथाल का संथाली, हो का हो, मुण्डा का मुण्डारी, उराँव का कुडुख, उसी प्रकार

छोटानागपुर के पठारी भाग एवं उसके समीपवर्ती बंगाल राज्य के पुरु. लिया, बाँकुड़ा, मेदनीपुर, जिला तथा ओड़िशा के केउँझर, मयूरभंज एवं सुंदरगढ़ जिला में निवास करने वाले कुड़मि जाति के लोगों की मातृभाषा कुड़मालि है ।

कुड़मालि का विकास भी यहाँ के अन्य भाषाओं की तरह नहीं हो पाया है क्योंकि इस भाषा-भाषी के लोग तीनों राज्यों में फैले रहने के कारण संबंधित राज्य के भाषाओं के लिपि में लिखने के लिये विवश हो गए, नतीजा यह हुआ कि ओड़िआ एवं बांगला में जो कुड़मालि लिखा गया उसे झारखण्ड के लोगों को पढ़ने में मुश्किल हुई , उसी प्रकार देवनागरी में लिखित पुस्तक को ओड़िशा, बंगाल एवं असम में निवास करने वाले कुड़मालि भाषी लोगों को पढ़ने में असुविधा होने लगी । इसी विषम परिस्थिति को देखते हुए मेरे मन में एक भाव जगा कि जब तक कुड़मालि लिपि का विकास नहीं हो जाता, तब तक कुड़मालि को रोमन में लिखा जाय । किन्तु उसमें सबसे बड़ी असुविधा थी कि रोमन में अँ, अं, त, थ, द, ध, ड, आदि लिखना सही – सही संभव नहीं था । इस स्थिति को देखते हुए मैंने सोचा कि क्यों नहीं किसी सूत्र पर पहुँचा जाय जिससे कि सही उच्चारण दिया जा सके । अन्ततः रोमन का Dot(.) जो कि उसमें पूर्ण विराम का संकेत है उसे कुड़मॉन (Kud.mon) नाम देकर सूत्र को आगे बढ़ाया जो इस प्रकार है :-

चिन्ह	अंग्रेजी नाम	कुड़मालि नाम
.	डॉट (Dot)	कुड़मॉन (Kud.mon)
'	एफॉस्ट्रॉफ (Apostrophe)	पासंग (Paso.nng)
:	कॉलॉन (Colon)	थुम (Thu.m)

उसका विस्तृत स्वरूप इस पुस्तक में दिया गया है ।

कुड़मॉन में अब तक दो पुस्तक "ओड़िशा कुड़मालि आखड़ा" एवं "चहँट गितमाला" झारखण्ड कुड़मालि भाषा विकास परिषद् द्वारा प्रकाशित की जा चुकी है ।

खाखुस (Desire) नामक इस पुस्तक के रचयिता श्री आनन्द खुँटदार से जब हमारी मुलाकात हुई और उनसे उनके द्वारा बांगला लिपि में रचित इस पुस्तक को जिसे पूर्व मे बाँकुड़ा से प्रकाशित मानभूम लोक संस्कृति जिसके संपादक श्री भरत महतो, काँसरा, झेइलदा द्वारा विभिन्न अंको में प्रकाशित किया गया था उसे उन्होंने Kud.mon में प्रकाशित करने हेतु सहमति दी । श्री गणेश्वर महतो (बंसरिआर) धन्यवाद के पात्र हैं जिन्होंने बांगला लिपि में रचित इस पुस्तक को कुड़मॉन में परिवर्तित करने का बीड़ा उठाया। श्री शंकर लाल महतो (बंसरिआर) भी अपनी व्यस्तता के बावजूद समय निकाल कर इस पुस्तक में प्रयुक्त कठिन शब्दों का अर्थ संग्रह कर इस पुस्तक की सम्पूर्णता तक पहुँचने में अविस्मरणीय योगदान दिया। श्री आनन्द खुँटदार 83 साल के होते हुए भी अकेले जारगो (झाइलदा) पुरुलिआ से आकर "शहीद निर्मल महतो कुड़मि भवन", राखा, आसनतलिया, चक्रधरपुर, झारखण्ड में रह कर पुस्तक के सम्पादन में काफी सहयोग दिया, नतीजन उनके इस सर्वप्रथम लिखित पुस्तक को झारखण्ड कुड़मालि भाषा विकास परिषद् राखा, आसनतलिया, चक्रधरपुर द्वारा प्रकाशित किया जा रहा है ।

यह पहली बार है जब किसी कुड़मालि पुस्तक में कठिन शब्दों का अर्थ भी दिया जा रहा है, ताकि पाठकों को पुस्तक में प्रयुक्त कठिन शब्दों को समझने में आसानी हो ।

अन्त में कुड़मालि भाषा से जुड़े सभी विद्वानों एवम् हमारी संस्था के सदस्यों के सहयोग का आभारी हूँ जिन्होंने जाने अनजाने में हमें इन कुड़मालि पुस्तकों के प्रकाशन में निरंतर सहयोग कर रहे हैं । क्योंकि भाषा की समृद्धि में प्रकाशन एक महत्त्वपूर्ण कार्य है ।

आशा है पुस्तक आपके हाथ में आने के बाद गहन अध्ययन कर हमें तथ्यात्मक सुझाव देंगे ।

दिनांक 15/09/2013

ओम प्रकाश महतो (बंसरिआर)

करम एकादसि

Du.i Tum

Kada.hi.n Komol phul phuteik ,Gunia manus bhoka - du.kha hei parei helou okor ta.ras ta chairo bate posreik : Ehe ko.thni ta Jargo ga.nuek Ano.ndo. Khutda.r babuk thin sotik beseheik : Okhor do.d.ho sa.ntha, khemta. , morda.ni ar bod.uari bakhnauek ta bera ke dibri de.khauek soman hekeik: Ta.u okhora Kud.mali ke ba.nchai rakhek ho.nte..n apon jibon ke jeson somorpi.t kori de.lahthi.k, okhor gun bakhnauek ta mor dho.r so.nch le bahirek jinis :

Ano.ndo. babu ehe 83 bochhore.n apon do.d.ho sa.ntha ar morda.ni bhorol jibon ja.trai.n Ku.dmali ke je jinis gila de.ilai so.npd.olaha.t ohe gila ke lei parlei somajek puinek kam hete.ik : Auti. berai.n ekhor ehe chisol gila jon-sadha.ronek lokek hote..n bejai.n bod.o khajna hete.ik :

Okhor sirjol boron-boron Kud.mali katha. kehni, machhani, gi.t, jhumeir, hen te.n le ek ta chhoto khato Bhi.tria katha. “Khakhus” Ba.nglai.n chisol pothi. jon ta Manbhumi lok So.nskirti.k So.njueta. Mangor Bhoro.t Mahato. , Ka.nsro, Jheilada kor hirlai.n ehe goppo ta Bankuda le bare.t ke chhapal roheik ohe ta ke Kud.mone.n chisi ke so.npoho.n :

Bud.ha Baba gosai.nrai ke mor nehor, je Khu.ntda.r Babuk dha'.nga umeir houk jese sobhe di.n okhor asis hamra ke mileite. rohok :

Ganeshwar Mahato Bo.nsriar
Chakradharpur

Chisoiak Chinhap

- Siripodo. Bo.nsrriar

Ba.ngla 1337 salek du.sra Asad. (E.ngreji 16 June 1931) Khristabdo., Bui.dbar, basi (Raka) Purnimak di.n sai.njhe.n , seti.a Biharek Manbhum Jilak , Jheilda. Tha.nak , Jargo ga.nue.n Khu.ntda.r bo.nsek ma.njhtud.ia chasa ghare.n ekor jonom : Kokila name.n ek ti di.di. roheik : Ekor mod.i bhojek di.n ekor jonom : Je ti.a ekor jonmol banar ta , Ekor bod.o bap , Oghnu Khu.ntda.re.n sunlak sunikei kohi uthlak mor Ano.ndo.i heli : Ehe khati.r ekor nam heleik Ano.ndo. :

Ga.nue.n "Pobi.tro Hirdo.i Moi.dh E.ngreji Bidi.aloi" , Romon Mison iskule.n 1945 sale.n midil pas korol : Bahirek Hai iskule.n hostele.n rakhi ke pod.hauek ja.ngd.a bap harik nihi.n roheik :

Elakak loke.n chhoua ke pod.hauek ho.nte..n ek ta "High School" Tha.pna korol roho.t : Ohe ta hi.n pod.hi ke , 1950 sale.n suoto..n.tro pod.hua hisabe.n , Patna Inbharsiti le metrik pas korol:

Ek bochhor takak akrai.n(obhabe.n) , koleje.n nam nihi.n chisai ke chisa pod.hai.n thop de.leik : Ghuri bochhor ekor gurude.b De.ben Mahto.i.n ekor bap ke katha. de.leik , Ra.nchi Koleje.n (Ranchi College) bhorti. korihi.n , mase.n mase.n ti.s taka kori ke, sorkarek bate le(to.roph le) , pani khaiek(scholarship) de.ua koraubei.n :

1951 sale.n , Ra.nchi Koleje.n nam chisai ke 1953 sale.n Bihar Bisuo Bidi.aloie.n ' IA ' pas korol , B A mahan bhorti. hel , mentu.k 1955 sale.n B A phel korol : Bid.on(Porichha) de.uek ar do.hra kosni korei nihi.n : Ichag mahan, ek ta Uch Buniadi. Bidi.aloiek Pordha.n sikhokek paia(Chakri) pauol ar ohetai.n khamij hel (Kam dho.rlak):

1961 sale.n hua.n isti.pha de.i ke apon ga.nue.nk iskul auol , 1962 sale.n suadhi.n pod.hua hisabe.n Ra.nchi bisuobidi.aloie.n B A pas korol, okor sa.t bochor bade.n Koilkata. Bisuobidi.aloi le B Ed pas korol: Poi.nsoth bochor umeir to.k Jargo Hai Iskule.n sohaiok sikhokek kam kori ke 1998 sale.n abgas pai ke , ehe ti.a abgas jingani puhaueis :

1958 sale.n Susuna khu.ntda.r ke biha korol roheik , mentu.k pa.nch goth chhoua , du.i beti ar ti.n betak apabhar de.i ke chhad.i ke 1995 sale.n

siridha.m choli gelahi :

Bod.o beti Sulekha Khu.ntda.r B A pas ,beti jauai.n ehe ti.a (ekhon) apon ghar - du.air bonai ke , kolkata.i.n tha.kthi.k , Jauai.n hari Loli.t Mohan Mahato. Kolkata Hai Kotek “Advocate” hekeik :

Bod.o beta “ Bidyut Kumar Khu.ntda.r ” MBBS , MD , (Paed) DM RD Redioloji (Radiology) : Ehe ti.a “Me.dnipur Medikal Koleje.n” Porphesari (Professorship) koreis : Me.njhla Beta “Bikash Kumar Khu.ntda.r” Ba.ngla Onars (Honours) Phasto kilas (First Class) , M A seke.nd kilas, Chhoto beta Bisuoji.t Khu.ntda.r kor chisa pod.ha nihi.n heik : Chhoto beti Kumari Nilima Khu.ntda.r Ba.ngla onars di.ti.o serni , M A di.ti.o serni , B Ed di.ti.o serni kori ke ghare.n bekamia ahi :

Chheuni

Bohti. pani ke chhe.nki de.le , che.nkai tha.keik nihi.n : Do.sor bate dohor khojeik , te.sne ohe khaiek agu sa.nijhe ghar nihi.n samai hel : Ano.ndo. Da.da.k Mai.n to. ague morol roheik , jeti.a(Jokhon) bap morleik, seti.a(To.khon) bera dublei ghar khohd.e(samai) hei heleik: Nan - nan (Choto-Choto)chhoua, a.ndha.r helei Mai.n hari je.nde.i jauok, ekor a.nchor ta chhad.thi.k nihi.n:

Ehe boto.re.n Ra.nchi Bisuobidi.aloie.n Kud.mali.n , chisa - pod.ha uchroleik : Ehe ti.a(Ekhon) hu.nde. chha.nda.i hei lagol :

Guru paulein “Ram Da.yal Munda ar Lokhi Ka.n.t Mu.truar ke, ekhor huchkani ar sursuri.n chiselai kolom dho.rleik 1981 sale.n :

Ekor eke thin nejeir , jeta hekeik Kud.mali bhakhi.n sahi.t sirjate.ik na nihi.n !

Purkheni bin bhe.nta.k Kud.mali biha gi.t, Korom gi.t, Ba.n.dna gi.t , Dhop gi.t , Udho.ua gi.t , Kobi gi.t , Ed.heia gi.t , Maharai gi.t , Koipla gaiek git , Sitka goulak gi.t, ehe dul jo.tna ta parolahe , johd.aulahe, je gili aij kail ar ta'.nid.e.n , tikre , akhd.ain sune pauaheik nihi.n : Sun kehni , Jan kehni , Dager kehni (Novel) kud.ik upor chisolahe : Nan kehni ar kobita. du.io ta ekuk soiek upor aheik , Sad.a bha.ndarek ho.nte.n hajar solo (16000) sad.a johd.aulahe mentu.k sobhe ge.njiahi.n (Kho.nsal) aheik : Bui.dh aheik mentu.k bhorsa nekheik :Jakhor bhorsa ahein to. bui.dh nekhein : Ehe Mai.n bhakhi Kud.mali.n nite.i ita uta chiste. ahe kohi ke ba.ncholahe ni to. kobei mori roheite.l : Aij le kote.k di.n agu ekor sarai.n (chita.i.n) du.b gha.ns jonmi roheite.leik :

KUD. MON SIRJOIA KOR BEURA

(Biodata of Developer)

Kud.mon means Kud.mali in Roman Script

Name :- Om Prakash Mahto

Totem (Gusti) :- Bonsriar

Permanent Address :- At / P.O.-Urkia, P.S. - Manoharpur,
Dist - West Singhbhum , Jharkhand,
Mob - 9934373420
E-mail : opmahto25@gmail.com

Date of Birth :- 25- 09-1961

Qualification :- M.Sc (Physics.) B.ED.

Posting in Govt Service :- Lecturer in Physics.

Date of Appointment :- 10-03-1989

First Posting :- Govt Girls (+2) H.S, Dumka.

Present Posting :- Marwari (+2) H.S, Chakradharpur

NCC Performance :- Associate NCC Officer,
Rank - Second Officer

Award in NCC :- Seven Years Service medal.

Before Appointment as lecturer

- (1) Founder Secretary of Sree Hari - Gour Hari H.S Urkia
- (2) Temporary Science teacher in H.S.Raj Anandpur for One year
- (3) Lecturer in Physics at St. Augustin College, Manoharpur
- (4) Appointed as a Primary Teacher & deputed to open Project Girls H.S ,Sonua as a Science Teacher.

Post holding in NGO's

- (1) Chairman - S.G.H.S,Urkia, Manoharpur
- (2) Vice Chairman - Kishor Samaj Seva Samiti,Urkia
- (3) Chairman - Eagle youth educated Association, Manoharpur
- (4) Secretary- Jharkhand Kudmali Bhasa Vikas Parishad.
- (5) Founder Secretary - Kala Sanskriti Vikas Kendra Asantalia
- (6) Treasurer - Madhusudan Memorial Educational Society, Asantalia

Publishing Material

Kudmali Phul, Phor Ar Bhauo.nr (Approved by Jharkhand Academi Council for Class IX & X)

Odisha Kud.mali Akhd.a , Choho.nt Gi.t Mala , Khakhus & Sa.nkha Si.ndu.r

Motto

Do not Speak, Do Work Honestly, Your Work will Speak.

Inspirer

- I. Swami Vivekanand :- Lecture at Chicago on dated 11th September 1893
- II. Arya bhatt :- Zero was invented by him on 3rd Century in India.
- III. Ram Krishna Mission :- Vedic Roman (Sanskrit in Roman)
- IV. Arbi Script :- Use of dot (.) in different positions changes the word

Note:- If we accept roman script for Kud.mali then there is no need of separate software, All substitutes are available in any type of English font. This substitute can be used for all Northern Indian Regional languages.

I have no idea about South Indian Languages but hopeful so.

Convener - Sri Shyam Sundar Mahto, Patron (JKBVP) Cum Vice-Chairman , (Zila Parishad, West Singhbhum)
Contact No-9934395499

Assisted by - 1. Sri Ganeshwar Mahto, Chairman (JKBVP)
Contact No-9934373421
2. Sri Shankar Lal Mahto, Member (JKBVP)
Contact No-9661150695

JHARKHAND KUD.MALI BHASHA VIKAS PARISHAD

Rakha, Asantalia, Chakradharpur, Jharkhand

Reg. No. 655/06-07

(Societies Registration Act 21,1860)

Email : jharkhandkud.mali@gmail.com

Formulae

(1) Using letters:-

Big	A	B	C	D	E	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	R	S	T	U
Small	a	b	c	d	e	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	r	s	t	u

(2) COLON (:) ke Thu.m , Dot (.) ke Kud.mon ar

Apostrophe (') ke Paso.nng mana gelaheik

(3) Kud.mon (.) is used before these letters -

.n ¼v| ½ .nn¼va½.t ¼r|½ .th ¼Fk|½ .d ¼n|½ .dh ¼/|½

(4) Kud.mon (.) is used after these letters -

to. ¼½ tho. ¼Fk| do.¼n|½dho.¼k|½ d.¼M|½d.o ¼M|½

(5) Apostrophe means paso.nng (') - is used in special case for

V oxZ¼V| B| M| < ¼attached with .n , .t , .th , .d , .dh

Hohi kod. (Vowel) / Ma.tra

o	a	i	u	e	.n	.nn
अ	आ	इ	उ	ए	अँ	अं

Johd.ol Hohi Kod. (Joint Vowel)

o.n	a.n	i.n	u.n	e.n
अँ	आँ	इँ	उँ	एँ
o.nn	a.nn	i.nn	u.nn	e.nn
अं	आं	इं	उं	एं

Pahi kod. (consonant)

k	kh	g	gh	
अक	अख	अग	अघ	
ch	chh	j	jh	
अच	अछ	अज	अझ	
t	th	d	dh	
अट	अठ	अड	अढ	
.t	.th	.d	.dh	n
अत	अथ	अद	अध	अन
p	ph	b	bh	m
अप	अफ	अब	अभ	अम
r	l	s	h	d.
अर	अल	अस	अह	अड़

PAHI, HOHI KOD. JUTONEK DHESNA

ब्यंजन एवं स्वर वर्णों के मेल का उदाहरण

k	ko	ka	ki	ku	ke	ko.n	ko.nn
अक	क	का	कि	कु	के	कँ	कं
kh	kho	kha	khi	khu	khe	kho.n	kho.nn
अख	ख	खा	खि	खु	खे	खँ	खं
g	go	ga	gi	gu	ge	go.n	go.nn
अग	ग	गा	गि	गु	गे	गँ	गं
gh	gho	gha	ghi	ghu	ghe	gho.n	gho.nn
अघ	घ	घा	घि	घु	घे	घँ	घं
ch	cho	cha	chi	chu	che	cho.n	cho.nn
अच	च	चा	चि	चु	चे	चँ	चं
chh	chho	chha	chhi	chhu	chhe	chho.n	chho. nn
अछ	छ	छा	छि	छु	छे	छँ	छं
j	jo	ja	ji	ju	je	jo.n	jo.nn
अज	ज	जा	जि	जु	जे	जँ	जं
jh	jho	jha	jhi	jhu	jhe	jho.n	jho.nn
अझ	झ	झा	झि	झु	झे	झँ	झं

t	to	ta	ti	tu	te	to'.n	to'.nn
अट	ट	टा	टि	टु	टे	टँ	टं
th	tho	tha	thi	thu	the	tho'.n	tho'.nn
अठ	ठ	ठा	ठि	ठु	ठे	ठँ	ठं
d	do	da	di	du	de	do'.n	do'.nn
अड	ड	डा	डि	डु	डे	डँ	डं
dh	dho	dha	dhi	dhu	dhe	dho'.n	dho'.nn
अढ	ढ	ढा	ढि	ढु	ढे	ढँ	ढं
.t	to.	ta.	ti.	tu.	te.	to..n	to..nn
अत	त	ता	ति	तु	ते	तँ	तं
.th	tho.	tha.	thi.	thu.	the.	tho..n	tho..nn
अथ	थ	था	थि	थु	थे	थँ	थं
.d	do.	da.	di.	du.	de.	do..n	do..nn
अद	द	दा	दि	दु	दे	दँ	दं
.dh	dho.	dha.	dhi.	dhu.	dhe.	dho..n	dho..nn
अध	ध	धा	धि	धु	धे	धँ	धं
n	no	na	ni	nu	ne	no.n	no.nn
अन	न	ना	नि	नु	ने	नँ	नं
p	po	pa	pi	pu	pe	po.n	po.nn
अप	प	पा	पि	पु	पे	पँ	पं
ph	pho	pha	phi	phu	phe	pho.n	pho.nn
अफ	फ	फा	फि	फु	फे	फँ	फं
b	bo	ba	bi	bu	be	bo.n	bo.nn
अब	ब	बा	बि	बु	बे	बँ	बं
bh	bho	bha	bhi	bhu	bhe	bho.n	bho.nn
अभ	भ	भा	भि	भु	भे	भँ	भं
m	mo	ma	mi	mu	me	mo.n	mo.nn
अम	म	मा	मि	मु	मे	मँ	मं
r	ro	ra	ri	ru	re	ro.n	ro.nn
अर	र	रा	रि	रु	रे	रँ	रं

l	lo	la	li	lu	le	lo.n	lo.nn
अल	ल	ला	लि	लु	ले	लँ	लं
s	so	sa	si	su	se	so.n	so.nn
अस	स	सा	सि	सु	से	सँ	सं
h	ho	ha	hi	hu	he	ho.n	ho.nn
अह	ह	हा	हि	हु	हे	हँ	हं
d.	d.o	d.a	d.i	d.u	d.e	d.o.n	d.o.nn
अड़	ड़	ड़ा	ड़ि	ड़ु	ड़े	ड़ँ	ड़ं

.n is used with ट वर्ग (to,tho,do,dho ucharone) then (') shows the nearness of consonts (ट ठ ड ढ), in case of to. (त), tho. (थ), do. (द), dho. (ध) it is normal

टवर्ग				
to'.n	ta'.n	ti'.n	tu'.n	te'.n
टँ	टाँ	टिँ	टुँ	टेँ
tho'.n	tha'.n	thi'.n	thu'.n	the'.n
ठँ	ठाँ	ठिँ	ठुँ	ठेँ
do'.n	da'.n	di'.n	du'.n	de'.n
डँ	डाँ	डिँ	डुँ	डेँ
dho'.n	dha'.n	dhi'.n	dhu'.n	dhe'.n
ढँ	ढाँ	ढिँ	ढुँ	ढेँ

तवर्ग				
to.n	ta.n	ti.n	tu.n	te.n
तन	तान	तिन	तुन	तेन
tho.n	tha.n	thi.n	thu.n	the.n
थन	थान	थिन	थुन	थेन
do.n	da.n	di.n	du.n	de.n
दन	दान	दिन	दुन	देन
dho.n	dha.n	dhi.n	dhu.n	dhe.n
धन	धान	धिन	धुन	धेन

to'.nn	ta'.nn	ti'.nn	tu'.nn	te'.nn
टं	टां	टिं	टुं	टें
tho'.nn	tha'.nn	thi'.nn	thu'.nn	the'.nn
ठं	ठां	ठिं	ठुं	ठें
do'.nn	da'.nn	di'.nn	du'.nn	de'.nn
डं	डां	डिं	डुं	डें
dho'.nn	dha'.nn	dhi'.nn	dhu'.nn	dhe'.nn
ढं	ढां	ढिं	ढुं	ढें

to..nn	ta..nn	ti..nn	tu..nn	te..nn
तं	तां	तिं	तुं	तें
tho..nn	tha..nn	thi..nn	thu..nn	the..nn
थं	थां	थिं	थुं	थें
do..nn	da..nn	di..nn	du..nn	de..nn
दं	दां	दिं	दुं	दें
dho..nn	dha..nn	dhi..nn	dhu..nn	dhe..nn
धं	धां	धिं	धुं	धें

KICHHU DHESNA (SOME EXAMPLES) :

O.n	-	अँ	I.nngi.t	-	इंगित
O.n.d	-	अँद	U.nn	-	उं
O.njd.a	-	अँजड़ा	Thu'.nn	-	तुं
O.ntua	-	अँटुआ	U.n	-	उँ
O.nn	-	अं	U.ncha	-	उँचा
O.nnthol	-	अंठल	U.nt	-	उँट
a.nn	-	आं	Gu.nd.i	-	गुँड़ि
a.nnchai.n	-	आँचाज	E.nn	-	एँ
I.n	-	इँ	Be.nn	-	बँ
I.n.d	-	इँद	Che.nn	-	चँ
I.nd.ra	-	इँड़रा	The'.nn	-	ठँ
I.ndu.r	-	इँदुर	ek	-	एक
E.n	-	एँ	Kud.mi	-	कुड़मि
E.ncha	-	एँचा	Go.nnga	-	गंगा
E.nchi	-	एँचि	Go.nji	-	गँजि
E.nspe.ns	-	एँसपेंस	Ja.nta.d.	-	जाँताड़
Oi.n	-	अज	Jud.uahi	-	जुडुआहि
O.nnthol	-	अंठल	Ti'.nn	-	टिं
a.ns	-	आँस	Kato'.t	-	काटत
Akhd.a	-	आखड़ा	Ta'.ngna	-	टाँगना
Ada.badi.	-	आदाबादि	Tha'.nn-thu'.nn	-	ठां-तुं
is	-	इस	Ta'.nid.	-	टाँइड़
is....!	-	इस...!	Te'.ngra	-	टेंगरा
ud.	-	उड़	To'.nd.i-bha.nd.i	-	टँड़ि-भाँड़ि
A.n	-	आँ	Ta'.nn-tu'.nn	-	टां-तुं
A.ns	-	आँस	Thu'.nngri god.i	-	तुंगरि गड़ि
A.nt	-	आँट	Da'.nngra	-	डांगरा
I.nn	-	इं	Dha'.nnga	-	ढांगा,

Di'.nd.ai.n	-	डिंडाज
Du'.nngri	-	डुंगरि
Do'.nnga	-	डंगा
Dohor	-	डहर
Ba.nnsi.nng	-	बांसिंग
Budhi..n	-	बुधिज
Ba.ndho.n	-	बाँधन
Ba.n.dna	-	बाँदना
Bada.d.	-	बादाड़
Bo.ndo..n	-	बाँदअँ
Ba.nchaueia	-	बाँचाउएइआ
Ba.ndho.ho.n	-	बाँधअहँ
Bo.nhrota.	-	बाँहरअता
Ba.ndho..n	-	बाँधअँ
Boria.t	-	बरिआत
Bho.nnkod.	-	भंकड़
Bhukchu.ndi.	-	भुकचुँदि
Moi.n	-	मज
Mai.n	-	माज
Da.nua.nl kad.a	-	दाँउआल काड़ा
Do.ud.a - dha..npa	-	दउड़ा-धाँपा
Bha.nga- dho..dra	-	भाँगा-धदरा
Nenai.n- chonhai.n	-	नेनाज-चनहाज
To.i.n	-	तज
To.hra	-	तहरा
Tu..t	-	तुत
Ta.to.l	-	तातल
Ta.nanana	-	तानानाना

Tha.na	-	थाना
Tha.ri	-	थारि
Da..d	-	दाद
Du..d	-	दुद
Da.ni	-	दानि
Da..n.t	-	दाँत
Do.d.e.n	-	दड़ैँ
Do.bati	-	दबाटि
Do.ud.e.	-	दउड़ैँ
Do.hor	-	दहर
De.umo.nndol	-	देउमंडल
Dha.n	-	धान
Dhad.os	-	ढाड़स
Dhi..nguani	-	धिँगुआनि
Nite.i	-	नितेइ
So.nnsar	-	संसार
Su.nsar	-	सुँसार
Seu.nroho.n	-	सेउँरअहँ
Sombidha.n	-	समबिधान
Se.nn-se.nn	-	सेँ-सेँ
Si.nn	-	सिँ
Somridhi.	-	समरिधि
Hirlai.n	-	हिरलाज
Boto.re.n (Ja.ngd.a)	-	बतअरें
Du.air khu.nda.	-	दुआर खुँदा
Chha.nn-chhu.nn	-	छाँ-छुँ
Phala.nn- phulu.nn	-	फालाँ-फुलुँ

Khakhus

Kamruak aij bejai.n rijh : Phuphu ghar goti.ari jata.k : Sai.njhei gu.nd.i kuti rakholaha.t : Bhinsarei kamruk bod.o bape.n, Kamruk mai.n ke gagai uthauheik : Uthe'.n go , khukhd.i dakla : Cha.nd.e nihi.n korle jaie.t ke rou.d heti. :

Kamruk mai.n uthli : Bhinsarei uthi ke aig solgai ke gud. pitha kore besli :

Koi di.n heleik , mokor porob pairailaheik : Porob basi.n esno bochhor sale.n goti.a - peria bed.hauek di.n : **Kherei** kam porob ague siralaheik : Porob basi.n edha..nu u.dma di.n : Ghare.n ar kono **jai.n.t(ja.nk) kam** nihi.n tha.keik :

Phuphu ghar jam kohi ke saijhe.n dheir rai.t to.k , Kamruak ni.nde. nihi.n hel roheik : **Birsi** rohol rohe : Pechhu to. nida.l , ohe khati.r ni.n.d bha.ngei.t ke richik **polom** heleik : Uthi kei bod.o bap ke koheheik , chal bod.o bap edha..nu : Rou.d hele chole nihi.n parob :

Aij kail jad.ek di.n , bera ti richik **da'.nthai** de.hi.n : Pheir to.r mai.nek pitha korol tau **sai.n.t** nihi.n helaheik : Ghar a.ngna bad.ha sod.ha kore de.hi.n : Basi mu.nhei kese jab : Hamrau richik **basiai** leb : Nihi.n hele bhukhe.n heb :

Tha'.nu.n to. noheik : Gamchha **pi.ndha**. Kamruai.n chhageir chorauein : Ludhu.a okor so.nngi : Du.io lok eke jod.i machha heko.t : Bihan helei basi khai ke roije tu'.ngri bate legthi.n : Ga.nu mud.a batei Ludhu.a rak ghar : Ludhu.a khai - da.i ke **sai.n.t** hei ke , Kamru ke **porkhi** rakheik : Kamruai.n chhageir lei ke aulei ei.no dohrauein :

Aij bera heli , ta.u Kamru aueis nihi.n : Porkhi - Porkhi Ludhu.ak a.nikh tatai geleik , ta.u Kamruai.n chhageir bahrauein nihi.n : Pechhu Ludhu.a Kamrua ke **chalaue** geleik : Jai ke koheheik , koi re aij kon ti.a chhageir legbesin : **Do.r besiam** hei muhali ta.u to.r chhageir bahrauek hem-sem nihi.n :

Kamruai.n koheheik , aij moi.n chhageir choraue nihi.n jam : Bod.o Bap so.ng phuphu ghar goti.ari jam :

Suni ke Ludhu.ai.n mu.nh ke kachu - machu kore laglak :

Koheheik , moi.n jaho.n to.be bhai :

Kamruk mai.ne.n koheheik , ro beta richik thi.rai.n , kohi ke du.i ta pitha de.leik :

Ludhu.a pitha gili khale - khale ghar gel : Jhumkiai.n pitha khal tha.nai ke koheheik , de. da.da. mokou ek Kha.nd.a de. :

Jhumkia ke de.te.ik ka.nha.n , eke gale.n sobhe ke tu.bi de.i ke ta.gul - bagul kore lagol : Jhumkia pitha lai ka.nde. lagli :

Okor mai.n **he.nd.sare.n** rohi , ka.n.dna suni ke koheheik , kina lai ka.ndi.his beti ?

Jhumki.n koheheik da.da.i.n pitha khai hel , ek kha.nd.a ma.nglei.n no sobhe ke tu.bie de.leik : Tu.be de.hi.n u osne heke: Okor ni hele kakou de.te.in nihi.n , pheir lokek gili hele lujhki - lujhki lete.in : Ro beti thi.rai.n : Hamrau pitha korob ar to.r mama ghar jab :

Ehe dul mehnate. - mehnate. Jhumkik mamak beta chotu.r, pithak khala lei ke po.nhchol : Sai.njhei pitha kori rakhol roho.t: Gharo sa.ngi dhu.re.n nekhein : **Ongute.i** cholol rohe , kohi ke **jhup le** po.nhchol : Khala de.khi ke Jhumki bejai.n rijhe.n heli : Khala ta kei med.iauleik : Ludhu.a ke koheheik , de.bo.n ro , lebe, to.i.n ek kha.nd.a de.le nekhis :

Ludhu.ai.n mone.n - mone.n bhabheis , bhaloi heleik : Kamrua phuphu ghar gel to., edha.u.n moi.n Chotu.r so.nge khelam : Chotu.r nihi.n aule ehe koi di.n moke ekai **maia.ng - muiu.ng** lageite.li :

Kamru ar okor Bod.o Bap du.io aja - nati. , Kamruk phuphu ghar gela : Bap ke tha.nai ke, Kamruk phuphu bejai.n rijhe.n heli : Porob basi hi.n Bud.ha Bap , beti ke **bed.haue** auleik:

Ekhra ke tha.nai kei , Kamruk phuphuk chhoua gilik **sep** tipkeihelein : Bud.hai.n to. pitha anolahe : Bud.hai.n khala ta rakhlei pitha ke chiri-cho.nthi. korelai okhra okbokai gelaha.t : Khala rakhi ke ekhor boste. - boste. Thiliai.n - Litiai.n khala ke phad.i ke khoi.nchhai.n - khoi.nchhai.n **apnada.ri** med.iaue laglethi.k:

Okor mai.n ghoti'.n pani lei ke bahralahi : Okhor ro.dbodi.
suni ke anga lei ha.nkauhein sobhe na liha lo : To.hor da.da. goru
lei ke gelahe : Okou rakhi di.hak :

Okro aheik mai.n , kohi ke ekhra pichhuaid. bate jai ke pitha ke
tu.be laglethi.k : **Besiamen** boro.d lei ke Re.ngta ghurul : Bud.ha ke
de.khi kei , mai.n hari ke koheheik , Mai.n,bod.o bap aulahe , mokou
pitha de. : Ho.n Beta de.ho.n , kohi ke du.i ta dho.rai de.heik :

Du.ie ta ? Kina korom beta , moi.n pani ane dhu.r ku.na.n
gelo.n no , hi.nde.Thiliai.n-Lithiai.n **apnada.ri** lei-lei khalthi.k : Ho.n
to. ehe gilie khai.n : Hamrau mama ghar jailai pitha korob, Se di.n
to.ke sa.ngi de.bo.n :

Pehil magh , ehe ti.au jad. ahbe koreik : Pochhd.ol agd.ak
dho..ndho.ura bud.ha ke **angai.n** kori de.lathi.k : Aig ta.pi - ta.pi
Kamruk ar Re.ngtuk **gedhi.k** lod.ai chole lagolahein : Bud.hak
ho.n.te.i porobou **gaia** ro.ngua sa.nd.ha ta nihi.n marol rohthi.k, ohe
ta aij marolahthi.k , Rengtak mai.ne.n mokor porobe.n ita mare
nihi.n de.l rohein , Bap aulei marbei.n kohi ke :

Sa.nd.ha ke dhu'.nd.si - dhu'.nd.sa bonauhethi.k : Sup bhorti.
mas heleik : Du.io bohine.n pota du.hroho.t : Du.hrote.- du.hrote.
okhor du.io bohinek kod.i (Jhagd.a) uchrolein : Thiliai.n koheheik ,
moi.n sa.ngi lem , du.hroho.n no :

Litiai.n koheheik, moi.n du.hre nihi.n lagom : **Chichirlahi** ta gota
ha.th heuelai : To.be de.bo.n lebe :

Hau le to.be moi.n pani dhare nihi.n lagom kohi ke, ghoti ta
tho.sd.i de.i rakhi ke choli de.leik :

Okhor mai.n ekhor guil suni ke, ghar lei ha.nkauhein, Olo
kina lai kod.i (Jhagd.a) lageiha, roha jai de. :

Thiliai.n koheheik, au mai.n pani dhari de.be : Litia pani dhari
de.i nihi.n lageis : Do.r dho.ua kori kei parali : Uti osne heki :
Kono kam ta jodi. pura korti. : Pheir khai.t ke jom : Mai.ne.n pani
dhari - dhura de.leik : Dho.i dha.i ghar samala :

Kamrui.n Re.ngta ke koheheik ek ta katha. kohbo.n , janis to.

kohe.n no :

Re.ngtai.n koheheik, kohe.n kina eson katha. hekou se kohe nihi.n parom : Kohe.n ? Ek tha.ri Supari gonoite. lari : Oh ! Ita to. ta.ria hekthu. : Edha.u.n to.i.n kohe.n ? Ek ti bud.hik gota ga.t phusd.i : Oh ! ita edha.u.n kone nihi.n janei ? Ko.nthor, Ko.nthor : Lege edha.u.n to.i.n kohe.n : Bon le bahrali ha.ns, ha.nse.n kohei mor sudha.i mas :

Oh ! Ita edha.u.n kone nihi.n janei, putru chhouahu.n kohi de.bthu. “Chhatu.” hekeik : To.i.n janis to. kohe.n edha.u.n , Moi.dh ba.ndhe. kad.ak chapa ?

Bah re to.i.n moke thokaue khojehis ekor mane “Kachhim” Kachhim : To.i.n ebar kohe.n, ek ti bud.hi.n nida.i uthi kei kohei, chi - chi kham, chi - chi kham : Keison ?

Nihi.n parle re thekaue : Iti “ Bei.nthin” heki : Kamruai.n edha.u.n ragai ke koheheik , ote.k janis to. kohe.n no :

“Sa.t so rukhna , sa.t so be.nsla, ta.u nihi.n kateik asonek bakla ?

Suni ke to. Re.ngta *gud.um* helak : Kohe.n re gud.um hele je ?

Re.ngtai.n koheheik , rohe.n - bhai *pha.nd.e* de. : Richik khon bade.n koheheik pha.nd.e , nihi.n parle , nihi.n parle : To.be kusum :

Nihi.n parle , nihi.n parle, itau nihi.n helou : Kamruai.n edha.u.n ha.t ta.li de.i lagleik : To.be , *sarei* re :

Okor le da'.ntho kath kina heik ? Idha.u.no nihi.n parle, kohi ke Kamruai.n ha.nsi de.leik Re.ngta ke :

To.be kina hekeik kohi de. : Kohleik Re.ngtai.n Kamrua ke: To.i.n agu nihi.n parlo.n kohi ke hair mane.n , hele kohi de.bo.n : Re.ngtai.n koheheik ho.n to. bhai , hair manlo.n : Edha.u.n kohi de. :

Chha.nheir hekeik re : Chha.nheir hekeik : Chha.nheir ki, kethu.hu.n kataik ?

Thike kohle bhai : I katha. ta mor mon tai.n aueiheli ar jaiheli , Mentu.k kheial kore nihi.n parlo.n :

Re.ngtak mai.ne.n , chulhasar lei ha.nkauhein , nida.iha na re :
Kehni koha , **te'.ng** pod.ai de.hon :

Nihi.n nida.io hamra , jan kehni koheiho :

Richik bade. , Kamru ar Re.ngta ke ekuk ta te'.ng pod.a de.lein
ar Bud.ha ke korji amtha pod.a gili de.leik :

Chulha du.aire.n Thilia ar Litiai.n pota pod.a kheja koroho.t:
Du.hrol rohi kohi ke , Thiliai.n du.i kutia bad.hti. leli : O.tne tai.n
rage.n Litiai.n okor kheja take, ma.njh **kha.ndha.i.n** buni de.leik:

Anga lei okor mai.ne.n kohohein , guil kahe koreiha lo : Roha
moke jai de. : Kheja kori de.bohon :

Litiai.n koheheik , Mai.n go : Thiliai.n sobhe ke med.iauleik :
Ho.n to. moke jai de.: Eson kahe korlehe ge : Ho.n to. oi.n sa.ngi
leli khone :

To. moke na hoi aue de. : Lei de.hi.n , moi.n to.ke bhujol maso
de.bo.n , kohi ke bunol pota gili bichhi ke de.leik ar du.i kutia
bhujol mas de.leik to. khali :

Sukhol kusum phad.ak aig : Gangania (Gosgos) aige tu.rte.
bha.t - ti.on sijhleik : Kamru ra aja - nati. khai bosolaho.t : Porson de.i
ke Re.ngtak mai.ne.n Bud.ha ke koheheik - Bap , to.i.n to. bud.hai gele,
kon di.n mori jabe, Kamru ke biha de.hi.n : Sadhe.k ek ta nati. :

Re.ngtai.n koheheik , mai.n Kamrui.n biha korle , moi.no to.be
biha korom : Kamru ke biha de.le , mokou biha de.ue heto.u :

Ho.n re to.kou biha de.bou : To.be ar richik dagor hei lei.n :
Ete.k chhotoi.n biha korle bohu ti'.n kane.n dho.rto.u :

Bud.hai.n koheheik , ho.n beti , moro **edh.au.n** ohe tai sa.dh
ahi : Keniai **touai.n** athhu. no :

Kore hete.ik : Khal - da.l bade. Bud.ha ke aig bhorsi de.lthi.k :
Pechhu sobhekai nida.la :

Bihane.n richik bera heli no , Bud.ha , Kamru , Re.ngta sobhekai
seti.a bate mu.n dho.ue jaha.t : Kulhi.n richik dhu.r gelaha.t no ,

Re.ngtai.n Bud.ha ke koheheik , Bod.o Bap moke ka.ndhe. chapaue.n no : Ho.n re sala , sa.dh lagohou to. au chape.n :

Muchkirak du.air ta po.nhcholaha.t no okhor kukur tai.n Bud.ha ke *gilap* od.hol tha.nai ke , do.me bhuke lagleik : Ehe chabo.n ehe nihi.n kore lagleik :

Ka.n.dh upor le Re.ngtai.n koheheik dho.r sala Bud.ha ke: Kamrui.n koheheik *thau.n* bate auouk no , Bod.o Bapek thu'.ngru tai.n , eke thu'.ngrue.n panio nihi.n khojta.k :

Bud.hai.n Re.ngta ke koheheik , nabh , nabh sala ka.n.dh le : Ka.n.dh upor le kukur ta ke liliai de.heik : Re.ngta ke nabhai de.i ke Kamru ke chapauleik : Morle bhorsi ta helou bohi de.be : Loke.n , betak beta beti le , betik beta - beti ke sa.ngi chonha korthi.n , mentu.k por ki kobou apon hei paro.t : De.khlehe no, Re.ngtai.n ka.n.dh upor le kukur liliai de.heik : U je bhala ka.n.dh upre.n ahe : Oke hele chabte.ik : Kamrui.n koheheik, Bud.ha ke chabe aule eke thu'.ngrui.n jiu guchai de.bei.n :

Kha.n.dha -2

Bud.ha ra seti.a batele.n ha.t-mu.n dho.i - dha.i ghurla : Re.ngtai.n tha.nauheik okor mai.ne.n - muchki rak **khoiri** du.aire.n da'.ndai ke ha.t lad.i - lad.i kina - kina gal mareis : Ekhra ghurla ta.u ghar auek hem - sem nihi.n : Koheheik mai.n go ghar aue.n : Bihan lei kina okor so.nng **phe.drihis** : Hamra ke khai de.i le :

Jaho.n re , ra na : Richik **tho'.nd.ual** aho.n to. ha.nkai - ha.nkai guil uthai de.heik : Ki sai.dh kakro so.nng tho'.nd.hai ke richik nike sukhek gal marom : Raite..n **haia - bha.nga** tu.baulaho.n seta kor bihanei kina pete'.n dha.mna ghurohou : Basi ghar anga hi.n kham-kham koheis : Basi thai.n gili ma.njolo nekho.n!

U sob moi.n jano nihi.n : Hamra ke khai de.i le : Re.ngtak mai.ne.n koro bejai.n jhokjhol : Ek ti jeni koi bate korti. : Gohail gobor bad.ha - sod.ha , pani - ka.nji , sobhe kore heik : Chhouai.n **ongute.i** khai khojthi.k kohi ke pehile pani tai agu anei : Pani ane gele rohi **dad.i** : Muchkik mai.no gel rohi :

Dad.i ghte.n go.n.drali , Bap aulahe kail besiamen : Bap ke raite..n khai de.i ke go.n.dralio Kamruk bihak katha. : Moi.ne kohlei.n jiu - jinganik thek - thekan nihi.n , sadhe.k ek ta nati. : Dheir di.n lei **mehnahis** - biha de.bei.n , biha de.bei.n - i bochhor de.i de.hi.n : Kon di.n mori harai gele **Khakhus** ta rohie jato.u : Rabonek soroge.n sid.hi ba.ndhe.k **airja** heto.u : Kohlak , moi.no ohe tai thanolaho.n : Ohe khati.r to.ke kohoho.n to.r **touai.n** goti.a ghare.n kono chhoua athu. hele kohi di.s no :

Muchkik mai.ne.n koheheik , dad.i ghte'.n aro kohe.n na kote.k dul jeni auoho.t : **Koiha** ti dho.ri ke mor ghar bate richik aube : Hamra ape apei katha. ta bonauob : Ohe khati.r Muchki ghar gelahi :

Muchkik mai.ne.n thanolaheik okor bohin betik nono.d ti ke : Nam hekeik Jhi.ngia : Chhoua ti ke to. to.i.n tha.nauol nekhsik , mentu.k moi.n to. okei tha.nauol ahei.n pheir - chhoua takou tha.nauhei.n , bhai bohin dul jod. lagta. :

E bohin ehe ti.a jaho.n : Ka.nhu.nka **kajap** richik thi.rai ke gal mare de.bthu. : Ai.nkhek od. helei chhouai.n ni to. chhouak bape.n

gagai - gagai guil uthai de.bthi.k : Muhai nihi.n de.le agu to.rek tau
 hathe..n uthai ke nihi.n lebthu. : Ekhor da.ie.n mor kahu.n goti.a
 ghar jaua da.i : Kahu.n gele ekhra kina je korta. ? Ha.nd.i.n chaur
 bhorole rohte.ik ar ha.th pod.auek oskeite..n kejan upase su.tta. ?
 Jaho.n okhrau soti.a bate le ghurla : Porobek bhujol **khajad.i** tau
 ahi : Ohe tai khauaubei.n : **Abgas** bujhi ke aro auom : Bud.ha di.n
 pa.nchek , beti ghare.n rohol bade..n koheheik moi.n edha.u.n jam
 beti : Kamruk mai.no mehnai hela - moi.n hi.nde. le ghurlei , okhrau
 neihor jata. : Magh masei goti.ari ta sa.ni.t nihi.n korle , pa.t - palha
 jhod.e uchrole uti.a pheir chaur kore muhale i kam ta rohie jate.ik :
 Pechhu ar ka.nhu jauai nihi.n hete.ik : Do.sor di.n **se.njhiad.i.n**
 bud.ha ra du.io aja - nati. ghar ghurla : Sonichor di.n Kamruk
 mai.ne.n okor Bap ke koheheik **pethia** le gud. te.l anbehe , do.sor
 di.n hatuaha lok so.nnge moi.no neihor jam :

Chotu.r ke tha.nai ke Ludhu.a rijhe.n hel rohe : Mentu.k panik
phokna phutol dul ekei di.ne.n okor sobhe rijh meti geleik:**E.n.dhria**
pokhiarik e.nd.i chair (14) di.neu cha.n.d de.khai, mentu.k ijo.t kore
 parei nihi.n : De.khi kei sa.dh meteik : Ludhu.ai.n ek ta korom kohle
 Chotu.rai.n do.sor ta korei : Ludhu.ai.n hu.nde. chal kohle Chotu.rai.n
 do.sor bate chal koheik : Eson a.ncha - a.nchi hele ka.nhu mon meseik ?
 Du.ie di.ne.n okhor bogd.olein : Ludhu.a ekai chhageir lei ke gorkhi
 jai : Chotu.ra okor phuphu so.nnge gharei tha.kei : Ludhu.a, ghare.n
 chhui.t hel dul ekai mone - gumanei tha.kei :

Ludhu.ai.n janei nihi.n , Kamru phuphu ghar le ghurole ahe : Seta
 Ludhu.a so.nng koi di.n le bhe.nta - bhe.nti nihi.n hebaie.n(heueke.n),
 Kamru koro mon ta kechteheik : Ohe khati.r ongute.i Ludhu.a ghar
 jai ke ha.nkauheik , Ludhu.a uthe.'n re chhageir legbion : Ni.d ague
 bha.ngol roheik : Esei so.nd.gi rohol rohe : Rau pai kei hod.bod.ai ke
 uthol ahe : Bahrai ke koheheik kobe ghurle re? Kail sai.njhe.n je :

Moi.n to.r ghurole ta nihi.n jano.n : To.i.n nihi.n rohbaie.n ehe koi
 ta di.n tuor chhoua dul eklai **do'.nd.iai** buleihelo.n : Jai.n bhair anbesin :
 Aij cha.nd.ei legbion : Palha khai jhu.nd. bate chhageir ke khedi. de.i ke
 chatani tai.n rou.d **thekair** lei ke besolaha.t : Ludhu.ai.n koheheik - phuphu
 ghar le ghuri ke to.r mon ta je - soto.khon ha.nsom - ha.nsom de.khahou :
 Kina lai ete.k rijhe hehis : Mokou koi de. no : E bhair ha.nsi de.be na
 kina ? Kohbe setai.n ar kethi.k ha.nsi re :

De.khe.n bhai, kohi de.ho.n, mentu.k kakou kohi de.sin na ,
Thau.n bate aue.n , rose - rose kohi de.bo.n : Phuphu ghar geroho.n ,
ohe khone phuphui.n Bod.o Bap ke koheihelik, muchkik mosik beti
Thu.pia ke keniai thanolathi.k : Janis biha hele , sosur ghare.n kane
sona de.ta , hathe..n **bera** de.ta , rijhe.n nihi.n hem ! To.i.ne kohe.n :

Nihi.n ha.nsom koheihelo.n to. to.i.n ha.nsaule re : To.r si.nghon
po.nchhek bhorsa nihi.n , kacha to. pi.ndhe.i nihi.n janis, ohe ta ke
biha korom kohlei loke.n beti de.bthu. : Betik bap to.ke beti de.uelai
khorbhorai roholaha : Moke gharek loke.n biha de.uek name nihi.n
koroho.t , nihi.n to. jaha.n kore lok , moke bor de.khe aueite.la :
Sat le mone.n mo.njur heite.lein , **has le** biha pairaite.li mentu.k
ad.e - ukad.eu bihak katha. **go.n.drabo** nihi.n koro.t : Ar Bod.o
Bap takei kina kohbei.n , sala Bud.ha morbe to. morbe , biha ta
de.i le ar more.n : To.ro khakhus ta meteite.lou, mokou dair dho.rai
de.i te.lis , se nihi.n **jhup le** mori de.leik : Ludhu.ak katha. suni ke,
Kamruak mu.n geleik gosuai : Bha.ngol dair loruai dul de.leik **loruai** :

Kamruk ehe de.irson (do.sa) tha.nai ke Ludhu.ai.n bhabheis
katha. ta kohi ke moi.n bogd.aulo.n : Pha.nkei Kamruak mone.n
do.ro.d de.lei.n oke edha.u.n solha kore heti. : Koheheik kina kohlo.n
je , **Chhubo bohuria** dul loruai de.lsik : Moi.n kina keniaiek bap
heko.n, no Thu.pia hamor kono goti.a heki je to.r biha ta bha.ngi
de.lo.n : Keniai gharek lok , to.ke bor de.khe aubothu., pheir okhor
mono.n mo.njur hete.in, Okhra beti de.bthu., utai.n mor kina :

Katha. ta suni ke Kamruk mon edha.u.n paualeik : Bhabheis
thike to. koheis : Ludhu.ak katha.i.n, jod.bo nihi.n korte.ik , bha.ngbo
nihi.n korte.ik , pha.nkei moi.n Ludhu.a ke ragahei.n :

Kamruak katha. ta sunol le , Ludhu.a koro mon ta, mama ghar
jailai atu - patu koreheik : Bhabheis, mama gharek bod.o bape.n helou
kesou bihak katha. ta uthai ke mai.n ke koheik, hele eke bochhore.n
du.io so.ngik biha heti. : Aije jai ke mai.n ke pitha korelai kohbei.n ,
hamrau mama ghar jab :

Besiamei, mai.nek thin Ludhu.ai.n katha. ta go.n.dral : Pheir
okor mai.ne.n Ludhu.ak Bap ke kohleik , choua ta mama ghar jai
khojeis, kail hat bar hekeik , bejai.n dhu.r dohor, ese hele, kaile

gele hatuaha lokek **sathai.n**, sai.njh le po.nhchi jab : To.hra aije, sau ghar le gud. te.l ta anbehe, bera ti noulei moi.n chaur bhije de.bei.n : Se.njhiad.ie chuni gu.nd.i ta sai.n.th kori rakhom, khukhd.i daklei pitha kore besom : Pani ka.nji, ra.ndha. bad.ha, ghar anga kori ke, To.hra ke khauai - da.uai rakhbohon : Sai.n.t heite. - heite. hatuaha lok cholta., hi.nde. lou okhre so.nnge jab : Jhud. gajad.ek dohor , eka cholelai dor lageik : Hate'.n, neihor ga.nu.nek janap - chinhap, kakou ni kakou paubein, Okhre so.nng jab : Bera dubei.t - dubei.t thike po.nhchob :

Sai.njhe.n bha.t khai.t ke, Ludhu.ai.n mai.n hari ke koheheik, **sid.ri** nihi.n koreite.lo.n , mai.n, mentu.k aij chhageir gothe'.n Kamruai.n eson eson katha. kohol se, muhe.n lar, tipkeiheli, ohe khati.r kohlo.n, mai.n ke aije mama ghar jailai kohbei.n: Kina kohlou je muhe.n lar tipke helou ?

Kohlak , phuphu ghar goti.ari gel roho.n , se kina **to..tbir**, se khaiek mu nihi.n : Korji pod.a khabe no , amtha pod.a khabe no , mas bhujol khabe, pheir dubhi bhorti., porson mas ti.on : Mu **mechrai** geli : Mai.ne.n ghare.n kobou oson ti.on nihi.n ba.ntei: Ohe khone bhabhlo.n, oi.n phuphu ghar gel rohe to. moi.n mama ghar jam : Moi.no osne chhilka - chhilki , jigra - jigri dha.sbei.n : Ghare.n to. ko.ndo.u le aulei Luluha duba mad. muhai di.s : Goti.ari gele hua.n kobou, mad. nihi.n de.thi.n : Sai.njh bihan tha.ri.n khajad.i bhujai ar di.ne - raito. sukhol bha.t : Na kohle to. to.i.n jaiek hemsem nihi.n korei te.lis : Ete.k bod.o pus porobe.n, mote du.i sai.njh mas ti.on ra.ndho.l rohis : Seu ek di.n , bin khaikei so.nd.golo.n, bihane.n **had.a.ng - god.a.ng** ar jhor ta de.l rohis :

Ludhu.ak mai.ne.n koheheik, porob basi.n goti.a bed.hauekere hekeik beta : Du.i di.n agu ar pechhu : Kail hate'.n bei.ngon bechi ke poisa johd.ai ke ghuri hat le jai te.lio , mentu.k to.i.n **rogod.** uthaule ohe khone sau ghar le gud. te.l dha.re.n anla to.r Bape.n : Bei.ngon bechi ke pechhu le oke su.dhbethi.k: Dheir dhu.r dohor , chhoto di.n : Neihor po.nhchote. - po.nhchote. **Phul - Si.n.drik bera** helein : Eson kina ghar dhukei.t ke , da'.ngorek pechhui.n dhu.ra ud.aule ghar samala :

He.nglai.n **pharakei** phuphu ke **pharnaulaheik** ar phuphu aueis

kohi ke guil lagai de.laheik :

He.nglak bod.o Bape.n koheheik dhu.r sala , hu.nde. jai le ar ansa korbe , ithin guil korihis se kane ta.la pod.eheik , **bechho.n.d** ansa na kore.n ithin :

Portu.k nihi.n hehou to. **khoiri** bate bahrai ke hulki lehi.n : **Ta.hi.n** beti kobe auti., beti kobe auti. kohi ke roiije sai.njhe.n ek dha.u.n mehnais ar aij beti auohou no ansa lagohou lok peti.a **bikhnais** uta : Aij bujhalou betik thin to.r do.ro.d kote.k :

Ekhra ehe dul mehnate. - mehnate. Ludhu.arai.n angai.n **da.np** de.lthi.k : He.nglai.n phuphu ke gohair kori ke koheheik, de.khe.n no phuphu moi.n bod.o Bap ke kohi de.hei.n, Phuphu aueis , Mentu.k okor portu.ke nihi.n heheik : Tha.nauhi.n bod.o bap iti kakor beti heki : To.r beti hekou no nihi.n , kohe.n :

Thike koheihelis nati., mentu.k baghek dul o.ndroni ar khed.iak dul degbaie.n ekai ansa phutai de.i helsik , ohe khati.r dho.mkauiei helo.n :

Ludhu.ak mai.ne.n potom ta **ded.hi du.air** ta samai ke pa.ncheir japa tai.n dho.ri de.leik, ar bahrai ke Bap ke , da.da. ke god. laglein : Hu.nde. He.nglak mai.n, ghoti'.n pani lei ke bahrai ke nono.n.d ke god. dho.ue de.leik :

Ludhu.ak mai.ne.n, god. dho.i ke ghoti rakhe ghar samali: Ohe khone potom ta kholi ke ek ta khalai.n mas bhuja roheik : Ohe ta lei ke bahrali , koi kutia He.ngla ke de.i ke, khala ta bap ke dho.rai de.leik : Mas **chad.pa** ta kha.nd.i ke, He.ngla ra ke du.io bap beta ke de.lein : Bud.ha hu.n okor khala tak koi kutia mas, He.ngla ke de.leik : Koheheik, le sala, khai.n, bejai.n guil korolahis, khate. - khate. beti ke Bud.hai.n ghar batek **khem-kusol** leheik, ja.nuai bhaloi aha.t no ? Kherei kam sai.n.t helahon no ? Ludhu.a ke biha de.hsik no ?

Beti'.n koheheik, Ja.nuai bhaloi ahthu. : Kherei kam sai.n.th helahi : Pijaj lagauek **ad.a - pata** koroho.t : Biha de.ue i bochhor **koi** parehei.n, ghar tai.n ek ta dhaba (chali) nabhauob i bochhor : Ohe tai to.r ja.nuai go.n.drai hela :

Magh mase.n goti.ari gele, mas bha.t hebe koreik : Ludhu.a rai.n du.i sai.njh mas bha.t ke dha.sleth.ik : Mentu.k Kamruk dul **ochhol - gojol** nihi.n heleik : Ohe khati.r du.i di.n pairate.- pairate. Ludhu.ai.n mai.n hari ke, ghar jab, ghar cholob kohi ke okbokai de.leik : Okor mai.nek to. ghuri hat to.d.ik rohek sa.dh roheik mentu.k Ludhu.ak hod.bod.i.n khakhus ar metleik nihi.n : Ludhu.ak khorbhorani ta aro do.sor thin roheik : Oi.n mone.n - mone.n thani rakhol rohe , Bap - Beti **nichule** bosle, Bud.hai.n apon bate lei bihak katha. ta uthauta.k , Mentu.k, na ek dha.u.nuo hia khalas katha. ta nihi.n go.n.dral : **Da'ng thela** ek dha.u.n mehnal ar gud.um : Mor apon bod.o Bap rohle, oke okor beti rai.n tho.l nihi.n de.i te.lthi.k, mentu.k pachhe bihak **apabhar** ta mokei bohe heti. no kina, ohe tak dore.n heuk ar jethi.k dore.n heuk , bihak katha. ta ke **de.ihnai** de.leik : Hia.n ar roha nihi.n hete.ik : Biha to. ek di.n hebe korti., mentu.k i bochhore.n hele , Kamruak sathahi.n pairai jai te.lo.n : Pheir, go.n.dranei ki biha heik : Bihak Phul nihi.n phutolaheik, hele ohe salak nihi.n hete.ik, i gili heleik - gachhe.n ko.nthor othe'.n te.l : Ta.u mehnalou rijh lageite. li, hu.nde. heuk ar na heuk : Du.i chair thinek lok to. bor de.khe helou aueite.la : Sobhe **odi.sth kapad.** , kapad. nihi.n **phorkole** kono heik nihi.n : Chhethik raite.i kapad.e.n chisalahaik, pheir u pod.ha ta keu pod.he nihi.n jano.t : I gili hekeik gho.nghi tomd.a : Je di.n heuek hekeik ohedi.n bha.nd.ar kunek ek chhata. bade.ire.n jeison bohahi de.ik , te.sne biha **umd.ote.- umd.ote.** koie di.ne ghoti luka to.d.ik pairai jate.ik , Keu janta. keu nihi.n ar biha so.nnge so.nng : Hia.n ar jui.t nihi.n lageis kaile hamra jab : Hua.n gele **bichkum** Kamruak kina - kina heheik, uta suni ke helou rijh lagiti.: Mai.n ke kohi de.bei.n kaile bihane.n basi khai kei hamra cholob :

Adha. Maghe.n ka.ndhe. kombol: Mokor poroblei chatani.n gham uchreik : Magh mase.n goti.ari kam tau loke.n siraula : Magh sirate. - sirate. Modhu. masek hua bohe lagleik : Sa.npe.n a.nchur (Ke.nchur) chhad.o.t dul, gachhek **adhu.d.** pa.t jhod.e uchroleik : Gharek Mehraru hu.n beirsak chaur korek ho.nnte. dha.n sijha - bhijhak ad.a - pata kore lagla :

Ek di.n Kamruk mai.ne.n ar okor chhoto sosurek puto.hui.n ek ta angai.n dha.n gha.ntolaha.t : Kamruk kaki hari.n koheheik tha.nauhis no di.di., sobhe kusum gili, gohna pi.ndha. keniai dul ra.nga - ra.nga

de.khaheik : Kuili ti keson kukeis : Modhu. machhi. gili bhonbhonate.
aha.t : Kamru ke i bochhor biha de.ihak no : Dheir di.n le hamor anga
ku.nare aheik : Sosur ra to. uspusaha.t : Beti ghar gel roho.t khone,
hu.nde.i kejan ka.nha.n jeid. sase.n (Jeith sase.n) ek ti keniaiek toua
de.lathi.n : Hele to. juite. : Moro bejai.n **halakain** heis : Tum tam
kam gili kori de.lou dheir usas heti. : Babuk bap ke bihak katha.
kohthi.n, mentu.k katha. ta ke ora **gasai** nihi.n korthi.k , kina je
dha.ulaha.t orai jano.t :

Bud.hak sa.dh lagolahein nati.k biha de.khek : Ohe khati.r goti.a
peria ke kohte. ahthi.n : Kon di.n achakai mori jam hele sa.dh ta rohie
jati. :

Ho.n di.di. jeith sasek toua de.l chhoua tik khoj - puchhar lehan :
Uti kajap na hei hele, moi.n ek ti chhouak toua de.ho.n ohe ti keu
thanbahak : Mon mo.njur hele korbahak, ni to. nihi.n : Janol phore
khaiek hekeik : Ghorouna lote..n - lote..n korai bhalo : Chhoua ti heki,
mor bohin betak sali : Okhrau dheir di.n le, moke ek ta borek toua
de.ue koho.t : Moi.n Babu kei thanolahei.n, mentu.k to.hra ghar bate
kono nihi.n go.n.drabaie moi.n katha. ta phuti nihi.n pareihelo.n : Nam
hekeik Domni : Chhipa - chaur kori de.khiha : Bonte.ik hele bhaloi :
Sadhe.k chhoto beti hekein : Ja.nuai ke okhra chuman ba.nda.n
bhaloi de.bthi.k :

Di.n du.i bade..n ba.n.dh ghate'.n Be.ngiak so.ng bhe.nt :
Kamruk mai.ne.n koheheik, kobe aulaiha ho? keison, ghar bate bhaloi
no ?

Ho.n, sobhe bhaloi : Aij auol di.na ti.nek heli : Hamra ke
bed.hauou nihi.n jaiha :

Ekai.n - ekai.n bed.haite. aho.n : Aij to.hor **pali** rohi to. ba.n.dh
batei bhe.nt heli : Auai nihi.n hei : Ek jug bi.tleik : Ohe je Hemlik
bihai.n auol roho.n : Aij u du.i chhoueil mai.n heli : To.hra biha da.nek
ad.a - patai nihi.n koreiha to. kina **nagsai.n** auom :

I bochhor Bud.ha to. uspusaha.t mentu.k janiha to. , bihak phul
nihi.n phutle biha heik nihi.n :

Se to. thike koheiha : Tomd.olei ki gho.ngghi paua.t, te.sne

keniai thanlei biha nihi heik : kobe kon ta hetei.k seta chhethik raite.i kapare.n chisalaheik mentu.k ohe chisol ta keu pod.he nihi.n paro.t : Ohe khati.r khakhuse **bo.nud.ai** bulo.t :

Kamruk bihak ho.nte., Bud.hak **bai** utholaheik, **to.d.** sohe heik nihi.n : Ek di.n Kamruk Bap ke koheheik, beta, phagun giri geli, Kamru ke biha de.bei.n keniai toua korihi.n :

Beta hari.n koheheik , Bap, to.i.n tha.kei.t ke moi.n kina **tourobei.n**, to.i.n tourihi.n :

Bud.hai.n koheheik, magh mase.n di.o aja nati. okor phuphu ghar gel rohlio, ohe khone okor phuphui.n, Dumeir bed.ai.n ek ti chhoua ahi koheiheli:

Touai.n ahou hele, Jhupra kaka so.nng ek di.n du.io bhaj ja:

Ja to.be to.r kaka ke da.kihi.n : Ho.n to., moi.n pathai de.hei.n: Jhuprai.n koheheik, kina kohihis da.da. ?

Ere luga phata sapha kora koraubesin : Kail dumeirbed.a jab, sala Kamrua ke dair dho.rai de.bei.n :

To. jab seta keniai ghare.n toua ta nihi.n de.le **oposoto** heta. : Ehe ti.ai aije Motnu ke chhoua tik ghar pathauhei.n : Muchkik mai.n ke , kohi de.lei, oi.n apne kakou pathaute.in :

Jhi.ngia ke okor di.di. bud.hi.n koheheik elo o.nchd.a, chira kore.n : Bhouji.n **da'.nd.a** bhoir chuil rakholaheik ar so.npd.ol nihi.n : Mud. ta ke bougi dul kori rakholaheik : Keniai de.khe aij lok auta. : Ko.ndo.u jahis na :

Moke keniai de.khe, kethi.k auta. : To.i.ne ar ek dha.u.n keniai saje.n :

Ja, to.r bud.ha ke sudhi.aubesik : Moke keniai saje kohta. hele : To.i.ne bud.hak so.nng biha lebe ?

I bhujjik, muhe.n kono lagam nekheik, kohi ke, Jhi.ngia uthin le parai de.leik :

Betik bape.n bujhei, koina da.n ta kina hekeik : Jakor ghare.n

bad.hol beti tha.keik, ar angai.n bahra - sama hei tha.ni ke mai.n bapek ekuk **churua** lohu sukhi jain : Ohe khati.r ad.e ukad.eu borek toua paule rijhe.n ga.t ta soro boro hei.n : Jhi.ngia ke keniai de.khe aubethi.k, katha. ta suni ke, keniai de.kha lok gili ke khauai piai dhusmai de.k hote.n he.nd.ia ar chakhna muhai rakholaha.t : To.be richik bhul korolaha.t, pechhu ohe tak ho.n.te.i posta.ta. : Bihak nege naua.n kutum ke mas khauauek hote..n **pa.nkha ud.auek** noheik : Ekhra mentu.k koteir khukhd.i ke mari ke, mas chakhna muhaulaha.t :

Bera ti **lihchihai.t** ke Jhupra ra du.io bhai po.nhchola : Hi.nde. Muchkik bap, ague po.nhchi roholaha :

Bhud.ha ra ke god. dho.i de.lthi.n : **To'ng ghar** tai.n sobhe kai gobcholaha.t : Phika ta.muk koroho.t :

Jhuprai.n Muchkik bap ke koheheik, hamra je kame auolaiho, uta sirai de.hak : Ho.n, baba, uta hebe korte.ik : Bud.ha lok ete.k dhur.choli aulehe, richik pani he.nti le :

Dubhai.n - dubhai.n he.nd.ia ar do.nd.rai.n - do.nd.rai.n chakhna : He.nd.ia ke so.nd.ehethi.k ar chakhna ke **rahud.** korehethi.k, ohe mesa **bochkoni**, khaite.- khaite. gulapi nisa lagigelein:

Hu.nde. Jhi.ngia ke, porob de.kha **goluari jhula**, jeta ha.nd.i.n jogaul roheik ohe ta ar **pa.nchonek pachhd.ak** pu.tli, ghe.nchai.n ma.dli, hathe. to. **luri - chud.**i ahbe korthi.k, god.e **god.mol**, pi.nndha.i ke bahraulethi.k : Jhi.ngia ke sikhai de.lathi.k, Bud.ha gila ke god. lagbesin : To.r chhoto di.di.i.n jeson - jeson korti., osne korbe :

God. lagi ke Jhi.ngia jai muhai heli no, Jhuprai.n koheheik, da'.nd.ai.n mia.n :

To.r kina nam hekou ? Jhi.ngia :

To.i.n kina kam koris ? Gobor bichho.n :

Pani ane paris no ? Thiliai.n, Thiliai.n ano.n :

Jai.n edha.u.n :

Da.da., tho'.nki bajai de.khlei.n : Lulhi, ko.nkli, **behri** nohi:

Hu.nde. Jhi.ngia, akhd.a le bahrais dul, jhumur - jhumur
god.mol bajai ke choli geli :

Thike jod. lagta. no re Jhu.npra ? Kina kohi de.bo.n, da.da. ?
Keison **tha.ple tha.pol** ahi : Richiko nihi.n sormali : Than than jobab
de.li : Jod.ek katha. kohis na Bud.ha baba, mahamaie.n dul jod. lagta. :

To.be mo.njur ahou : Kenai de.kha aulaiho kohi kei, porek beti
ke du.sek nekhi :

Chhata. the'.nga gili lehin to.be : Hamor chhata. the'.nga gili
de., hamra edha.u.n cholob :

Muchkik bape.n kohehein, uta keson hete.ik : Bud.ha lok
e.n.dhria rai.t, ai.nkhek **siproi.t** komi gelahon : **Bon di.a** dohor,
gad.ha dhod.ha aheik : Pakhnai.n dhusma - dhusmi, rai.t ta suti. roha,
ongute.i bida.i korbohon :

Chhata. the'.nga nihi.n de.lthi.n : Rohelai dho.ri boslethi.n seti.a
rohie gela : Kud.mirak khala pithak goti.a nihi.n rohlou lote..n - lote..n
goti.a bahrahe korthi.n : Ekthro osne beti ghar bate le goti.ari helthi.n,
ta.the. aro naua ghorouna kore aulaha.t: Ohe khati.r su.nsar - besar
juite. korlethi.n :

Boisalu lokek cha.nd.e ni.d nihi.n hein , **ta.the. tho.thi. kata**
hu.nkar de.ua lok paule adha. rai.t : Ekthro osne tho.thi. katei.tke
sid.ipoto rai.t helein : Jeti.a keu ar hu.nkar nihi.n de.lthi.n seti.a ekhrau
so.nd.gola : To.be polome so.nd.golou, **boisalu** lokek ni.d hundo.u
ongute.i bha.ngein - ta.the. ekhor dohor cholek dor ahein : Ongute.i
nihi.n parale, hu.nde. rou.d hete.in: Ohe khati.r bud.hai.n ongute.i
Jhupra ke koheheik Muchkik bap ke chhata. the'.nga gili magihi.n :
Hamra cholob :

Muchkik bape.n kohehein , basi muhei kese jabehe : Mu dho.i
ke, mu juthai le :

Nihi.n baba, oson na kora, hamor rou.d heti. : Ahare, pohor
hete.ik : Nihi.n manbehe hele kina korbohon : Chhata. the'.nga gili
de.i ke kohehein , chala, **he.nthia** to.k bahrai rakhbohon :

Chhad.a - chhad.i hei.t ke Muchkik bape.n kohehein keson

to.be, chhoua mo.njur helon no :

Jhuprai.n koheheik, chhoua du.san nekhi go : Chhoua hamor mo.njure ahi : Du.smonou chhoua du.se nihi.n parte.ik :

To.be bor de.khe kobe jab, di.n ta de.i rakhle, jui.t hei te.leik:

Kamruk bod.o bape.n koheheik, Jhuprai.n thike kohol go a.ndha.i.n thesd.ikou du.se nihi.n parte.ik, to.be kina janlehe, gona - pod.ha ta kori ke kam ta ke aguaule jui.t hete.ik : Ese hamra kam ta ke aguai de.biouk du.io bate, mone mo.njur heti., pheir pechhu gona pod.hai.n nihi.n bonle posta.n tai rohi jati.: Se nihi.n to.hrau gonaua ar hamrau gonauob : Gonane bonle kam ta hebe korte.ik : To.hor chhoua tik nam ta richik bisrom bisrom heho.n, kina kohlehe “Jhingia” ? Kina korbehe Bud.ha lok, cha.nd.ei bisri jau.n : Mone rakhbe re Jhupra, Jhi.ngia - jhi.ngia : Ar hamor nati. tak nam ta to.rau lei rakha : U salak nam hekeik, Kamru : Lege to.be hamra edha.u.n choleiho go : Gona pod.hai.n meslei hamrau to.hra ke banar de.bion :

Dohre Bud.hai.n Jhupra ke koheheik, sei to.re Jhupra,loke koho.t , Keniai khojei.t ke sa.t jhail jota. khiak to.be jai.n biha heik : Pheir hamor kajap ehe ek di.ne.n boni jaik, hele sala ke boisakhei dair dho.rai de.bei.n :

Jhuprai.n koheheik kese janob da.da. : Kaparek chisol to. pod.he nihi.n pareiho : Chhethi raite.k chisol : Bidha.ta.k chisol aheik hele ek ti hu.n hei jate.ik:

Se to. hekeik re : To.be *chhipa chaur* nihi.n heuek to.k moi.n kohe nihi.n paroho.n :

Soinbarek sai.njhe.n bud.hai.n Kamru ke koheheik, kail bihane.n kono khais na re : Chhipa chaur kore hete.ik : Puto.hu ke koheheik, bohu to.hrau bihane.n *mod.oli* de.i.t ke, to.rau tu.lsi pi.nd.ai.n gol - gol de.bahak : Jhuprai.n bor keniaiek gona pod.ha koro.t :

Ghare.n angai.n gobor ka.nta hel aheik no Kamru ke ek ta loti lei ke nahai pathaulethi.k ar ek loti pani lele ane kohlethi.k : Hi.nde. Kamruk bape.n *sa.ngai.n* lod.kauol ek ta med.ueirek kichhu

dha.n jhupra kaka ke muhai de.leik : Kamruk mai.ne.n bo.nhta.i.n
bo.nhta.i.n si.ndu.r, kajor so.npd.ai de.lein :

Kamruak anol pani ta ek ta **chhipai.n** dhara koraulethi.k :
Kamru purub muhe.n bosol : Jhuprai.n dha.n ke chhad.ai ke Kamru
ke de.leik ar kohleik, dho.romek name.n si.ndu.r pi.ndha.i ke pani
tai.n chhad.i de.hi.n :

Chaur tha.ri.n pe.nhri bule lagleik : Ta.kor pechhu do.sor chaur
tai.n kajor, si.ndu.r tika de.i ke borek nam kori ke ohe tha.ri ta hi.n
chhad.i de.ue kohleik : Esne kori ke, keniaiek nam kori ke si.ndu.r
kajor pi.ndha.i ke de.ua korauleik, pheir ek ti , logdi.no de.leik :
Chairo lok pani.n pe.nhri bule lagla, mentu.k keu kakro paso nihi.n
heho.t , **chheur** katoho.t, keu kakou dho.rbo nihi.n korehethi.n : Sobhe
kai chheur kati ke parai buloho.t : Dheir khon porkhol pore u gila ke
uthai de.i ke do.hra osne kori ke de.ua koraulethi.k mentu.k i dha.u.no
ohe ghotleik : Do.hrak te.hra de.ua koraulethi.k , ta.u ohe :

Pechhu **jigrai ke** bud.hai.n koheheik, uthai de.hi.n : Ita heiek neheik :
Chhoua to. mo.njur hel rohi, mentu.k gona pod.hai.n meseheik nihi.n,
seti.a kina korob : Jobron korek nekheik : Kud.mik keniaiek akra (akal)
nekho.t : Ek ta jhu.nd. dhad.haule sa.t ti bahrata.: Itai.n khata - bad.ha
nihi.n hete.ik : Nihi.n bonleik kohi ke, muchkik bap ke to.i.n banar ta
de.i de.bsin :

Jhupra, muchkik bap ke banar de.ue gelahe , nihi.n bonleik kohi ke :
Muchkik bapou koheheik, keniai gharou chhipa chaur korol roho.t,
mentu.k okhro nihi.n bonlein : To.hor so.nge ghorouna koreik bejai.n
sa.dh rohein, mentu.k mon ta bha.ngi gelein :

Di.na koeik bade..n Bud.hai.n Jhupra ke koheheik, muhalaho.n
seti.a de.be korbei.n : Kamruk mai.n ke sudhi.auhi.n no, neihor gel
roho.t khone, Kamruk mami.n kejan ek ti chhouak toua de.l rohein :
Chhoua ti nihi.n utholahi hele uti ke helou bed.haubiouk :

Kamruk bapek khakhus, ehe ti.a beta ke, moi.n biha nihi.n
de.bei.n : Mentu.k mu phuti ke bap ke **hamta.u** de.ue nihi.n pareheik :
Do.he di.se pod.hak **hid.ik** pod.olaheik : Jhane - jhapane chhoua ke
loke.n pod.he pathauhethi.n : Moi.no mor chhoua ke pod.hai ke kabil
korbei.n : E.tna di.n, **sirkalrai.n** hamra ke, pod.he gele a.nikh phuton

kohi ke dorai ke *beith begar* lei ke, soua.ng ta , *othouli.n* da'.ngor ke lohu chuhi ke *tebh - tebhai* tha.ko.t dul, *tebh tebhai* roholaha.t : Kukur jeti.a jonmo.t a.ndha. tha.ko.t, pechhu ai.nkh phutein ekuis di.ne.n, mentu.k ohe ti.a ai.nkh phutle tha.naue pauo.t, a.ndha. nihi.n he.t : Hamro chhoua puta.k, likha - pod.ha sikhle ai.nkh phutte.in : Gian hete.in , bui.dh hete.in : Sobhe tha.naue pauta., bujhe parta. : Apon chinhap janta. : Apon hok leuk ho.n.te. lod.i bosta. : Hamrau bo.nga (Boka) rohlio to. rohlio chhoua gili helou sirkal heuo.t :

Naua.n kame.n muhaue gele, sobhe jiue ek dha.u.n he.nchi - pe.nchi koro.t, te.sne Kamru ke jeti.a iskule.n bhorti. korleik pehil - pehil, soto.khon okor mon param - param : Du'.ngri batei mon taneik : Mentu.k ehe ti.a iskule.n hiskai gelak : Pod.hai.n roto. dho.rlahe : Tuku bhaloi pod.he parei : Chhoua ke pod.hai.n kano mod.ein : Kobe koi lok ke kan *mod.lein*, iskul le ai ke, roiye okor mai.n ke kohi de.ik : Okor mai.nou oke lobhauek ho.n.te.n kobou a.nd.a pod.ai de.ik, kobou khajad.i bhuja de.ik, pitha pod.a lukai ke rakhi de.ik, jese iskul kamahi na korouk kohi ke :

Ek di.n Kamru.n okor Bod.o bap ke koheheik, e bod.o bap, Bod.o po.ndite..n to.ke chair ana poisa lei ke jai koholahou, nam likhai de.be : Nam nihi.n likhai de.le iskule.n bose nihi.n de.ta.k : Ho.n moi.n jam, to.be koi di.n bade. : Ehe tia. poisa nekho.t : To.be pa.t bechi ke, poisa johd.olei jam : Ehe katha. ta to.hor bod.o po.nd.i.t ke kohi de.bsik :

Kamruk bap ke, okor Bod.o bape.n koheheik, ere nam likhauek ho.n.te. Bod.o po.ndite..n roiye ta.gada. de.heik : Bina name okro mon ta ka.nchu - machu koreheik : Aij jai.n, nam ta likhai de.bsik :

To.i.ne jai.n no : Moi.n gelou, to.ke jaie heto.u : Se nihi.n to.i.ne jai.n : Bapharik hu.na *tejni* de.ue heik :

Ho.n to.be moi.ne jam : Kamru ehe ti.a jauk : Kad.a gili dho.i ani ke po.nuar pa.t de.i ke jam :

Kamru aij bejai.n *chuhil* : U aij bhorti. heta.k : chhoua ke kohi de.lahein, aij mor Bap moke bhorti. kore auta.k :

Po.ndite..n koheheik, Kamruk Bap aule, bouse.n, chhoua ta ke

dheir di.n lei kohi pathauei helei.n to.ke auelai : Chhoua tak nam ta nihi.n likhai de.le, upor kelas utho'.t kese : Gothe'.n chori ke paghai.n nihi.n ba.ndha.le, okor gonti. nihi.n heik : Pod.hai.n te.je heke :

Hu.nde. chhouai.n pod.ho.t, pheir kitil - katal heho.t : Po.ndite..n dho.mkauhein khone, pheir richik khon gud.um heho.t : **Japa tai.n** te..nte.ir choubka ta rakhol aheik : Bagh ke to. loke.n nihi.n dorathi.k, Baghek da..n.t ke dorathi.k, te.sne chouai.n po.ndi.t le **sa.ngi, choubka** ta ke dorathi.k, mentu.k kitil - katal heua ta chhouak **dho..nchor**, ohe khati.r ta.u kitil - katal hebe korohto.t :

Kamruk Bape.n, po.ndi'.t so.ng gal mareis : Pheir ad.e a.nikke.n Kamru kou hulkeheik : Tha.nauheik , je chhouai.n, richik kono thin otkeis no, okei sudhi.auheik : Mone.n - mone.n bejai.n rijhe.n hel : Bhabheis, Bape.n ek di.n katha.i.n - katha.i.n kohi de.l rohe, bade.ire.n bejai.n ta.ria tha.ko.t, mentu.k eke ti cha.nde. ijo.t koreik, te.sne ek ta chhouai.n bo.ns ijor heik : Ete.k bujhei, ta.u kahe je behak ho.n.te..n ete.k hod.bod.ais, moi.n bujhei nihi.n paroho.n : Biha na de.hi.n kohike, katha.i.n katha.i.n teka de.i.n khone kohto.u, biha hel bado.u pod.houk no bohu tie kina chha.ndi. rakhte.ik : Chha.ndi. na rakhouk mentu.k sosur ghar hele, nege - nege sosur ghar, mama sosur ghar, phuphu sas, mosi sas, jeith (jeid.) sas ghar to. jai.e hete.ik : Utahu.n to. kamahi hete.ik : Se nihi.n, okor ghar kornai.n ek ta nati., biha de.bei.n kon di.n mori jam : To.i.n morbe kohi ke, okou morai na raxhihi.n : Biha ta de.lei ki to.i.n omor hebe : Esne tai.ne.n to. hamra mori roholaiho : Aguai nihi.n pareiho : **Jhair** jomie de.khauta. : Ba.nka hare kore gorob : Mentu.k jomi jaiga je pid.hi.n, pid.hi.n kheja hei ke ghotle jaheik : Uta kono bud.hai.n nihi.n bujho.t : Esne kori ke bud.ha bud.hirai.n **badi. hei ke** jai.t ta ke, **jai.t gad.hai.n** dubai rakhehethi.k :

Kono rokome biha ta ghusle, Kamru hu.n hamor bo.nsek nam rakho.t mentu.k ehe **jal** chhit te.ik to.be to. ? Mu.nhek upor kono kohou nihi.n parehei.n :

Po.ndite..n bhorti. bohi bahraulak : Koheheik, chhoua tak nam ta **biltai de.hei.n** : Kone janei, pod.hte. - pod.hte., chhoua kesou hele, Kamru nam ta suni ke loke.n ha.nsi de.bthi.k :

Bap harie.n koheheik, uta je Bud.hak de.l nam hekeik, palti de.le Bud.hai.n kohta.k, moi.n jiu.t tha.kei.t kei ekhra aij kail mor kono katha. nihi.n rakhoho.t, **ta.the**. koi di.n le richik **ru.ngus - ragas** janeis : Bud.ha ke nihi.n sudhi.ai ke, moi.n kohe nihi.n parom : Ho.n to. ohe nam tai tha.kouk : Nihi.n sudhi.aue heto.u : Richik **sughd.ai** ke moi.n uta ke Kamrup kori dehei.n : Ho.n to. de.hi.n : Utai.n bhul dho.re nihi.n poro.t :

Sohi kore paris no ? Ek thin je sohi lagto.u ? Nihi.n : Kobe edha.u.n moi.n pod.holaho.n : Hamor **periai.n**, i muluke.n iskul nihi.n roheik : Pheir mokou, mor bod.o Bape.n **he.nthi** kori ke **bhagua** pi.ndha.hi.n biha de.l rohe : Bud.ha gila mo.d ar chakhnak lobhei bihak ho.n.te. khorbhora.t : De. moi.n tepni de.bei.n : Pod.hol - likhol lokek kote.k main kono thin sohi korek hele **khar - kharai** ke chisi de.thik : **Murukhek** bejai.n do.s : Bihauli bohu dul, ha.th ta tani leji ke, a.ngur ti ke **robo** kori ke, apon **kha.nise.n** rogd.i de.thi.k : Hamra ai.nkh tha.kei.t kou a.ndha. : Poisa ko.tna lagte.ik :

Chair ana :

Goni de.kha aha.t no ?

Aha.t :

To.be moi.n edha.u.n jaho.n : Chhoua ta ke richik nejeir kori de.be :

Uta aro kohe heto.u : De.khlesik to., do.sor chhouai.n oke **tho.l** nihi.n de.hthi.k : To.i.n **ka.n.dh** ta lagai tha.kis no : Chhoua to.r manus hei jato.u :

Di.ne kakou porkheik nihi.n : Hulkote. - hulkote. Modhu. mas sirai ke Niron mas giri geleik : Modhu. mase.n gachh palha, paikh - pakhud., jiu - jontu. januar, manus jon sobhekai **kilbilai** utholaha.t : Phule.n - phule.n modhu.i.n piri.t kori ke modhu. johd.aula :

Phulek mohoke.n, haua basa.t gom - gomai gel roheik : Edha.u.n to. apon bo.ns bad.hauek ho.n.te..n **rukhe - rukhe** phor dho.rolaheik : **Rukhi.n rukhe - rukhe, chid.rik - chid.rik** koroho.t : Kuili.n Kuhu-Kuhu kori ke **o.n.dhkulai** de.hthi.k : **Te'.ns**, simeirek ra.nga phule.n Bosmota.

mai.ne.n obhir makholahi : Kail sai.njhe.n, bhinsare - bhinsare siare.n huka-hua kori ke khukhd.i ke **soto.r** kori de.hthi.n: Siar bhukol suni ke, posol kukure.n bhuki ke kohehethi.n, khoborda.r ga.nu.n samaiha na : Ti.ti.r, jhu.nd. - gajad.e.n re.ngi buloho.t : **Khed.hak** chhati.i.n du.rdu.ri utholahein: Khad.hra bone.n lukaiek batha.n nihi.n pauoho.t : Lok **jhud.a sikari** bahraha.t : Am kusume.n ra.nga pate.k gohna pi.ndho.l dul de.khaheik : Gobor bichha dohor chola jenik biha gi.te, ta'.nid. tikir, dohor batek **ranrana** korauhethi.k : Jakhor ghare.n bihak laik beta-beti aothi.n, ga.t borki uthehein : Bor koniaiek touai.n lok chhotpotai buloho.t :

Ta.the. aro, aige.n ghiu dharol dul jeti.a bor keniai, **dohrua** bajna bajai ke ga.nue.n pairaha.t, lok okbokai jaha.t : Kamruk bud.hak di.l dho.raheik nihi.n : Koro.t kina ? Beta hari.n to. ghar le god. bahrauheik nihi.n : Je koro.t niiei, **nito.r nihomgoma** chupe chap :

Esne tai.n Boisakho sirai muhali : Hu.nde. di.n dagor heheik: Suruj jua heis : Ta.i.t bad.heheik : Jha.njh bad.heheik : Kamruk Bod.o bap koro mouha ta'.nid. le ghurul le, kono rocheheik nihi.n: I bochhor dheir di.n le beirsa hel nekheik : Boisakh masek roude.i, du.pohore.n kon bahrais : Du.pohore.n di.nei nisi bhog rai.t : Dohor bat sai.n - sui.n : Kamek **chaid.e** hatuaha lok bahrabe koro.t, mentu.k kakou nihi.n kakou **jhola** lagehein : Keu - keu to. ka.nji mad. khai ke jirauho.t, keu to. jirauhei nihi.n paroho.t : Jhola lagol loke.n nirone.n ar **seni dho.rei** nihi.n parta. : Besiam heite. - heite. **pad.on pe.nda.** : Richik rou.d laglei, aige.n dhu'.nd.sol dul janoho.t :

Roude., jhai.njhe.n, ta.ite..n **nik sukh** lokek rucheheh nihi.n , ta.r korelai palua khojoho.t , Bud.ha lokek to. kohe kere nihi.n, ahar pani komi jahein : Kamruk Bod.o Bapou, rose - rose ahar ta chhad.i de.heik : Bud.hai.n ek di.n se.njhad.i.n Kamru ke koheheik, jai.n re , to.r chhoto bud.ha ke daki anbesik :

Kina lai ?

Uta to.i.n kina bujhbe : Jai.n no oke daki anihi.n : Richik **khem khusol** ahi :

Jaho.n :

Hu.nde.i otkis na : Moi.n kohi de.i ke khele jam : **Bis bisuas** aue kohbesik : Kohbei.n to., edha.u.n auta.k no nihi.n : Kohlei to.r khalas:

Kamrui.n koheheik, e chhoto Bod.o Bap, Bod.o Bape.n **jhup le** jai koholahou :

Jam re, jai.n kohi de.bsik : Chhageir bhedi gili richik khohd.ai lebei.n :

Moi.n, hei hi.nde. khele jaho.n : Ehe ti.a ghar nihi.n jam: Toi.n jais, moi.n chollo.n :

Jhuprai.n bhabheis, kethi.k dak hekeik, uta moi.n bujhlo.n : Bud.hai.n moke tho.l nihi.n de.is, mentu.k korom kina : Dheir thin to. gelio : Kono thin nihi.n bonleik : Ek ta nihi.n ek ta **phe.ngd.a** baharai ke, hi.nde. le ni to. hu.nde. le kam ta bha.nglei jaheik : **Thau.n tai.n** da.da. aulo.n, kina lai dakolahis ? Hei khati tai.n gobche.n : To.r so.nnge richik katha. ahi : He.n re mor soua.ng ni choleis kohi ke ki mor khakhus ta nihi.n metti. : Kamruk bap ke kohi - kohi tho.ki gelo.n : Kina je bujhlahe katha. ta ke **gasai** nihi.n koreheik : Kono hele bahna koreheik : Kono hele nagsa kori ke katha. ta ke kati de.heik :

To.i.n helou bahrai.n : Hamro kina keniaiek akra (akal) helaha.t : Gonti.n kono hamra kom (olpo) aiho : Ek ta jhu.nd.e.n dhad.haule hajar ti bahrata. :

Katha. ta to. thike kohehis da.da. : Jhu.nd.e.n dhad.haule hajar tie bahrata. : To.be je ti hamor heki, utik thin nihi.n po.nhchole, hajar ti'.n to. kam nihi.n de.te.ik : Gho.nghi tom.d.a - tom.d.i ke khoji bahraue heti. : Mu.nhek khabol noheik je, gili ke dhoki de.lei dhod.ha bhorte.ik :

Kamruak keniai kina jonmolei nekhi ? Bhogmane.n oke kina, bijod. kori kei jonom de.laheik ?

Jod. kori kei pathaulaheik : Bhogman ote.k nithur nohe : Bijod. - bijod. jonom de.le to. okor sirjon tai dhup hete.ik : To.i.n richik susta.i.n : To.i.n susta.l pore , jaha.n pathaube ta.ha.ni jam :

Sobhe siarek eke rau, sobhekai koro.t hua - hua : To.i.no Kamruk bap dul, ohe **chheibh** tai korle : No mon te.le pod.te.ik no Radha.

nachti. : Moi.n susta.be korom no, to.i.n keniaiek touai.n jabe : Di.ne - di.ne **gumair** bad.heheik : Moi.n no janoho.n, mor bhito.r ta keson koreis : Khakhus ar metti. nihi.n : Kon di.n **kha.nchak pakhud.** , kha.ncha chhad.i ke parai jati., hulkol - hulkole rohbehe :

Jiraué nihi.n parle, omri.t tau bis (mohra) heik : Rohin di.n khukhd.i marlethi.k : Bud.ha richik ti.sta't kohi ke ti.on chhad.au ek dubhi bhujal mas de.lthi.k , mentu.k hite. ulot (Bipri.t) heleik, jiraué nihi.n parol : Pet **bha.ngi geleik : Ba.n.dh bhula** uchroleik, oso.d - kosa korehethi.k, mentu.k sobhe ke jirai de.heik : Oso.d - kosa kam nihi.n koreheik : **Si.nkod.** morle gach aro ba.ncheik ? Bud.ha koro de.hik (ga.t) komia gili.n rose-rose apon-apon kame.n adhud. chij dul thop de.ue uchrauhethi.k:

Bud.hai.n rose-rose ahar pani chhad.i de.leik : Ruchle no:

Nik sukh lokek ruchehein nihi.n : Ta.the. i to. **bejaria** ? Ghorni khukhd.i dul Kamrui.n ogri rakheik : Bud.ha hu.n Kamru ke nejeirek od. hei nihi.n de.ik :

Bud.hai.n bhabhei, Kamruak biha de.kha ar heli nihi.n : Pheir kamruai.n bhabhei bud.ha morle, moke ar bape.n biha nihi.n de.ta.k : Sala Ludhu.ai.n biha korlak phagune.n, se aij - kail, hamor so.nng raue nihi.n kad.hei : Kina de.khauhis re : Mor biha heti. khone moi.no to.ke hulkio nihi.n ghuraubo.n : To.be bud.hak halo.t (do.sa) jeson heheik se bud.hai teko.t no, bihai de.ta.k , pheir eke **e.nd.i gu.njrai ke** de.khaie de.bei.n :

Jhethuari gumair : Rohin sa.t di.n sirai ke **dah - duh** choleheik : Am, jam ke.n.d, piar (Chaha.nr), Bhelua pakoho.t : Pheir kichhu - kichhu bogd.obo koroho.t : Gate.k gham **abaheik** nihi.n : Ga.t lete - lete koreheik : Gamchha, **beuni** dul dolaute. aha.t, gud.um : Haua boheik nihi.n , pa.t - palha, hileheik nihi.n : **Bejariak disnai.n** nim pa.t nihi.n de.le rohe nihi.n paroho.t : Gumaire.n sobhe jiu bhaphaha.t : Ta'.nid. - tikir , khe.t - gothe'.n **da.d.air** hei ke, ha phad.i rakhalaheik : Kobe beirsote.ik to.be jai.n pias mette.in, phat **muda.te.ik** : Seti.a, jud.ia.- gad.ha, dhod.hak pani jijai ke, chimti biha hei geleik : Roude.k ahla paute. - paute., bali gili , khapeirek ta.to.l bali dul **dhi.pte. - dhi.pte.** , du.pohor heite. - heite. aig boni jaheik : Ohe

khone bali.n chole gele, **phul gu.nhda**. dul, lok degle ja.t : Bon di.a jiuiek piase.n jiu jahein : Khad.ra bone.n, di.ne.n bahrai nihi.n paro.t mentu.k bera dubte. - dubte. **penios** gili.n januahek mela lagi jaik : Baghe.n, horine.n, ek ghate'.n pani pio.t : Chacha agu jiu ba.ncha , Ta.kor pechhu **sa.ntha.i.n** : Piase.n sobhekai kahil : Kone kake hiska korte.ik : Pias metlei , mentu.k sobhe bhidi.d. bha.ng: Dhod.ha bhorek ho.nte..n sobhekai chhiriai ja.t :

Kamruk bape.n Bud.ha ke, khed.ek ghar tai.n bichhna pati. kori de.i ke alti. pataue gel rohe : Machhi a.n.dhrai.n ghuro: Ko.ndo.u le aulei pehil Bud.hak thin jai : Jai ke gaga - gagi koheheik, mentu.k Bud.hai.n rau - sau kono nihi.n de.heik: Hiai.n chomok chod.hi geleik : Bape.n kejan idha.u.n pha.nki de.ta.k : Chhotpotale kobiraj kaka , Harodho.n thin gel, koheheik, kaka, Bape.n je ha.nkaulou rau nihi.n de.is : Cha.nd.e chal :

Kobiraj ke lele anleik : Kobiraje.n **dha.u.t** dho.rleik : Suta.k sonchonai.n dha.u.t ti pauais : Rose - rose **ba.ndhe.in** chhad.eheik : Koheheik osukh kono nekheik, gato. dhi.pol aheik, to.be dha.u.t ta bejai.n du.rbol : Keniai khoja tau ekor kal heleik : Ohe je Boisakh tai.n hi.nde. - hu.nde. koi di.n, keniai toua kore bahral: Ohe khonei eke jholai.n paulaheik : Ohe tai.n ahar ta chhad.ai geleik, du.rbol helak : Edha.u.n ekor asa ta metai de.hak : Bhalo - mo.ndo. jeta khata.k, de.hak : Beti gili ke toua de.hi.n: Bap - beti ek nejeir bhe.nta - bhe.nti heta. : Moi.n uthoho.n re : Mohna bosi roholahe : Kusum pakol khai ke, okor chhoua tai.n ta.to.l mad. khai de.leik : **Bar pa.nchek ochhal ba.n.dh** helaheik : Loke.n ita - uta tu.bi de.i ke bogd.ota. ar haruak **tho.l** nihi.n **Solto..nte**. khaio nihi.n de.bthu. : Pheir de.i.tke, nata. dho.rieki kati de.bthi.k : Ek phika ta.mukei, kukur dul ju.ngud. - ju.ngud. bulte. rohe.n : Are baba, si.nkod. - bakod.ek da.m na hoi nihi.n lagolahi, mentu.k khatali tak to. **behron** aheik : Pheir **to.lan pati**. gili to. esei nihi.n pauaheik : Mokordho.jek da.m ta kone nihi.n janei : Pheir berhon pauo.n na pauo.n, rogi ta ke de.be korbei.n : Pechhu to.lan kinek poisa ghare.n khojein khone to.r kaki.n kote.k gair de.i :

Kamru mai.n ahis no ? Aho.n :

Kobiraj kaka ke, **poila tek** chaur de.hi.n : Kina kohlothu.n ?

Asa kome aheik : To.be bud.hak sa.dh ta rohi jate.in :

Kon tak ? Kamruk bihak :

Kakor biha heik agu , jakre heuk, hori bol to. de.uate.ik : To.hor **dahalpad.i** ta nihi.n gelon : To. moi.n kina korom ?

Ko.ndo.u bahrale, Bud.hak ehe do.sa nihi.n heite.lein :

Moi.n bahrale, **pagha degi ke gha.ns khaua** nihi.n hei te.leik : Mone ahou no, **pu.tli pi.ndha.i.n** biha hel rohou : Alim-dalim khelei.t ke ko.tna muka - muki hei helio : Ek dha.u.n to. a.nikh japa ta hi.n **pechhua** tai.n mukai ke gobchai de.l rohis : Jhap le a.nikh ta nublo.n, ni to. kanai heite.lo.n : To.be biha tai.n to.hor mon nekhon : Ahbo kori , nekhbo kori :

Biha thanle, neg - jog, sar - bhar sobhe koreite.lo.n, mentu.k aguai ke moi.n kore nihi.n jam : Chaur ta de.hi.n : Kobiraj, Mohna ghar jata.k : Okor chhoua tak kejan, kusum khai ke **ba.n.dh bhula** helaheik :

Le go, sosur gamchha ta bichhaua : Rohe de.hak no bohu, uta aro kina koreiha? To.hra leja no : Hamor sase.n merauta. : Potom ba.ndhi. ke kobiraj cholol : Bud.ha dheire tho.kol : Ehe katha. ta sor hei geleik : As pod.si lok du..dh lei - lei de.khe aue laglethi.k : Kamruk phuphuo auli, ghoti'n du..dh lei ke : Bud.hai.n to. do.sor kono khais nihi.n , to. ar kina anta. loke.n:

Sibek mud.e.n du..dh dhair de.thi.k dul, Bud.hak muhe.n sobhekai **khokhourine.n** du..dh de.hthi.k , mentu.k **kopo** muhe.n bhito.r samate.ik ka.nha.n ? Ghe.ncha sojhe.n toghri nabheheik : Kamru ra hu.n chhoua puta.i.n dohor khorcha du..dh de.hthi.k : Bud.hak **bokta. muda.laheik**, ohe khati.r ha.th lad.i ke mana korehein , moke jhok-jhol na de. : Mentu.k kone kakor katha. suneis :

Moi.n pechhualo.n, moi.n pechhualo.n kohi ke sobhekai okbokai gelaho.t : Kamruk phuphui.n koheheik, Bap go, moi.n aulo.n: Ha.th lad.i de.leik ar nihi.n ba.nchom : Le du..dh pie.n, kohi ke du..dh de.leik khokhourine.n : Ha phad.ol : Kurkuch kori ke dhokol ar **keuad.** lagleik : **Chopua** bo.n.d : Sobhe kai ka.ndi. uthla :

Kamru ghare.n kina helein, kina helein, sobhekai je bho.nkri - bho.nkri , o.nd.ri - o.nd.ri ka.ndo.ho.t, Meinkak mai.ne.n, Re.ngtak mai.n ke koheheik : Kina aro hete.in to.be, gu.ngu sosure.n orno pani chhad.i de.l rohthi.k : Orai to.be pairala :

Chal ge, to.be hamrau jab : Ro richik thi.rai.n, ghare.n keu nekho.t, phod.ki ta o.ngthai ke, kuluk ti lagaue de. : **Dih - dihalik** jeta cholon, bheia.d ghare.n keu morle, bheia.d gili to. jod.o hebe koro.t, eson kina as - pod.si do.sor gustik loko **thau.n** he.t :

Gharek sobhe ka.ndo.ho.t, do.sor gili.n **bo.dh** de.hethi.n: Kohehethi.n kina korbehe, sobhekakor eke dohor, chaur sirale keu nihi.n rohob ; Ka.nda. gaga korlei ki , aro ghurta. : Chhoto - chhoto chhoua gili ke de.khahan : Okhrau ho.drota. :

Kha.nkhd.ak pith pod.eik, kha.nkhd.ai.n janei : Jakor bap morleik, sosur morleik, okhor ki di.l dho.rahein : Monek gumair ta ek dha.u.n okhra bahrauta.i :

Kamru mentu.k chup heis nihi.n: Bo.dh de.baie.n do.sor gili chup hela : I potkai - potkai ka.nde. lagolahe : Ekor je sorog-norok theki geleik : Bud.hak du.lar ta bisre nihi.n pareis : Mai.n - bap hu.n okor e.tna du.lar nihi.n koreihelthi.k:

Chopua chola kali.n sobhekai apon : Chopua chup hele, keu kakro nihi.n : Je.tna cha.nd.e, murda.r ke bahra jaik, o.tnai jui.t : Ohe khati.r Jhupra Bud.hai.n Rakhla ke ghat khobor de.ue pathauleik : Mo.t helein, Bud.ha lok, pod.aube korbiouk, ar Sobornakhai legbiouk : **Jhuli pakhla bani ta** heliou somu.ndo.r po.nhchote.ik :

To.be ar kina, kath gila ke gad.i.n lada.hak : Bhorsi ta muhaua : Kamrui.n legta.k : Bera dubleik: **Mori** gad.i sajaue hei.t ke pohila sai.njh : Sara nijhai ke jhuli pakhlauei.t ke kuili gagali : Kamruk bihai.n “Hori Bol” de.ue bud.ha khorbhorai hel : Aij okre “Hori Bol” heheik :

Keson kina kore hete.ik , kohi ke do.sor di.n sobhe jod. hela: To.i helein do.s di.ne.n ghat korob, ohe di.n kaman : Ti.n di.ne.n te.ilkheir : Beti bohin gili ke khobor de.ue, kail sobhekai hi.ndo.u - hu.ndo.u **chhiria** :

Te.ilkheire.n jeni a.ntaha.t nihi.n : Bud.ha mori hat lagol lekhn hau - hau sunaheik :

Kamuruk bape.n , bhoje.n pura khoroch korlak : Lok -jon ke **buku ta.d.a** khaualein : Chho masek ghuri di.n le , beti, bohni sobhe, **ekai.n - ekai.n** bida.i hei lagla :

Bap mai.n morle du.kh sobhekai ke lagein, mentu.k Kamruk Bapek bap morbaie.n u richik rijhei hel : Kese no, Kamruk bihak ho.nte..n ar keu, ajhbajhaubethi.k nihi.n :

To.be murdhu.n khu.nta bha.ngle, ghar jeson dhilaik , te.sne gharek bud.ha - bud.hi lok morle, ghar ta ek dha.u.n halka heik : Okhra kam dha.m nihi.n korlou, gharek lok giln keson jano.t, bod. gachhek chha.nheirei aiho :

Asad. masek di.n, bade.ir - bade.ir koreheik : Kote.kei boto.re.n bosmota. mai.n, soro-boro helahi : Bihin buna jonmi ke, du.b gha.ns dul, herihor - herihor **tololaheik** : Ojonma kono nekheik: Ol, Herei.d, Aru, sobhe po.ngaheik :E.tna di.n roude.k bhaphe.n sobhe do.r sijha hel roheik : Bad.i jhad.ie.n **kolai**, mug bunalaheik: Jonhair ekuk chhati. : U.dma di.ne da'.ngor khedo.l tha.keihela, edha.u.n bagal bahraha.t : Pahad. chhad.a da'.ngorek batha.n nihi.n : Beirsak ho.nte., ghar - ghar gho.ng tipoho.t :

Kamru.n bagali chhad.olahe, mentu.k bap hari ka.nhu.n gele se di.n harek da'.ngor gili bahrauei heik : Aij Berabar (Roibar): Chhutik di.n, Ludhu.a ke koheheik, aij moi.no boro.d choraue jam re :

Ghar ghar chhoua ke, beirsai.n bhijta. kohi ke, **goluar** gamchha **kacha, neguti** lei de.lathi.n ar i **anga** u anga hei.t ke bhijta. kohi ke gho.ng tipi de.lathi.n : Jakhra **gorkhi** ja.t, okhra ke ba.nsek chhata. lei de.lathi.n :

Goru ke pahad.e.n uthai de.i ke ek ta jhud.ku te.ns gachhe.n, uthi - uthi sobhe chhoua i daire.n u daire.n honu dul gobcholaha.t: Bosi - bosu apon - apon gamchhak **ta.ribo.t** koroho.t : Kakor ta kote.k da.mek hekein : Hat le mai.ne.n kake kina ani de.l rothi.n, ohe gili go.n.drai - go.n.drai bheda.i gelaha.t :

Achakai *tu.mli* chhap ke *chhurlai* de.le, jeson jake pauthi.k ta.kei bi.n.dhthi.k te.sne Ludhu.a achaka *bouai* uthlak *se* sobhe chhoua hokchokai gela : Bhokuai ke hi.nde. - hu.nde. *bhukur - bhakar* hulkoho.t : Kono *bachik* nihi.n koreis : Kamruak bate a.ngur ti de.khai ke lelou re - lelou re kohi ke guil koreis :

Kamrua leda. dair tai.n god. jhulai ke besolahe : Ko.nde. le kina aueis kohi ke god. gili ke lod.kai uthauleik : Bhabheis ko.ndo.u le bodho.i, chhad.al - chhud.al lakd.a ni to. siar aueis: Pahad. japai.n, pahad.ek chhaheire.n *ongu.t- ongu.t* bhabh ta rohbe koreik : Pechhu bachik kori ke koheheik sa.npe.n lelou re, sa.npe.n lelou re, ehe khone gachh le jha.np de.leik : Sobhe chhoua sor - sorai ke gachh le nabhla :

Pharak bate jai ke, Ludhu.ai.n de.khai de.hein, ehe de.kha, Kamrua bosol rohe - ohe dair tai.n dog batele ek ta sa.np rose - rose medhi.ai ke phed. bate nabheis :

Kamru.n kohehein, thi.tha.i ke *malum* korahan, aro rohe paro.t : *Pharnaute. -pharnaute.* aro du.i ta tha.naulethi.n :

Pahad. dha.re.n pakhnak akra nihi.n : *A.ndhi. - dhu..ndhi. lebdi.* ke ti.nio ke nabhauethi.n ar bhui.ne.n morauethi.n : Tha.nauhethi.n, ti.nio *patar chiti.* heko.t : I gili bisaha sa.np ar ekhra gachhei tha.ko.t :

Ludhu.ai.n Kamru ke koheheik kejan re, bud.hai ki sa.npek bhese.n auol rohe ? To.kou lege khojohou no kina ? Bud.hai.n je to.ke bejai.n du.lar korei helou :

Pod.hua hele kina hete.ik, chhuti hele bagalek so.nnge, ta'.nid.ei batha.n : Da..nsai.n porobek chhuti helaheik : Asin mase.n jo.nde. hulkobe, herihore - herihor : Nedi. (Nodi.) kuhkeheik, gad.ha ga.d - gada.heik, ba.n.dh pokheir *kankha* le bhori ke tuletul : Aij kail ja.nha.n pani ta.nha.ni machh, khe.t gothe'.n, gad.ha dhod.hai.n juna (Chuna) machhe *pein* mari buloho.t : *Jehe* bahrais, machh lei ke ghar samais : Sag bhujol dul khahthi.n : *Jalia ghar* dul sobhekakor ghar a.nis - a.nis mohkehein : Machh dho.rek ho.nte. ghar - ghar, siad.a, ghoghi, kumni ahein : Jethine pani nabheheik, ad.i de.lei heleik : U.nd.u chu.ngri keu kote.k loke.n kote.k dho.rehethi.n : Ek *ro.drodi.o* jomi pani beirsoleik, kohek katha.i nihi.n : U kane ad.i de.ike jhad.ek

ho.nte. rohlei heleik : Dho'nthi'n a.ntai nihi.n khojo.t : Ete.k machhek te.l mosla ka.nha.n pauta., ar bechbei.n kohlei kone lehein : Ti.on kori ke, **bhei.tta**. kori ke, nun morich de.ikei **so.nd.hi** de.hthi.n : Dheir sa.ngi hele chotchotai ke khalai.n potom kori ke chulha upor tai.n ta'ngi de.hthi.k : Oghon mase.n bod.i alti. so.nng mesai ke khilai : **Akrak** si.ndu.r u.tna hei ke pi.ndho.l dul, ohe khone bejai.n soua.d lago.t :

Kamru jeta.a iskul jai muhai, ohe khone Ludhu.a ra roije ekuk khala machh lod.kai auo.t : Bagalek kina kam, chhageir goru ke pahad. bate uthai de.i ke gad.hai.n, u.nd.u chu.ngri ke dho.rthi.n, tha.nai ke Kamruk mono chhotpotaik, mentu.k te.lik borode.k amas nihi.n : Iskul jaie heheik : Ehe khati.r iskul kamahi korle, do.sor di.n te..nte.ir chabuk ta kone jirauo.t:

Ek di.n Kamru.i.n, Ludhu.a ke koheheik roije ete.k machh kaha.n paihan re : Kohi de.le, kulhi.n paubesin : To.i.n gele to.i.no paubesin : Ro chhuti ta hei de.hi.n : Sei **da.sai.nek** chhuti he laheik: Kamruo chhageir lei ke gelahe : Ese to. gharek loke.n jai nihi.n de.bthi.k : Goth jauai bapek hamta. aheik : Ohe khati.r mai.n ke kohi ke gel : U.nd.u chu.ngore mud.ra gad.ha nabhla chhoua : Okhra **heual** heko.t : Roije tomd.obaie okhor janal ahein , kon thin kon u.nd.u tai.n paua.t seta : Ohe khati.r tomd.olei okhra che.ng bahrauthi.n - ar **halai.n** gu.nthe.hethi.n :

Ludhu.ai.n sudhi.auheik, to.i.n pauehesin no re ?

Nihi.n bhai, kese paubesin : Hamor **pe.njiaul** ahi : To.i.n pohil aulahis : Du.i di.n aulei to.i.no paubesin : Achha, nihi.n pauehesin hele , aij hamrai du.i ek ta de.bio : Ohe ta hi.n to.r **bhag** ta heto.u : Pohil - pohil sobhekai **anad.ie** tha.ko.t : Kamru.i.n koheheik, to.i.n pha.nkei moke, huchkai ke kada. makhaue anle, iskul (Pathsar) jaua **pentul** tau kada.i.n gabli: Bape.n maro.t :

Heuabe to.be no : To.i.n chotei chaur khojihis : Pauiohin ar ni pauiohin, u.nd.u chu.ngre : Hamra na aiho :

Gad.ha dha.re.n, **dha.snai.n si.ndu.eir jhud**. aheik : Pani.n **setrai ke jeid. gili nikhrai roholaheik** : Ohe thin Kamru.i.n ek ta u.nd. ui.n ha.th bhorolahe, kethi.i.n to. a.ngure.n dho.rleik : Chhoua rog-

da. rogdi. : Ei.n okor le, Oi.n aguai aguai, u.nd.u tomd.ole tomd.ole, he.nth bate nabhoho.t : Kon chhad.ais no kina heis, utak okhor gom (phikir) nihi.n : Sobhe kai machh dho.rai.n bheda.i gelaha.t :

Kamru **khu.ntai** rohlak : Ha.th ta jha.nkom kohlei, sokta.i ke a.ngur tai.n chabeheik, dhil de.le pheir oi.no dhil de.heik : Kote.k khon nihri rohta.k : Ek ha.nthu bohti. pani.n pechhu **kad.a leud.a - leud.i de.leik** : Gad.ha bhi.tre.n sai.n - sui.n, doro lageheik : Pheiragalou, panik hod.hod.i.n, Ludhu.arai.n suneu nihi.n pauoho.t :

Okhra je ti.a gad.ha , je thin nodi.i.n mesalaheik, hu.na po.nhchi ke dho.ua - dha.khra hei ke, kakor ko.tna athu.n de.kha de.khi heho.t, de.khehethi.k Kamru nekhe : Ludhu.ak **cho.n.drims** ud.i geleik : Ka.nha.n gelak ? More do.s heti. : Moie.n chalai ke anolahei.n : Gad.ha dha.re - dha.re ha.nkaule jahethi.k : Panik hod. hod.i.n kone kakor katha. suneis : Ka.ndi. - ka.ndi. Kamruak lore.n gad.hak pani aro bad.hi jaheik : Ludhu.ai.n bhabheis, bape.n kohei, gad.ha ekla nabhis na re : Pa.nch bohni, sa.t bohnik dera hekeik : Okhra bhulaule khepa hei ke mori jabe : To.be ki sala ke, pa.nch bohine.n bhulauthi.k :

Ludhu.ai.n so.ngi gili ke kohehein, ehe ti.a katha. ta **sor** koriha na : Kad.a bagal kou kohi na di.han : Hamra agu khoji liok : Paule keu nihi.n janta. : Nihi.n pauale to. sor korei hete.ik : Ka.nha.n jata.k ? Bihanei pa.nch bohni.n bhulaubethi.k ? Okhra **nichale.n**, du.pohore.n bhulauthi.n :

Gad.ha dha.ri.n - dha.ri.n jaite.- jaite. tha.nauhethi.k, **si.ndu.eir** jhud. japa tai.n, bohti. pani.n the.pd.o hei roholahe : Ka.ndi. - ka.ndi. ai.nkh kan **bhobhuai** gelaheik : Ka.nde.is ar nega ha.th tai.n lor po.nchheis :

Ludhu.ai.n koheik, pani tai.n, jobd.i ke, kina korihis re ? **Do.d.ho** takei paulasik ke jan : Bahraue nihi.n parehesik :

Kamru.n koheheik, kina heke bhai, ha.th ta dhil kori de.le to. juite., jha.nkom kohlei sokta.i ke chabeis ha.th tai.n, ohe khone jiu ta ehe ti.ai jati. dul janoho.n : Le no to.i.n hu.nde. le ha.th ta bhore.n :

Moi.n nihi.n baba : To.ke chhad.i ke moke dho.rta.k, ar moi.no to.r dul khu.ntai tha.kom : Iskul jai ke, dheir bui.dh sikholahis : Ar

richik thi.rai.n : Hau thin So.npru kakai.n kad.a chorauehin, oke moi.n daki anehei.n : To.hra ehe thin tha.kiha re:

So.npru kaka, Machh tomde Kamrui.n, u.nd.ui.n ha.th bhorolahe : Kethi.i.n dho.rolaheik se, ei.n dhil de.le oi.no dhil de.heik, pheir jha.nke muhale sokta.i ke chabeheik : Pani tai.n **leud.i** roholahe ar ka.ndi. - ka.ndi. ai.nkh kan lal helaheik:

So.nprui.n bujhol, iti Bhelua kha.nkhd.a heki ? Ese oi.n, ha.th jha.nke nihi.n paro.t : Dhulku re ba.nsek chhata. tai.n **bo.n.dri** ti go.njol ahi, anihi.n no, phika ta dho.rauom :

Phika dho.rai ke, Ludhu.a so.nng gel : Kamru ke koheheik, nihre.n no beta, pechhu bate, phika ke **da.pda.pa** koraueik : Ha.th ta ke rose - rose tanihi.n, pentul tai.n ete.k kada. kese de.lsik kohi ke pentul ta uthai ke chu.trai.n phika ta **gu.njrai** de.leik : Kha.nkhd.a le sa.ngi, aigek jolni ta lagleik : Moraalak bap go kohi ke, has le ha.th ke jha.nkolaheik : Bhelua kha.nkhd.a leie ha.th bahrleik : Bejai.n dagor kha.nkhd.a :

So.nprui.n koheheik, iti ke lele jahi.n, to.r mai.ne.n pisi ke, bod.i kori ke ra.ndhi. de.to.u :

Moi.n nihi.n kaka, ghar legle bape.n pito'.t : Kha.nkhd.a ti hu.n lohulahan korli , To.i.no **nisogi** jholi de.le : Ghar legle pheir **morak upor kodo. do.d.ra** : Koi.ta sohom : Ludhu.a re to.i.n legihi.n : **Gome - gome richik** ti.on ani de.be : Gharek loke.n na jano.t :

Bejai.n lohu bahrais je re : Chal hau paras (Pad.sa) to.r ta chal : Paras ros de.lei roko.t ta muda.to.u : Pechhu so.ngi gili ke Ludhu.ai.n kohehein, sobhe kai ti.tu.n ta (ti.ti.n ta) de.lei, okro hamor boraboir (Som) hebthi.k : De.lthi.k sobhe kai : Pechhu besiam khai sobhe kai ghar gela : Machh gili tha.nai ke Kamruk mai.n bejai.n rijhali :

Aij rai.t mesa kosa jhor hete.ik beta, Kamru ke koheheik:

To.r hathe..n uta kinak da.g hekou ? paras ros, ka.nha.n paule ros ta, sukhlou ni to.r ka.ncha ros tak da.g lugai.n lagle, chhitlou nihi.n jai te.lou :

Kamrui.n mai.n hari ke koheheik, kai.n besol ek ti pakhnai.n

pichhd.i ke, chatani tai.n khoslo.n (girlo.n) , Ohe khone ha.th tai.n lagol rohi , ohe khati.r roko.t (lohu) ta muda.uelai paras ros ta , Ludhu.ai.n de.i de.l rohe :

Kamruk mai.ne.n, se.njhiad.i (sai.njh pohor) je ti.a Ludhu.a ke bhe.ntleik, Kamru kese girol rohe beta , puchhleik :

Seti.a, Ludhu.ai.n sobhe **bita..n.t** Kamruk mai.n ke kohi de.leik :

Onai ke to. Kamruk mai.n sihri geli : Koheis moke kohi kei chhoua ta, gorkhi gel rohe : Okor bape.n janle di.o mai.n beta ke, **gud.ta** :

Katha. ta **sor** nihi.n heleik : Kamruk bapou nihi.n janol : Do.sor keu ar nihi.n janla : Ohe **gada.i.n** jakhra roho.t, okhre thin **mu.d leleik** :

Bochhri lokhi pujai.n, do.sor ga.nu.nek loke.n sobhe saluk phul ke to.d.i legthi.k : Phin do.sor ke bechi ke poisa lethi.n :

Ludhu.ai.n, sobhe chhoua ke kohehein , hamra bihan berai, sobhe phul ke to.d.i rakhbiouk ar okhra ke poisa lebion:

Merkhu ba.ndhe..n bejai.n saluk phul phuteheik, mentu.k ba.n.dh tai.n lokek sinan nahanek bohon nekhein ar gota ba.n.dh ta ghod.a gha.nse.n bhori rohlaheik :

Ohe gha.nsek moidhe. (Majhe.n) **ched.ki** bok dul chad.ka - chad.ka saluk phul phuti roho laheik : Bhorol ba.ndhe..n pani tau e.tna thi.nal ar sapha aheik, **Tia** pai.nkh dul de.khaheik:

To.be dha.re.n dhu.re.n phul nekheik, u gili ke loke.n, the'.ngai.n **toktouri** ke bahrai ke to.d.thi.k : Sa.ngi to.d.e hele duba - dubi pani to.d.ik samai heik : Jai.t (Malkum) Khu.nta ti thin jai parle to. eke thin ek khoi.ncha : Gha.ns aheik : **Sa.ngi - sa.ngi** kusum te.l heuk chahe nim te.l lebehe :

Besiame.n sobhe chhoua, te.l lei - lei saluk phul bahraue ohe ba.n.dh ti.a gela : Sobhe chhoua samala, mentu.k Kamru ar Ludhu.a ita laphauom, uta laphauom kohi ke richik bhito.re.n samala : Sian gili.n to. ghod.a gha.nse.n bajhob koihi ke , **manus duba dubi** gili

lei je.tna paula, lei ke bahrala : Lobhe.n Kamru, Luhdhu.a du.io loke.n khoi.ncha bhori lei ke, pheir hathe.n ekuk mutha lei ke, po.nhri - po.nhri bahraha.t : Kamru ghod.a gha.nse.n bajhai gel : Dhok -dhok pani pieis : Ludhu.ai.n koheheik, muthak gili phe.nki de.hi.n ar bajhal gha.ns gili ke chhitai de.hi.n : Ek ta hekeik je, chhitai de.lei par pauo.t : Ek ta chhitaule ar ek tai.n bajhauheik : Ludhu.ai.n koheheik o.tnau ja.ngd.a nekhou ta.hi.n kohis, pitha pod.a, a.nd.a pod.a kha.nu: A.nd.a pod.ak bhe.d ta ar basi bha.t khaua gili ke tha.naue.n , gha.nsou hamra ke dorai : To.ke chhad.a do.sor kakou gha.nse.n chhulou ahein ? Doir de.ua pa.tlu.ng pi.ndha., **da'.nd.ai.n** kono bol ahou, to.r bole nekhou : Kachha pi.ndha. gili, phul lei lei ta'.nid. uthla: Ba.n.dh japa le hulkehethi.k : Tha.nauhethi.k Kamru dubeis ar ekuk dhok pani dhoki ke mud.ta uthaeis : Pani pi - pi pet **somdom** hei geleik : A.nikh gili heleik lal lal : Bejai.n **sasei.t** pauol : Gamchha gili jod.i ke, sobhe loke.n tani bahraulethi.k : Ludhu.ai.n do.sor gili ke kohehein, i sala beluria ke ar ka.nhu.n na chalaihak re : Se di.n machh dho.re gad.ha legliok no, u.nd.u **chu.ngrei.t** ke ha.th nud.ol rohe no bhelua kha.nkhd.ai.n gad.hak pani.n the.pd.o kori rakhol roheik : Aij kajap phul to.d.e anliok no pani pi ke pet ke somdom korie leleik : Bajham kochi ke, Ludhu.au ar do.hra nihi.n samai :

Kamrua dore.n no edha.u.n jad.e.n tholtholai ke ka.npichel: Thi.rala, ta.kor pore te.l makhi ke dub de.i ke a.nikh ke ra.nga kori ke ghar ghurla :

Phagun mas choleheik : Modhu. mas giri geleik : Sa.npe a.nchur chhad.o.t dul, gachhek adhu.d. pa.t palha jhod.i ke **khad.ra** heheik : Koi di.n heleik, **phaug** katalaheik : Sib chotu.rdo.si.n sibek biha pairalei biha solge lageik :

Ehe ti.a palas ar simeir ra.nga - ra.nga phul phuti ke palas bon ar simeir gachh si.ndu.r makhi ke **bho.nbhokal** hel dul de.khaik: Khad.ra gachh **nojgote.ik** to.be no pa.t palha hete.ik:

Ehe berai.n sukhol jhod.ol pa.t palhai.n, jesne tai.n heuk aig lageik : **Rabonek sara** dul di.n rai.t jorte. tha.keik mentu.k surujek ahlai.n, di.ne gomaheik nihi.n : Bera dublei do.he di.se, sobhe bate le bonek aig ta malak hala dul bejai.n dhu.r le de.khaik : Obujh

chhouai.n bhabhta.k bone.n biha ghar helaheik: U je palas phulek dul ra.nga - ra.nga phulek hala ga.ntho.laha.t: Obak he.t , jad.ek di.n gujroleik, pheir aij kail aig ta.pelai, kone **dho.ndh.oura** korolahe :

Sudhi.aule loke.n kohi de.thi.n, phulek hala noheik , aigek mala hekeik : Bagal chhouai.n sukhhal kathek e.nd.ia ar de.nd.hia bonai ke gho.nsi ke je bhuri bahraik ohe tai.n aig dho.reik : Gorkhia chhouai.n bo.n.dri na machis (di.asili) Ka.nha.n paubethi.n : Esne tai.n okhra phika dho.rai ke phika kha.t :

Modhu. mase.n sukhhal kathe - kathe ni to. ba.nse - ba.nse gho.nsai ke je bhuri gireik, utahu.n aig lageik : Ohe tai oson de.khaik : Ohe ti.l tai ta.l heik : Esne tai.n Honumane.n lo.nka do.hon (dahan) korle rohe :

Bonek januar eson kina kobou - kobou ga.nu.n samai ja.t: Manusek bate jailai di.l dho.ro.t, mentu.k aigek bate nihi.n : Kono ek thin hekeik : Gota bonek eke rog : Palhak laghairek to. tuit nihi.n : Pharak le ra.nga phulek hala dul de.khaik : **Ulu budhi.a** chhouai.n bhabho.t, biha pairai ke chhamd.ai.n lai.th : Jad. jai ke modhu. mase.n dho.ndho.ura ta.pek kakor ete.k **julum** :

Biju bon to. lok sama.t nihi.n, ta.u mentu.k hu.nai **di'.ng** lageik : Ka.nd. kathi gho.nslé bhuri tai.n aig dho.reik te.sne sukhhal kath ba.ns haua basate..n gho.nsa - gho.nsi helou, ohe bhuri ta lei sukhhal palhai.n aig apne dho.reik : Ohe ti.l tai ta.l heik : Porloi kori de.ik : Esne tai.n lo.nka dahan korol rohe Honumane.n :

Phagun mas : Kamruk phuphuk beti Thiliak bihak di.n bar(to.i) heleik , Bhelua ti kore : Kamru phuphu ghar jailai bisri de.laheik: Kail hekein du.air khu.nda. : Aije okor bap so.nng phuphu ghar jata.k :

Ulbudhi.a chhoua : Du.air khu.nda. keson heik Bap, sudhi.auheik okor Bap ke : Ad.berai.n chololaha.t , bera rose - rose mai.nek korai.n jais, hul - huli haua boheheik : Modhu. mas, phagunia haua, jad. na ta.i.t : Hauai.n phulek mohok gomkei.t ke roheheik : Kuili.n kuhu - kuhu kori ke ta.l tho'.nkoho.t : Gachhe.n - gachhe.n mejure.n keh - keh, ko.nh - ko.nh kori ke lok ke jagai de.hthi.n : Modhu. masek katha. , Beta - betik bihak **ad.a - pata** korek to. ehe ti.ai **muha** : Erai di.o bap beta gal marle-marle jaha.t : Bap hari.n

koheheik, uta aro kina koho de.bo.n : Ohe negei jaiho : Chal no a.nikkei tha.naube , ohe khati.re to. legoho.n :

Kamrui.n du.air khu.nda. ta ke tha.nolaheik, mai.ne.n dhe'.nki.n dha.n osrai de.i ke jeson dhe'.nki tai.n hakad. cha.ng - hakad. cha.ng chot de.heik, te.sne du.air khu.nda. lok gilin ai ke keniai gharek du.air ta ke *nisi bhog raite..n dha.pad.-dha.pad.* eke *sa.nthai.n* sobhekai ala - pali kori ke khu.n.dthi.k , ohe khone keniai gharek lokek *ni.d tutei.n* , jago.t : Ta.kor bade..n su.nsar besar, te.nta.r korthi.n :

Du.air khu.nda.i.n loke.n dohor bat ta ke bejai.n manthi.k: Ghar le ja.tra kori ke bahral le, koniai ghar sama.t to.k dohor bate'.n ka.nha.n kon januar bhe.ntlethi.n, kon kon pakhud. bolla(gagala), *ka.nha.n - ka.nha.n chhuta. ha.nd.i*, gad.i sogod. bhe.ntla, u gilik chhanbin bihane.n koro.t : Ohe khati.r Kamruk phuphai.n bera dubek ague kulhi dha.rek chhuta. ha.nd.i, gad.i sogod. gili gucha koraulahein:

Kono tai.n bisri rohle, somoi ar siraik nihi.n : Okboki lageik: Kamruk du.air khu.nda. de.khek bejai.n sa.dh : Ohelai adha. raite.i ni.d bha.ngi ke *ud.us - pud.us* heite. ahe : Suneis angai.n bejai.n loke.n *gujur - phusur* koroho.t : Bap hari ke sudhi.auheik, angai.n kon loke.n gujur - phusur koroho.t :

Du.air khu.nda. lok gila po.nho.nchola : Kamrui.n onai rakholahe, kon ti.a, du.air ta khu.nde. uchraubethi.k koho ke, khu.n.dlei to. dha.pad. dha.pad. sad.a korte.ik : Dheir khon heleik ta.u kono sad.a nihi.n : Seti.a (Uti.a) bap hari ke sudhi.auheik, kon ti.a du.air khu.n.dta. Bap :

Bap hari.n koheheik , okhor sad.a pai ke, to.r phuphu jago-lahi ar te'.ng ghar tai.n khait - petia kori de.lthi.n : God. dho.i ke, phika ta.muk koroho.t : Edha.u.n bha.t khouaubethi.n, ta.kor pechhu *so.nd.gota.* :

Kamrui.n bhabheis, ehe ekor nam du.air khu.nda. : Du.air dha.r to. ek dha.nuo nihi.n aula :

Bihane.n nida.i uthi ke lok gili ke seti.a bate ha.t mu dho.ue leglethi.n : Hi.nde. Re.ngtak Bape.n Chamru ke daki ke, kulhi da'.nd.ik lok gili ke okor ghar du.air khu.nda. lok aulethi.k koho ke *banar* de.ue pathauleik : Oi.n jai ke , lok ke koho de.hein , aij raite..n Re.ngta ghar

chor auol rohthi.n, okhra ke Re.ngtak Bape.n ba.ndhi. rakholahein, to.hra jabehe :

Ongute.i ghar anga bad.ha -sod.ha kori de.i ke angai.n chot-petia bichhai de.lathi.k, lok jon besta. kohi ke : Kutum gilak ho.nte. khait petia korolaha.t : Phika ta.muk hel pore kulhik loke.n Re.ngtak bap ke sudhi.auhethi.k, hamra ke kina lai dakolahis (Gagalahis) ? Kamrui.n, ek bate besi ke sobhe suneis :

Re.ngtak bape.n kohehein, rait.e.n moi.n anga bahral roho.n: Onauho.n (Sunoho.n) Pechhuaid. bate ga.nda.r - gu.ndu.r sunaheik: Jai ke kohehein, kon hekia ? kina hekeik ? pechhuaid.e.n kina koreiha ? Ghar bate chala , To.ng ghar tai.n dhukai de.lein ar sikol chod.hai de.lein : Ohe lai dakolahon, edha.u.n to.hrai jirah korahan : Kon lok heko.t, pechhuaid.e.n kina lai roho.t :

Hagd.u bud.hai.n sudhi.auhein, to.hra ke baghe.n khale nihi.n siraubothu.n, eson ta.gd.a - ta.gd.a moro.d gili.n, khati luti khai chhad.i , chor kore kahe bahralaiha :

Okhra kohehethi.k, nihi.n baba, hamra chor noiho : Bohi bepari hekiio : Hate'.n - bajare.n mal becha - kina korio : Kail hi.nde.k **Dho.tikrak** hat gel roiho : Becha kina korei.t ke richik polom (Bilom) heli : Pethiahi.n a.ndha.r heli : Pethiai.n rohei.t kei bha.nd.ar kune.n ek chhata.k ek ta bade.ir uthleik : Hamor chomok chod.hi geli :

Aij kaluk beirsai.n pakhna panio heik : Ohe lai soto-poto chole laglio : Mentu.k dohorei hamra ke Pani tai.n ed.iaulak : Pakhna pani.n chhe.nchhe laglak : Ohe khon kuda.-kudi. ai ke ekor chha.nchha to.re.n pichhuaid.e.n **suru** helio : Hia.n to. hamor kono goti.a peria nekho.t : Rohle to. pichhauaid. chhad.i ke okhre ghare.n jiu ba.nchaeite.lio : Rait.e.n du.lar kori ke hamra ke **to'.ng ghar** tai.n dera de.lak ar ehe ti.a chor koheis :

To.be to.hra chor noiha ! Nihi.n baba, hamra chor noiho : Re.ngtak Bap, to.be to. ekhra chor noho.t : Apo.d - bipoide..n lok oson suru he.t : Ja to.be to.hra khalas paulehe :

Nihi.n go : Ja kohlou hamra nihi.n jab : Hamra bohi bepari hekiio : Bihane.n ekor ghare.n ek ti **piala** jinis de.khliouk : Do.r- da.me

potle uti ke hamra kinbiouk :

Thik aheik, to.be ko.tna de.behe koha ? Jinis to. to.hor, raji ahon ?

Ho.n baba, raji na rohle, kinek nam, kahe korete.lio : To.be to.hor jinis hekon, to.hra agu, koha, ko.tna da.m (do.r) korolaihak seta :

To.hra to. bepari hekia : To.hor sobhe **khehol** ahon : Chij hi.nsabe da.m heik : Hamor to. bhalo jinis heki : Ithin da.m ta richik **chod.ai** lagto.n :

Ta.u kohbehe, to.be no janob : Bohe parob hele da.nd.ab, ni to. to.hor jinis to.hre ahon : Mud. le bojha hele to. mud. ghurauei heti. :

To.be **bachike** kori de.hon : Kane.n ath ana sona : Ghe.nchai.n chon.dro hair ar su.t : He.nslti nihi.n kohohon : Uta mama sosur, phupha sosur ra hi.n pi.ndha.ubethi.k : Chhoto chhoua, kote.k bhari bohe parti. : U gili ek ta pochis to.la ar ek ta kud.i to.la korbehe : Hathe.n baju, chachur ga.nd.a **ka.nkon** ta baro to.lak rohte.ik, pechhua gili do.s to.la ar bala gili ath to.lak korbehe : God.e.n ghu.nghur de.ua god.mol : I gili.n **ka.nchiha** na : I gili to. to.hre rohto.n : Hamra khali (kebol) chhoua ti ke magari di.hok : Sata.is tha.n luga lagto.hon, to.be utak do.run hamra ke chair so takai de.behe : Hamrai kini ke omlo khauke.n de.bihon : Okhra kohehethi.n becheiai.n to. kom dam. kobou nihi.n korthi.n ar - ohe da.m tai.n becha kinau nihi.n heik : Dheir thin, mo.njuria malo kulai nihi.n parle chhad.i de.uaik : Khojek ta to. kom korek noheik : Mentu.k **bohoiai.n** bohe parta.k to.be no : Ek dha.u.n ho.n korle to. ar pechhuai boneik nihi.n : Ita hamor, mud.le bajaheis : Bohe parob seta kohi di.hon : Kane chair ana sona : Ghe.nchai.n baro to.lak ek ta su.t : Chon.dro har ta nihi.n parob : Hathe.n bala, ar god.e.n **tod.a** de.biouk : Ehe chair ana hamra pi.ndha.ubiouk : Taka ta sad.he pa.nch kud.i de.bion :

Bud.ha ra **uchar** hei ke, mota.mo.t koroho.t : Koho.t ekhra je bejai.n kom kohoho.t : Asman jomin pharak : **Somsi ke** da'.nd.ai parta. seta kejan : Tuku adhe.k pharak tha.kle uta idha.r - udha.r kora jaik : Ekhra je ka.ndhe. ju.naite nihi.n leho.t : Ego, Re.ngtak mama, ja no - Re.ngtak mai.n ke kohahak , okhra ehe dul kohoho.t : Kina korob ?

Kamruk Bape.n , Re.ngtak mai.n ke koheheik : Okhra - kono tai.n nihi.n **matha.ha.t** : Gohna gilio chair **tha.n le** nihi.n bad.hoho.t : Ar taka tau sad.he pa.nch kud.i le nihi.n uthoho.t :

Suni ke Re.ngtak mai.n **boual** dul guil kori uthli : Hai re hai , mor poka chhoua : O.tnau pi.ndha.n nihi.n de.bthi.k hele - ja , kohi de.bsin , kono nihi.n lagte.in : Abga si.ndu.r ta lei ke auta. : Moi.n du.air chhad.i de.bei.n : Pheir pi.ndha.n de.be korbethi.k - hele , sa.t ta **na hoi** nihi.n lagte.in : Sona gili - na hoi - du.i ana kom korta. : Ba.d baki kohol gili lagbe korte.in : Taka gone a.nt lagehein hele - ekuis ta **pa.nchon** anta. : Mami, phuphu, mosi, kaki jethi, o.tna ahebe korthi.k : O.tna loke omlo khata. : Sobhe ke luga lagti. : Taka ta to. moi.n ge.nthiauho.n nihi.n :

Kamruk Bape.n bahrai ke - bud.ha ra ke kohi de.hein : Keniai mai.ne.n kohli, su.t ta ba.d de.bthi.k : Sona ta du.i ana kom korta. : Takak oiji - ekuis ta pa.nchon anta. : Do.sor gili lagbe korte.in :

Hagd.u bud.hai.n katha. ta sunai de.lein : Lok gilai.n kohehethi.n, ita hamor bojha heis : Ote.k hamra bohe nihi.n parob : De.bo.n kohlei asra lageik : Marbo.n kohlei dor lageik : Aij hamra ho.n kori jab ar pi.ndha.nek khone pi.ndha.ue nihi.n parle hamor **mura.d** ka.nha.n rohti. : Kane - chair ana le sa.ngi nihi.n parob :

Ghe.nchai.n ar - hathe.n, ekuk tha.n de.ihok : Ojon ta na hoi ar du.i ana bad.hauob : God.e.n tod.a ta de.biuk : To.rak kote.k goti.a-peria omlo khoua athu.n - uta hamra kese janob : Pa.nchon sa.t ta de.bion :

Ekhori - kohol katha. ta pheir Kamruk bape.n, Re.ngtak mai.n ke kohi de.leik : Koheheik ; okhra ka.ndhe. ju.naite nihi.n leho.t : Pani.n - pa.nikke hibd.e nihi.n de.hethi.k :

Suni ke Re.ngtak mai.n khoris sa.np dul phu.n - phu.nai uthli : Borek Bapek mura.d nekheik to. betak bihak **ho.ni.r** khorbhorai kahe : Lokek beti gili kina , jhad.a - mad.ra no, agd.a bhusa heko.t : Okhra ki esei bad.holaha.t : Betau jeson, betio te.sne : Ek ai.nkhe.n kajor, ek ai.nkhe.n kari : Eson to. **kana- pherian** korek noheik : Mor Re.ngta ke biha de.bei.n khone kina : Betik bape.n mor mu ta hulki ke esei beti ti de.ta.k : Jakor bhorsa nihi.n : Ta.kro betak bihak sa.dh :

Nihi.n janei , bihak **kod.i** baro ana : Ta..nti. ghare.n suta. tanauo.t dul **nori.n - nori.n** katha.i bad.hauho.t : Bihan le **tho.thi. kate** uchraulaha.t : Du.pohor hei muhali, ta.u ekhor katha. sirahein nihi.n : Lokek pete.n dhamna ghure laglethi.n : **Ouajibe.n** - katha. ta ke sirai de.hak : Ta.kor pechhu khaua pia kori ke jiraua : Se nihi.n, gadha.i.n pani pio.t dul, khi.drai ke **gai** - pia chahi : Okhra bhabholaha.t , Esne kori ke di.kaibion hele esei pauati. : Are baba, kono - niore ghorouna hele to. du.io bate bhito.r gharek lok heb : Kono ehe tai len - de.nek sirain : Ekor bado.u to. **hail - hubeid.** , thegha de.ua - de.ui heik : Richik helou bujha : Moro.d purus lok hekiha chhoua ti kina hamor **beid.ta.** helahi ? Kono mud. le bojha helahi ? Chalek ko.nhd.a chal kei bhari : Bhari ahi to. hamre ahi : Ba.nidhe.k (Ku.nchd.ik) chaur basi nihi.n heik , ra.ndho.l bhate. basi heik : Chhoua mor **main sati.** hel nekhi : Ko.nd.hie ahi : Phutol phule boruaik : Ja koho de.bsin :

Kohol tai.n **homan** heta. to. jui.t , nihi.n posate.in to. dohor de.khta. : To.be bha.t ti.on mor sijholahi : Jai.t kutum lok : Khaua - pia koraube korbein :

Kamruk Bape.n koheheik, ote.k rage.n - rage.n na no khorbhorai.n di.di. : Baheirek lok gili hu.n sunoho.t :

Kake dorai ke kohom re ! Moi.n kina phaltu. katha. kohoho.n ! “Bha.t rohle kouak akra (akal) no phul phutle bhomorak akal , tha.n chhad.al to. nihi.n ? :”

Omlo khal bade.i gad.i, ni to. choud.ol ni to. palki.n chapi ke bor biha kore ja.t : Bhukha - du.kha gili kulai nihi.n parle goru gad.i.n sarthi. :

Nachni - natua tha.kle okhra (ora) goru gad.i.n ja.t : Dom - dahal apon saina - phaina ka.ndhe. lod.kai ke boria.t so.nng dohro.t, mentu.k dohore ga.nu.n paule , bina **dhu.meile** paira.t nihi.n : So.npru jais choud.ole :

Keniai gharek ga.nu.n po.nhchole, dome dhu.meil de.i ke koniai gharek lok ke sad.ai de.thi.n : Ora (okhra) hu.nde. boria.t ke agbad.ha korelai so.npd.o.t, hi.nde. nachni-natuai.n nachek oirdho.n - poirdho.n koro.t : Ta.kor pechhu nachle - nachle ga.nu.n sama.t :

Bajnak gohohi.n nida.l lokek ni.d bha.ngi (tuti)jain, uti.a bejai.n lok nach de.khe bahra.t : **Jhumriar** ar **rosike.n** nachni ke du.air - du.air teki ke nacha korauthi.n :

Nach cholte. aheik, So.npru du.air lagol : Keniaiek bap ghoti'.n pani, hathe..n am **dohri** ar gua lei ke bahral : Bor ke gua tika de.i ke agbad.ha kori legi ke khoroie.n dera de.lthi.k : Bor ke logdi..n mentu.k chad.thi.k nihi.n : Jeson **luti..n** ghau ke chhad.thi.k nihi.n te.sne :

Kesno **boto.r** paule, bhute..n bor ke **de.ihinai** de.i ke borek bhes dho.ri ke keniai ke biha korthi.n : Pheir herei.d gate..n boto.r paule dain **bokoseu dad.hthi.n** : Ohe lai chha.nheire.n jeson kaia ke nihi.n chhad.eik, Te.sne logdi. - logdi.ne.n bor keniai ke nihi.n chhad.thi.n :

Chhamd.a to.re.n bihak neg uchri geleik : Gohna pi.ndha. choleheik : Portu.kia kud.mi hela bud.ha babak arda.sia , ohe hote..n kud.mik bihai.n chhamd.a to.re.n dhak ar **tu.ru - dhu.tu.** rohai chahi : Ekhor portu.k , ehe gili bajle morol aja - pita. hu.n jano.t, aij hamor bo.nse.n(gusti'.n) biha heheik :

Chouk puraleik bor gharek chuni.n : Keniai ke bahraulethi.k: Bambrai.n **siribari** dho.raulethi.n : Pehil le keniai ke do.hik gua tika de.lthi.k , ta.kor pechhu che.ng machh kapare.n chhuualethi.k: Machh ta ke morauthi.k nihi.n, ba.ndhe..n chhad.i de.thi.k : Edha.u.n gohna pi.ndha. : **Koublol** gohna gili ekai.n-ekai.n pi.ndha.ue laglethi.k, mentu.k sona rupak gohna je.tna de.uek pehil pito.r pi.ndha.ubethi.k : Gohna pi.ndha. luga ta ke gohna kohthi.k, ita ra.nga tha.keik : Gohna gili pehile siribari.n chhuai ke, pechhu bhui.n chhuai ke, ta.kor pechhu kapare.n chhuai ke pi.ndha.ue heik : Pi.ndha.uol pore, siribarik dalak dha.ne.n du.b gha.ns mesa chumauthi.k :

So.npruk kakai.n Chon.drohar ta pi.ndha.ue.t ke **aid.e lagolahek** : Mud.e puchu heheik nihi.n : Kina korta.k, chhapa ti ta.d.i ke pi.ndha.ue khojeheik : Keniai gharek beti chhouai.n **pai boslethi.k , du..ndu.ai** ke u.dhnaue uchraulethi.k : Kohehethi.n pa.nch sa.t dha.u.n ai jai ke keniai de.khol roihak, seti.a kono a.nikh nihi.n rohon, nubol roiha : Chhoua ti ko.tna dagor ahi seta **pharnaue** chahi no, **pu.tli** pi.ndha. chhouak mud. puchu nihi.n hete.ik, ohe ta lei ke auolaha.t :

Jau.t ita biltai ke ano.t, ni to. biha nihi.n hete.ik :

So.npruk kaka **mehnais**, So.npruk mai.ne.nu richik dheire chouchhal koro laha.t : Ehe ti.a **mojlise.n** hamra ke mud.ta he.nt kori de.la : Beti chhouak dho..nchore helein, kese kom jhome.n pairam, hele du.i poisa ba.nchti. :

So.npruk kakai.n kohehein, achha go, ita hamra bo.dli de.i ke do.sor de.bion, mentu.k hia.n ka.nha.n pauob pheir nida.l raite..n sonar kei ka.nha.n paubiouk, bajaro to. bejai.n dhu.r : Biha ta pairauk :

Ar nihie manbehe hele, keniai ti ke ghar jhi.nki (Bhi.trai) de.hak : Bihan heuk : Ghurei.t ke besiam heuk ar du.pohr heuk, biha sirale jai.n hamra khaua - da.ua korob, ta.kor agu keniai ghare.n panio nihi.n he.ntob :

Keniai poikhek moro.d gili.n mehraru gili ke dho.mkai de.lthi.n : Kohehethi.n, okhra to. kohoho.t, bo.dli de.bthi.k : Aig laglei pani nihi.n beirseik : “**Thi.ra se nira , uto.ra se baula**” : Lok gilik kina do.sa hete.in, sobhekai uthi jata. : **Ali gili** to. **loruabo** korta. :

Ho.n manla mehrarui.n : Borek mama, phupha, mosa rai.n apon - apon pi.ndha.n pi.ndha.ulethi.k, gohna bhaloi heleik :

Boria.t de.khi ke, keniaiek mai.n **gumri** moreis : Ete.k boria.t ke, kese su.nsraubei.n, bor kei kethi..n bo.dhbei.n :

Aij sai.njhe, gi.t gauai.n gauai hela :

“Koti. dhu.re.n ahe baba, Hathi. no ghod.a go,

Koti. dhu.re.n ahe boria.t - (2)

Koti. dhu.re.n ahe baba, noiona su.ndo.r go,

Cha.nde. suruje.n dogomog - (2)

Do.s kose.n ahe baba, Hathi. no ghod.a go,

Biso kose.n ahe boria.t - (2)

Asi kose.n ahe baba, noiona su.ndo.r go,

Cha.nde. suruje.n dogomog : (2)

Ete.k Hathi., Ghod.a, ete.k boriat.k banar Pai ke keniaiek mai.nek
gud.um theki geleik :

Pheir gauo.t :

“Kaha.n hi.n rakhom baba, Hathi. no Ghod.a go,

Kaha.n hi.n rakhom boria.t :- (2)

Pheir bhabheis, e.tna hathi. ghod.a, bor, boria.t ke batha.ne,
kaha.n de.bein :

Seti.a pheir gi.t tahi.n bakhan tau bata.i de.heik :

“Pichhuaid.e.n rakhom baba, Hathi. no ghod.a go :

Chhamd.ahi.n rakhom boria.t -(2)

Moidho. (majh) ghare.n rakhom baba, noiona su.ndo.r go,

Cha.nde..n suruje.n dogomog :

Batha.n to. thik heleik, mentu.k keson tai.n su.nsar - besar kori
ke ***bo.dhbein:***

Seti.a koheheik, kono phikir nekheik :

“Da.na de.ie bodho.m baba Hathi. no ghod.a go,

Maso - bhate..n bodho.m boria.t : (2)

Koniai de.ie bodho.m baba noiona su.ndo.r go,

Cha.nde..n suruje.n dogomog :” (2)

Eson to. Hathi. Ghod.a, bor boria.t sobhe jata. : Gohna pi.ndha.
hel bade. keniai mouha to.r mouha biha kore geli :

Bor sajlei biha heik nihi.n : Bihak agu, keniaiek bhaiek
so.nnge, borek lod.ai heik : Keniaiek bhai ke haraubesik to.be no
okor behin ke biha korbesik : Jeti.a somaj god.hol nihi.n roheik :
Oghouri dul ekuk ta gusti bone.n bada.d.e.n petek cha.nd.ale.n

ghuri bulei hela, uti.a ek gustik moro.d do.sor gustik jeni ke Chhini anei helthi.n : Ohe khone du.io **do.nhgi.n** mair pit hei heleik, ohe ta kei nege.n jiai rakholathi.k : Ehe neg ta ke sala dho.ti. kohthi.k : Majhe.n ek ta lugak **ohair** de.thi.k : Bor keniaiek bhai, apon-apon bohnoi ke ghod.a kori ke, okhor ka.ndhe.n chapi ke am douhrai.n pani jhimkai ke lod.ai koro.t Bhe.nt a.nkuaid. le.t ar purka-purki he.t : Panek ros ta ra.nga, ohe ta heleik, mair pit lohu - luhanek chinhap : Si.n.dra da.nek agu keniaiek bhaiek du.i ka.ndhe..n du.i ti **nida.gi** thilia de.thi.k : Thilia giline.n ekti'.n bore.n ti.rsul jeson **ti.n che.nga**, te.sne ti.n da'.nd.i si.ndu.r de.ik , do.sor ti'.n du.i ta da'.nd.i de.ik : Okhrakou kapare.n du.i tika : Ehe thilia gili de.khi ke gejd.o muha.n rai.n kohoho.t, kud.mirai.n ha.nd.i ke biha korthi.n: Hamor thin hela ha.nd.i, okhor thin helthi.n ghot : Eson kon purus ahe jei.n bina ado.re si.ndu.r ta rakhi de.te.ik : Okhrau to. ha.nd.i hi.n si.ndu.r ta de.thi.k : Ha.nd.i gili je kina ha.nd.i setak bachik to. okhra jano.t nihi.n : Okhrau no koho.t, omri.t khai.t ke cha.n.d surujei no rahu ketu.ke pharnauol rothi.n, De.bta rai.n to. nihi.n tha.nauthi.n : Te.sne ek ti mehraruk (Jenik) sara jinganik apabhar leiek agu cha.n.d suruj ke sakhi (Goha) rakthi.n : Manus bejai.n **te.ndo.d** : Richik bogd.olei pi.npor pa.t dul ulti de.thi.k, mentu.k De.bta. ra to. ultota. nihi.n :

Bor ghar le keniai bahra dala jaik : Ohe tai.n keniai ke bosai ke okor bohnoirai.n bohi bahrai ke chhamd.a to.re.n borek agu tai.n rakhi (dho.ri) de.thi.k : Ita kahe, choli bahrale kina hete.ik ? Ita hu.n pe.nch aheik : Keniai led.hi, kani, a.ndhi. tha.ke parei: Khatauek na khatauek, ku.nor pon guchaue lai si.n.drada.n ta pairaube koro.t : Led.hi, kajap **hi.ntle** bahrai, a.ndhi. ke **doriai** anbethi.k, hele to. bor bhid.kobo koro.t : Biha nihi.n korte.ik : Ohe lai **ghughe.n** po.tri ke bohi bahrauthi.n :

Edha.u.n da.nd.ati. : Sinoi bodo.l hete.ik, si.ndu.r tika de.ua- de.ui heta. : Ta.kor pechhu si.n.drada.n : Aij kaluk do.r pod.hua rai.n si.n.drada.n takou biltai de.hthi.k : Jeni **mehna.t** pa.ncho a.ngure.n si.ndu.r gho.nsi ke anolaha.t , ehe ti.a ghar le bahrai.n kohlei bahram : Mentu.k **hali bho.drora.n** kohehethi.n, ek ti a.ngure.n si.ndu.r ta pi.ndha.i de.hi.n : Si.ndu.r pi.ndha. ar si.n.drada.n ek noheik : Si.ndu.r roije pi.n.dhti. mentu.k si.n.drada.n jingani.n eke dha.u.n hein : Si.n.drada.ne.n boria.te..n “ Horibol ” de.thi.k : Joi Ram, joi madho.,

joi kali, Johair Bud.ha baba, do.sor kono ni koho.t :

Biha siraik pore.n bor - keniai ke ke.n.d kathek dhe'.nki kuti - kuti gu.nd.ik dhula ar **saharek** dhula agu pechhu bate phe.nki - phe.nki (Lebdi.-lebdi.) Porchhothi.n ar ghar dhukauthi.n:

Ekor pore.n dom - dahale.n si.n.dra da.nek basi bha.t khojo.t: Chhoua boria.t kou de.thi.n : Do.sor boria.t ke ghar le pharake.n kono gachh to.re.n dera : Khaiek bera chhad.a do.sor khone okhra keniai ghare.n ek gilasa panio nihi.n paut.a :

Du.pohre.n do.to.n-kathi sinan - nahan , chiud.a khaua, sai.njhe.n khasi bhati : Khasi boriate..n ni jei katthi.n, mas ta ni jei ra.ndho.t : Raite..n bha.t khaie.t ke ni jei ba.nti le.t : Bonauta.hare.n **kotnus** pauo.t : Keniai gharek pani boha gilin **kebol** pauo.t : Do.sor lok ke ek kutiau nihi.n de.bthi.n : Bo.nhrote. okhrau esne korta. : Mita.n tha. kle okhra bhinu pauthi.n :

Chha.nda.ue.t ke sa.ngie chha.nda.uthi.n mentu.k pate.ire.n du.ie kutia : Kichhu sirkal lok tha.ko.t okhra chhoua **lochna** lele jathi.n : Dibi bhori ke mas kutia ta , chhouai.n pith bate he.n - he.n korbethi.n, seti.a dho.mkai ke kohbethi.n auelao ka.n.dbe pheir hia.nu he.ng - he.ng korbe, hei le, hei mas ta **lu.nd.e.n** pod.ai-pud.ui khabe kahi ke ek **dhulka** de.i de.te.ik : Chhouai.n pod.ai ke khata.k kina no, gamchhai.n ge.nthiai ke richik bade.n pheir osne koro.t, uti.a aro ek dhula, esne tai.n, bonauta.har rai.n jone - jone apon chhoua ke ek ser, ded. ser ka.ncha mas de.i de.thi.n :

To.be chorik upor bat **pad.io** hein : Mas ta lei ke to. ghuri bule nihi.n paro.t : Kono kochai.n, **aud.i** di'.nge.n ni to. po.nar di'.nge.n nud.i de.thi.k : Sirkal chhoua rai.n **gom** le, olta. lei legi ke baheire.n - baheire.n pod.ai - pud.ui khathi.k :

Moja ta lageik pechhu : Khal pore ghar auei.t ke rakkhal jaiga tai.n uti.a tomd.i nihi.n pauo.t seti.a tomd.eis kahi ke gotai ha.th dhukai bulo.t : Ohe khone **dha.soia rai.n** kohthi.n , chal sobhe gela :

Laje.n to. kohe nihi.n pareis, mas rakhoro.ho.n seta : Kohehein the'.nga ta kon thine tu.bolaho.n re khoje nihi.n pauoho.n : To.hra agua : Khal - da.l siral pore.n bor keniai ke chhamd.a to.re.n chuman

besauthi.n : Mai.ne.n tha.ri, ghoti, gilas, bati, gagra, pa.nch lekhn
(niar) chij joitu.k de.te.ik : Do.sor goti.ahu.n, jei.n jeta chhamd.ahi.n
chumauthi.n :

Idha.u.n khir khaua : Ehe thin **neuta. jeni.n**, keniaiek mai.n
bap ke phu.nsd.i kho.nti ke ghau kori de.thi.n : Okhor phate no
chhi.nte : Gone hete.ik keniaiek bap ke , mentu.k okhrai bor ke,
chita mati.n richik - richik pani de.te. - de.te. phuli ke jeson gila
heik, ohe lekhn okhrai kobli - kobli borek mon ta bohkai de.thi.k :

Pechhu phulauol belun chhe.nda. hele jeson chepo he.t te.sne
kono chhouak de.i ke pate.ir ta uthai de.le, bor rusol - rusol roho.t :
Pechhu katha. uthle kohi de.thi.n, uta neg hekeik, khir keu kha.t :

Bida.iek agu bor koniaie.n ghar bhorta. : Ta.kor gi.t aheik: Beti
chhoua gharek lokhmi : Ohe khati.r neihorek siri ta lele jata. : Mad.a
jod.lou, mad.a khijol bade..n mad.a jod.ol da'ngor ke mad.ak
po.naire.n tu.tka ta ti.n dha.u.n jhad.i de.i ke po.nair ta ke, mad.ak
po.nairek pe.nda.i.n to.pi, de.i ke ti.n pak, bina mari ke ghurauthi.n
: Kohthi.k "Dho.lbhui.n, si.nhbhui.nek si.ns **sabda.** ani de. : " Te.sne
bore.n keniai ke sudhi.auheik, meia, (mai.n) baba, bhoia ke ka.nha.n
- ka.nha.n chhad.lesin :

"Ka.nha.n chhad.ole dho.ni, mai.no no bapo go,

Ka.nha.n chhad.ole sohodo.r bhaio go ?

Chhamd.ahi.n chhad.olo.n porbhu, mai.no no bapo go,

Bhito.r bhoroite. chhad.olo.n sohodo.r bhaio go :"

Si.n.dra da.n hel bade.i beti chhouak neihor chhuti jain : Bapek
gusti chhuti ke sosur gharek gusti'n gona.t : Ohe khati.r keniaiek
ar to.r soheheik nihi.n, kohehein -

"Bahrai de. mor dali to'.nki, bahrai de. mor beuoni ,

Baba, tikoli si.ndu.re.n moro jati. kul lela, kamo nai mor neihore.n ;

Bahrai de. mor tha.ri ghoti, Bahrai de. mor gagora,

Baba tikoli si.ndu.re.n mor jati. kul lela :Kam ni mor neihore.n:"

Esnetai.n bachik kori kori neihore.n sobhe magehein :
Mai.nek mon to., betik moh chhad.e nihi.n pareis : Ohe khone
jauai.n ke koheheik -

Tha.ri de.bo.n go jauai.n, Ghotio de.bon go,

Nihi.n de.bo.n, su.ndo.r dhi.a,

Ghara je a.ndha.r het.i go :

Uti.a jauai.ne.n koheheik -

Tha.ri rakha go sasu,

Ghotio je rakha go :

Legobo.n su.ndo.r dhi.a,

Ghara je ijo.t (alo) het.i go ::

A.nikhek lor bohai sar : Aro ki beti ke rakhe pareik : Bor
keniai ke korai.n lei ke ga.nu.n mud.a bahrai rakhthi.n : *Nimchhole*
jahthi.n : Gauoho.t

“Kumhar gharek ora sora go,

Te.li gharek serisa nimochhie.n bahir kore go,

I jonomek para, go i jonomek para :

Ga.nu.n mud.ai.n choud.ol aheik, da'.nd.i dho.ri ke so.ngoti.
rai.n gauoho.t -

“Bap ka.nde. do.rbare.n,

Mai.n ka.nde. he.nid.sare.n,

Sato. so.ngoti. ka.nde. da'.nd.i dho.re,

Ebe so.ngti. porde.se re :

Baba sato. bhaujai ha.nse da'.nd.i ghate.n,

Ebe mu de.i bahirai sahi re :

Choud.ol chapei.t ke keniai bor ke koheheik -

Porbhu go kusumi ro.ngol du.io pauo je,

Paue koise cholobo.n go,

Dho.ni ge raimala, da.nd.ia pha.nda.ie de.bo.n,

Uto.robe (Nabhobe) mor de.se, uto.robe mor de.se.n re:

Porbhu go uto.reka, uto.robob.n to.hor de.se.n :

Mai.n koise bisorobob.n, mai.n koise bisorobob.n go,

Dho.ni ge ghar gele, de.khaie de.bo.n saso to.ro,

Bisorobe mai.n to.ro, bisorobe mai.no to.ro re :

Bida.iek agu bap ka.nde.heik, uti.a bap ke koheheik -

“Ete.k di.n je kohle Bapu, beti heli bhari :

Aij kese ka.ndi.s Bapu mu.nhe.n rumal bhori :

Mai.ne.n koheheik ,

Beti to.i.n to. Choli jahis,

Kake de.khi ke moi.n di.l dho.rom ,

Beti, to.i.n to. beti da'.nd.i.n chapi jaobe,

Kake de.khi rohobob.n,

Mai.n go, auoti. beta kor bohu,

Oke de.khi rohobe go:

Beti - porek beti'.n po.n.th herol rohoti.,

Kobe auta.k bapo moro go :

Mai.n go, ohe lekhe, moi.no.n po.n.th herobob.n,

Kobe auta.k bapo moro go :

Beti.n mai.n ke bo.dh de.heik : Koheheik, mehraru jonon tai
heleik porek ghar ijon kora :

Ka.ndi.s na, ka.ndi.s na mai.n,

Ghare.n besi rohe.n go,

Bide.sek kamini mai.n,

Bide.se choli jais go :

Mentu.k sosur gharei ki *solto.n.t* ahein : Soi.na ra khai da.i
ke raite..n khoiri bule bahrata. ar *sid.ipoto* raite..n ghuri ke, bohu ke
god.e.n hathe..n te.l de.ue kohbethi.n : Ehe ti.a sobhekai apon - apon
kha.ndha.i.n nida.laha.t, *ka.nha.n pai de.bthi.n* : Uti.a bohu ke *ga.njni* :

Hathe..n lela tuila, ka.ndhe. lela gamchha,

Sid.i poto raite..n porbhu, khoiri bule gela :

Adha. rati. gela, pohor rati. gela :

Sid.i poto raite..n porbhu, paue mage te.la :

Saso nida.la porbhu, nonodo. nida.la,

Te.le ka chuka porbhu,

sonek sutai.n ba.ndho.nla :

Soia.nu kohehein -

Sasu dorale dho.ni, nonodo. dorale,

Hamke na dorale dho.ni, jabe bonobase.n :

Ek je katha.i.n porbhu, ghara le bahralo.n,

Ek koso gelo.n porbhu, du.io koso gelo.n,

Ti.no kose boura to.re bosu porbhu ka.nde. lagolo.n:

Bato bol ghotila ho, to.i.ne moro bhoia,

Bhoia ke pas bhai re, bati.a janai di.ha,

*Kia du.khe.n bohin to.ro, boura to.re.n ka.ndo.hou,
Seho suni bhoia moro, gorojoe bado.ri soman ,
Da.da.i.n mor ta'.ngi jholkaue bijoli soman,
Mara kata rakhu bhai re eko je katha.i.n,
Bhai re moi.n gharole baharalo.n :*

Bor biha kori ke du.air lagol : Borek bohine.n keniai ke bakhan de.i uchraulethi.k :-

*Moro bhaio ha.nsoite. kheloite. gela ,
Kono re kutumek dhi.a, jogo de.la,
mono re molin hela re:*

Sunol roiho, bod.o gharek bod.o beti heki

Koi da.da. hathe..n bera, koi da.da. kane.n sona -

Koi da.da., jod.a pagra re :

Keniai ke kohehethi.k , de.it ke kono nihi.n ar ghar du.air mo.njur nihi.n lageheik:

Auolahi, da..nd.alahi,

Khojisahi jod.a mo.ndi.r re,

Kahe nihi.n raja ghare.n biha lele,

Paueite.lis jod.a mo.ndi.r re :

Auolahi, da..nd.alahi,

Khojisahi thai.n bason re

Kahe nihi.n the'.nthar ghare.n biha lele

Paueite.lis, thai.n bason re

Auolahi, da..nd.alahi,

Khojisahi supo bad.hin re :

Kahe nihi.n mohli ghare.n biha lele,

Paueite.lis, supo bad.hin re :

Bor gharou, keniai gharek dul, gu.nd.ik dhula, gobor dhulai.n keniai gharek pathai de.l ke.n.d kathek dhe'.nki ta kuti - kuti porchhothi.n ar Gud. chatauthi.n : Ehe boto.re.n **dho'.nuliarai.n porchhoni ra ke** gagrai.n - gagrai.n pani dhari ke soro-sopo kori de.thi.n ar kohthi.n dhe'.nki kutbaie ghame bhiji gela : Mentu.k ekor de.ie mane aheik, ita heleik **u bor tak porti.k** : Ghoti lukai ai ke god. dho.ual bade.n bore.n, koniai ke okor nega ha.th tai.n lohak khad.hu pi.ndha.i de.thi.n : Ehe khad.hu ta heleik bed.i , Ar paraiek je nihi.n : Paralou dho.ri ba.ndhi. lele ante.ik : Jakor soi.na.n rohte.ik, ta.kre mud.e.n si.ndu.r ar hathe..n lohak khad.hu, tha.kte.ik : Ku.nari chhoua ar ra.nd.ik ehe gili rakhek ba pi.ndhe.k hok nekhein :

Bhai, bohin, eke **koikhe.n** jonmo.t pheir korai.n kakhai.n bad.ha - bad.hio he.t mentu.k bhaiek biha hele, bohin rai.n bhaujai ke du.smon dul de.khthi.n : Rose - rose okhor **mokmokani** ta komein : Ohe khati.r jhad.i - jhud.a leuelai, kho.nichha jhad.thi.n ar du.aire.n tekthi.n : Ghar samai de.i nihi.n khojthi.n : Ohe khone bore.n bohin ra ke de.uelai kono koublothi.n :

Keniai gharek dul bor gharou khir khai de.thi.n : Bor gharou chuman beso.t : Ta.kor pechhu ghoti luka : Ithin bhaigek bid.on : Ek lokek rakhol chij ta do.sore khoji pauo.t ki nihi.n : Bore.n keniai ke, keniaie.n bor ke, ba.n.dh ghate.n sinei khuli de.ia - de.i he.t : Keniaie.n bor ke meil gho.nsi de.te.ik : Ita heleik **rahak** bid.on : Ita hi.n bujha jaik, keniaie.n raha leis ki nihi.n : I gili heleik, bone.n bada.d.e.n ghure hele, ohe khonek uchraul neg :

Betak bihai.n bap mai.nek ko.tna rijh : Bape.n beta ke, mai.ne.n puto.hu ke kora lei ke angai.n lujhki - lujhki domkoch nacho.t, chumanek pore.n :

Sor - sogunek bihak sirain neg ta heleik god. dho.ua : Keniaie.n ekai - ekai sosur, gu.ngu sosur, kaka sosur, bhe.nsur, mama sosur ra ke god. dho.i de.te.in : Ohe thin bhe.nsur, mama sosur ra ke bachik

kori de.bthi.k ar kohbethi.k aij le ekhor so.nng ar chhua.n - chhui.n his na :

Si.n.dra da.n helei era **batu.l** nihi.n he.t : Dohor bate'.n chhua - chhuio hei pareik, sethin to. sobhe ke lod.e hete.in : Ohe khati.r kam sirak bade..n jai **bachik** ta heik :

Edha.u.n bo.nhorta. ta baki : **Bohure.n** udi.ke khailai, beti ghar ke lok bo.nhrota. auta. : Jaua.ni ke hathe..n bera ,kane sona de.thi.n : **Buna khaua aphod. mari** ke khai ke, keniai ke ghurai legbethi.k : Biha **chukleik** :

Kamruk bod.o bapek khakus to. metleik nihi.n : Biha - biha kore.tkei so.nnsarek moh chhad.i ke choli gela : Mentu.k biha - biha korlou ,Kamruk pod.hak ho.nte..n kom kosni korei nihi.n : **Abot da.nule** roheik ohi.n : Nati..n pod.heik , ajai.n gorkhi koreik :

Kamruk bapek khakhus metou pareik, mentu.k bejai.n **hobi- do.bi** : Dih - dihali.n ghar, sobhe chhouai.n du.i sai.njh gorkhi koro.t : Besiame.n iskul (Pathsar) ja.t : Eson tai.n pod.ha heik : Gachhe koro khabei.n, bhui.ne koro bichhbei.n , ita heik nihi.n: Ek ta ha-the..n keu du.i ti beil dho.re nihi.n parthi.n : Ek ta solo ana dho.re gele, do.sor tak moh chhad.e heto.u : Pechhui.n har jota. umeir ta helei, Je.tna iskul jaua chhoua ke iskul jaua chhad.ai de.i ke hare ba gharek kame **narthi.n** (lagauthi.n) : **Rosi.d bachhe ar bharo.t pod.he** parlei dheir : Chasak chhouai.n chas aba.d nihi.n korle khata.k kina ? Pheir keu aguale no, oke de.khi ke pechhui.n cholta. : Tetkak do.ud. bada.d. to.k : Kakro sa.dh tha.kle gharek khai ke pod. he jaiek phikir **kon tak** tha.kto.u :

U.dma di.ne boria.t ar bo.nhro.t jai ke, bhoj khai - khai Kamruak mon ta bihak ho.nte..n atu - patu koreik, mentu.k mor bihak ho.nte..n gharek lok ad.e - ukad.eu nihi.n mehna.t : Kese nihi.n korte.ik bor sajle borek ko.tna khati.r : Borde.kha le, bo.nhrota. to.k, sobhe thin okre khati.r : Khaiek to. muhe nihi.n : Logondho.ra le, bhalo mondo. khate. tha.ke.n : Ge.nd.ge.nd.ari dul thu.bd.a bha.t po.nhchauek **laghair** lagi jain: Kote.k khabe, ar kakor ta khabe kakor ta nihi.n : Pete koro to. ek ta **pod.on** aheik: Sa.ngi khale omri.t tau bis heik : Bihai.n luga phata do.me heik, kote.k pi.ndhi., chhitaube :Ta.the.

"Chhata. gamchhai.n", gamchha chhad.au mom kapd.ak chhata.u pauaik : Naua.n chhata. paule **ta.una** de.l, purna chhata. kone bohei : Pheir sas sosur, sala, sali, kote.k naua.n goti.a he.t : Sasek du.larek katha.ta kohe kore nekheik : So.npru kaka so.ng kaki ke ane jai ke, moi.n sobhe de.kholaho.n :

Mor jod.i - pad.i Dhulka, Chunia Chamrua ra ke sobhe ke biha de.thi.n : Okhor kina **mokmokabai** hathe.k bera ke jod. korthi.k, kanek sona ke **bheurauthi.n** : Moi.n gejd.o hei ke ek bate tha.ko.n : **Bo.dhle** no : De.khe de. re kohle khekhiai ke koho.t, to.ke biha korelai, a.nt lagohou, bhala pod.hua helahis : Oke keu de.khe na di.hak re : Pod.hua bor ke hamor le jui.t - jui.t de.bthi.k khone oi.n to. chhuai nihi.n de.ta.k : Uti.a hamrai kahe de.biouk :

Ho.n re na no chhue de. : Moro.d no jonmol aho.n : Ek di.n nihi.n ek di.n moro biha heti., seti.a ka.nha.n jabehe : To.hor bhalo, **pechhuaid. haga keniai** moi.n biha nihi.n korbei.n : Ja ja sirata. khone ohe thu.thu.r gali, bachhi - kuchhi ti paubesik :

Ohe tie kajap mor kapare.n chhetik raite..n chisalahi hele aij korlou ohe tie jutti. ar pechhu korlou ohe tie jutti. : To.be jani rakhia, pechhu posta.iha na : Bor gune keniai : Kajap pod.hi ke kabil hei paro.n hele, keniaiek bap rai.n ghar anga kada. kori de.ta., koi rakhlon : Pase.n kono bod.o iskulo nekheik, pheir baheire.n hostele.n rakhi ke pod.hauk ja.ngd.au nekhen mai.n babak :

Kamruk bape.n mentu.k hi.ngek mohok pauol rohe no kina, Kamru ke pod.ha chhad.auek nihi.n : Ar pod.hauk ho.n.te.i, seti.a bapek katha. nihi.n rakhi ke, beta ke biha de.le nekhiho : Beha kor khati.r okor sa.dh nihi.n metleik to. mor sa.dh ta helou metak : To.be ekro **sasei.t** kom nihi.n heheik : Kam ta **loki leueia** ghare.n keu nihi.n : Angak girol the'nga ta nije kei bichhe heik :

To.be boto.rtau paule rohe : Jeson ek ta jug sirale do.sor jug aueik te.sne e.ngrej ke hatai ke de.sek loke.n raj chalauek apabhar lela :

I bochhor Kamrui.n ga.nu.nek iskule.n pod.hi ke bahral : Edha.u.n to. bajar - sohor chhad.a bo.d.o iskul nekheik : Hele kina hete.ik : Mud. bhijai ke khur ke dorale cholte.ik ni : Richik na hai-to.

kliphe heti., mentu.k pechhu to. sukh heti. : Khatalik **behron** pauabe korte.ik : Kono to., bhusai.n kina , chot de.hei.n ? Baherei bhorti. korbei.n : Suni ke mai.nhari.n ka.nchu - machu richik koreheik : Oke sujhai de.bei.n : To.r a.nchor dho.ri kei kina chair chirkal cholo.t : Bod.o heis, sopu.t hei de.hi.n : Dena bahrale to. ud.bo koro.t : Kono hamre ta ekai baheire.n tha.keis ? Kote.k mai.n bapek chhoua hostele.n athi.n : Kosto na korle kisto'.n nihi.n mileik : Uti.a mai.n hari.n koheheik, ho.n to. to.hor jeta khakhus ohe tai kora : Moi.n ki jeni.n , ote.k dhu.r **pha.nd.e parohe.n** ?

Koheheik, janle khepi : Beta, kajap pod.hi ke kabil hei paia paube koro.t : Uti.a mase.n - mase.n taka **jho.nko.t** : Chas korle to. bochhor sale.n eke dha.u.n no **bail katio** : Goja mud.ia tha.kle jeson kouak akra (akal) nihi.n heik, te.sne Naraion tha.kle Lokhmik tan kobou nihi.n heto.u : Takai.n kina nihi.n korauek : Chail cholon tai bilti jato.u : Bhalo mo.ndo. khabe, jui.t pi.n.dhbe : Khai makhe paule sobhe du.kh bisrobe :

Chhoua ta ke sopu.t hei de.hi.n ho : Ehe to. **rukha pa.nikh** bahralaheik : Hamra na hoi ku.nak be.ng hei gelaiho, oke helou somu.ndo.re.n po.nhre de.hi.n : Molkui.n, okor chhoua ta ke **ke.nkhi-ku.nkha** pod.hauol roheik , aij meia babai.n paiak poisa jho.nkoho.t ar khe.t - goth kini - kini mad. jala ta ke guchaulethi.k no : Lok ke hulki kou, di.l nihi.n dho.rhis :

To.rak jeson khouis te.sne kora : To.ra ke ar kono nihi.n kohbohon : Khati - khati, mor **da.nd.a he.nko** hei geli kobe puto.hu auti. to.be mor sukh heti. : Uta hei.t ke kon kal jaik :

To.re ekai da.nd.a he.nko helou : Har joti., koda.ir kod.i moi.n kuba helo.n, ita tha.nai nihi.n pauehis :

Sobhe tha.nai pauoho.n : Chhoua ta ke pod.hai kei kal heli : Iskul nihi.n pathai ke gharek kame.n thesaule, kon kale.n biha de.i te.liouk : Puto.hu aueite.li : To.hro, har pharek kam ta chhuteite.lon : Moro he.nid.sar ta chhad.aite.li : Nati. - nati.n ke khelai ke di.n kateite.lio :

Okor jod.i gili ke tha.nauhesin no : **Ghusur go.dd.i** dul chhouai.n chhouai.n ghar bhori de.lthi.k : Okhor to. da.nd.a bha.ngi gelein : Chhoua su.nsrubethi.n na ghar du.air samhlauta. : Chho masek khaiek

nekhein, ar do.s baroh ta muhe.n ekuk ghare.n khaha.t : Kon ta jui.t :
Pechhu sukh lele, pehil du.kh sohei heto.u:

Moi.n ote.k dhu.r tha.naue paule, jeni jonmeite.lo.n ? Moi.n
ghar ghusd.i ti'.n ote.k kina jano.n : To.hra baheir *phot ke* ghureiha
kohi ke *chheur* ta bujhe pareiha : Moi.n ar kobou, betak bihak nam
nihi.n korom : Kanek sona gili ar hathe.k pito.r gila de. : Ohe gila bechi
ke babu ke sohorek bod.o iskule.n bhorti. korbei.n :

Da.nd.ai.n ja.ngd.a nekhon to. ote.k dagor kam usraiha kahe ?
To.ra harek goru gilie bechi de.han : Moi.n gohna nihi.n de.bohon :
Sobhe bechi de.behe, ar moi.n *muslie* rohom :

Harek goru gili bechi de.i ke kina da..nte..n kod.i ke chas korom ?
To.r gohna gili.n, kina korte.ik : Di.rkhai.n (had.kai.n) jogai rakhle
ki *do.bod.* hete.ik, no utai.n bhukh parate.ik : Porob ti.hare.n ni to.
biha - da.ne kobe ek di.n pi.n.dhbe : Ta.kor ho.nte..n ete.k *so.nchbai* :
Babui.n *paia* paulei, agu ohe gilie kina koraubei.n:

Ohe gilik ho.nte..n to.hor ni.nde. nihi.n hehon to., *hau had.* ka tai.n
potom korol aheik : To.hor de.l chij, to.hra jeson *kha.nis* kora:

Janle khepi, jakor jeson *pod.on*, ta.kre kherei no te.son bhoreik :
Janle, to.i.n ita chase korihis, ek di.n to.ro ghar bhorto.u: Nacheia pehil
pakei chinhai : Hamor Babu pod.hi ke kabil hebe korta.k : Ar paia paube
korta.k : Pod.hua kom ar paia sa.ngi , ka.nha.n *ghuste.ik* :

KHA.NDHA. - 3

Gohna ga.nthi bechi ke chhoua ke sohorek bod.o iskule.n nam likhai de.leik : **Chho.nchhod. - pichhod.** khai ke, kobou pet chipi ke, chhoua ke pod.hauheik : Kichhu khe.t gotho mahajon thin ba.ndha. pod.leik : **Sud.ur** utholahek, kono mote.i pechhuai nihi.n : Pod.ha ta sirate. - sirate. ghe.ncha to.k **da.do.ne.n** dubi gelak, ta.u mud. ghurauei nihi.n :

Kamruk mai.n ke do.sor jeni.n kohthi.k, Kamruk bapek na hoi bhu.t lagolahein : To.i.n helou na hoi richik jhad. phu.nk korihi.n : Bha.t khaie.t ke bhu.t chhulohon : **Kobe pakti. ta.l, ta.the. onek kal :** To.hor ghar le hamra kote.k bochhor, porob ti.har **kaldi.** legolaiho, ar aij to.hor ghare.n, da.do.n dhuklohon : To.hor du.kh de.khi ke hamra ke du.kh lageis :

To.hor le sa.ngi, mor lok ta ke, moi.n janei.n : Okhra hela eke **sid.rik** lok : Kakro katha. leta. nihi.n : Kapar tho'.nki ke aho.n : Kapar kajap phorkei to. bhalo, ni to. jhad.a bad.hi ke posam : Moke ar okhor lei ke kono kohi ke, **katal ghaue.n nun jhi.nti** na de. : De.kheite. - de.kheite. chair - chair ta bochhor biti. geleik : Kamrui.n i - bochhor metrik porichha de.l roheik : Niron mase.n bapek so.nng dha.n bune khe.t gel rohe: Okor ek so.ngi.n pas korol banar ta de.uelai , jethuari ta.ite..n khe.t to.d.ik pi.nchha korleik : Banar ta suni ke o.tna roudo.u okor bapek ga.t ta soroboro hei geleik : Ko.nde. le hulhuli haua auleik, gham sukhi geleik, bhukh pias du.kh jouala sobhe bisri gelak : Kohleik, ja Babu ke ghar lele jahi.n : Jai de.sik na : **Gaia sa.nd.**ha ta ke marbesik: Moi.n joti. purai ke tu.ru.t jaho.n :

Kamrui.n , mai.n ke god. lagi ke kohi de.heik, mai.n, moi.n metrik pas korlo.n :

Mai.ne.n Kamru ke chu.nba khaleik : Khete..n rohis setai.n kese janle :

Ludhu.a dule, bajarek ehe chhoua ta sa.ngi heke : Eke so.nge pod.heihelio: Ei.nio pas korolahe ar mor pas korol banar ta de.ue lai e.tna roude.i auolahe :

Moi.n to. chinhei.n nihi.n : Moke kohlak , Kamru ka.nha.n ahe ?

Moi.n kohlei.n, dha.n bune okor bap so.nng khe.t gelahe : Uti.a hu.nai pi.nchha korlou: Bape.n gaia sa.nd.ha to mare kohlak: Ho.n to. marihi.n ar hei **dhi.pauol** du..dh ta babu ta ke de.hi.n :

Di.n du.pohore.n gaia sa.nd.ha marol de.khi ke Kamruk mai.n ke do.sor jeni.n kohehethi.k, kinai.n **birsolehe** ge, je di.n du.pohrei, mokore.n khabahak kohi ke gaia korol sa.nd.ha ta ke aij marlahak :

Babui.n hamor metrik pas korol : Ohe rijhe.n okor bape.n ohe sa.nd.ha ta marelai khe.t le kohi pathaulathi.k :

Okhra go.n.draha.t, to.be to. edha.u.n Kamruk, mai.nek du.kh jate.ik : Betai.n to. paia paube korte.ik : Paiak takai.n gohnai.n chhari de.te.ik ar sau mahajono su.dhte.in :

Ludhu.a ra chhageir chora, gad.hai.n machh tomd.a so.ngi rothi.k : Edha.u.n to. sobhe bod.o hela, ghar kornai.n apon - apon kam dha.ndha. dho.rla: Kone kakor toua rakheheik : So.nng chhad.a hele, so.ngi boiri :

Jo.tna di.n Kamru baheiren. pod.he hel, goti.a kutume.n okhor ghar ana-gona kore komai de.lrothi.k : Dohore.n, bate'.n, hate'.n-bajare.n, Kamruk Bap ke pharka lei tha.naue paule **bed. kateihela** : Okhor dor, pachhe poisa koud.i magta.k no kina : Ma.ngur machh dho. rbei.n kohi ke do.lki.n jha.np de.laheik, Mentu.k rose - rose **gad.ale** jaisahe : Sau mahajone borhom bhu.t dul chhe.nihrai lelathi.k : Do.lki le ki, aro jha.nkai bahrai paro.t :

Rahui.n cha.n.d suruj ke gilein mentu.k dhoke nihi.n parein: Phuchki ke bahrai ja.t , te.sne chhoua tai.n pas korle aheik no okor rahu do.s katleik : Baro na.ngsai.n, goti.a kutum bed.haue laglethi.k :

Porichha de.i kei, Kamrui.n ar okor so.ngi tai.n paiak ho.n.te..n sorkarek ghare.n porichha de.l rothi.k : **A.nbaboti. hala jola** ita koro khobor auleik , kiranik paia pauolahe : Ro.n.th de.khe jai ke, so.ngi tak so.nng bhe.nt heleik : Oi.no paia paulahe: Ro.n.th basi.n kam dho.rta. :

Chasai.n bochhor sale.n ek dha.u.n bail kato'.t : Ei.n mase.n-mase.n bail kate lagol : **Dog mori gachhe.n aro dog leue lageheik:**

Kamruk Bape.n, okor mai.nek bechol gohna gili agu kini

de.leik : Gohnak ho.nte..n bejai.n kho.rbhorai heli : Mehraru pete'.n
japa kori ke rohta., mentu.k gohna bechi de.le di.nei ta.ria de.khthi.n :

Rose - rose sau mahajon kou sudhi. ke mad. ta ke da'.nd.auleik :
To.be do.sor bipoide..n girol : Je lok gili.n ekhra ke chhi-thu. korei-
helthi.n okhrai Kamru ke ja.nuai korek ho.nte..n, **ad.kathi** lagaue
laglethi.n : Mentu.k pod.hol likhol chhouai.n, char phe.nklei to. **phuhi**
nihi.n **ripkaubethi.k** : Biha korta.k mentu.k apon jui.t bujhi ke :

Keu to. bajhaue nihi.n parlethi.k, mentu.k mai.n hari.n aro
ohe gi.t kei uchrauleik : Kamruk bap ke koheheik, sobhe to. heli,
khakhus to. metol ni : Edha.u.n biha di.ok : Edha.u.n Kamruk Bap
ke ho.n korei heleik : Chhoua tau bihak laik helak : Sa.t jhail kopatek
bhi.to.re.n **gujop pa** korlou, katha. ta sor heik : Pa.ncheir koro kan
aheik : Ekhor di.o paranik katha. ta sor heleik : Kamru ke biha de.uek
ad.apata koro.t kohi ke :

Bejai.n loke.n, ekhor le da'.ntho - da'.ntho gharek loke beti
de.ue muha.t : Mentu.k Kamruk eke tai katha., ghar de.khek mor
nekhi, moi.n nam sohi to.k pod.hlahi, eson keniai paule, jesne ghar
heuk, oho tie moi.n korbei.n : Moi.n to. oke posbei.n : Oi.n pous
manti. : Ek do.m **bo.nga** kore gele, uti'.n kobou raha -baha nihi.n
leti. : Okre **da.itu.o** metaue khojti. :

Touaite. - touaite. Jambed.ai.n osne, ek ti ga.nu.nek iskule.n pas
korol keniaiek toua paula : Okor mai.nei oke **he.nthi** kori ke iskul
pathauol roheik : Mai.n - bapek itak lei ke kobou - kobou bhaloi **jhagd.a**
hei helein : Makhna, **kiseto.u**, beti ke pod.haue **human** hei nihi.n :

Bap harik ek ta katha. : Gobor bichha - bichhi korle, khe.t goth
gilie ma.tte.ik pheir ohe mesa du.i chair goth chhageiro poseite.lion :
Kono thin **tekale**, khasi bechi ke helou par paueite.lio :

Mai.n hari.n jho.nkai hei ke koheheik, okro kam ta moi.ne kori
de.bei.n : Ta.u chhoua ti ke moi.n pod.haubei.n : Mor ra.ndha.- bad.ha,
pani - ka.nji, anga bad.hei.tkei geli, kesou kajap okor kapar helou
phorkeik hele, sukhei khati. : Loke hi.nde. - hu.nde. beta ke pod.
hauthi.n : Moi.n beti kei pod.haubei.n : **Du.dhe.k sa.dh, ghore.n**
metauom :

Kokilak god.hon bhalo : De.khei.t kou muru.t dul, cholono bhalo : Murukh bor bejai.n jathi.k, mentu.k Kokilak mai.ne.n u gili ke **heta.i** nihi.n korein : Bichkum agua - pechhua gili.n, **dhi.rai ke** jathi.k : Keson bore.n biha de.te.ik, hamrau de.khbiouk:

Kokila hi.n sibek arda.s korol rohi : Sibek dule.n bor pauleik : Kamruk ar Kokilak biha helein : Sib Parboti. dul jod. lagla : De.kheia rai.n de.khte. rohla :

Do.hri bo.nhrote.i , bohu ke lei ke Kamru choli gel : Puto.huk usas ar Kamruk mai.ne.n pauli nihi.n : Hele hete.ik kina, ha.nd.i.n bha.t rohle jeson kham - kham mon ta nihi.n koreik te.sne puto.hu ghare.n nihi.n rohlou, mon ta **chuhile** tha.keik : Bha.t rohle kouak akra : A'.nt kam pod.le jake gagaik, **te..nie.n** ai ke kam ta ke **e.nithi** de.ik :

Biha kori ke gel bade..n De.sei.ne.n porobek chhuti'.n ghar auolaha.t :

Gamchha pi.ndha. so.ngi gili.n ehe ti.a ghar kornak apa - bhar lelaha.t : Ugol - dubol, gharek kame.n bajhi rohoho.t : Di.nek bera **oithon - poithonek** abgas nihi.n : Sa.ni.njhe.n jai, khal - da.l bade..n akhd.ai.n gobchek phurso.t pau.t :

Kanhuai.n Ludhu.a ke koheheik , Kamru aulahe re , bhe.nt helahou no nihi.n ? Auol tai nihi.n jano.n : Parle bhe.nt korom : Bhinsare kad.a lei ke bahrau.n, sa.ni.njhe.n jai.n ghuro.n :

To.i.n to. janis, gad.ha dha.rek bed.a ta ke karha kori ke khet bonaihola : I bochhor sai.n.th korei hete.ik : Ehe ti.a gad.hak pani tau pauaheik : Kono ek di.n, abgas kori ke bhe.nt korom :

Hi.nde. ghare.n ekai tha.ki - tha.ki, Kamru kou jui.t nihi.n lageheik, ohe khati.r se.njhiari helei ta'.nid. bate tohle bahrai : Oirdho.n - poirdho.n ga.nu.nek do.sor lok le, richik phat-phite tha.kei : Rou.d ta chha.nire richik sa.ngie aheik kohi ke ta'.nid. bahralei rouda.d.i chosma tio pi.ndhe.ik : Aij to. chosma pi.ndhi. ke ta'.nid.e.n tohli buleis :

Dhu.r lei pharnauleik, Ludhu.ai.n, ka.ndhe. karha, sikol, koda.ir

lei ke , kad.a gilik pechhui.n, kad.ak chaile.n lohsole aueis, jeti.a neijraulak, pharak lei Kamrui.n, Ludhu.a ke, Ludhu.a re kohi ke ha.nkauheik : Ludhu.ai.n *besra* dul, ai.nkh ke chairo dha.r ghurauleik, ta'.nid.ek ek ta Babu chhad.a kakou tha.nai nihi.n paulein :

Bhabhlak, ochinha lok tai.n moke nam dho.ri ke kina lai gagata.k, cholte. ahe : Pheir gagaleik, seti.a hu.nde. hulkol no ha.th tai.n isara korleik : Seti.a Ludhu.ai.n, ka.ndhe.k chij gili dohor tai.n dho.ri de.i ke okor bate gel :

Tha'.nu helak no koheheik, chinhe parle no re ?

Nihi.n bhai :

Chosma ti kholi de.i ke koheheik, edha.u.n : O Kamru hekis: Ta.hi.n kohis baro bochhor bade..n de.khlou chinhbo.n, ar ese chhoe mase.n chinhe nihi.n parihs :

Kese parbo.n : Aro ki to.i.n ohe Kamru ahis : To.r oirdho.n - poridho.n sob bilti gelou: *Nak dho'.nd.hik* , pakhna katal chinha tau chosma ti'.n dha'.npal rohei : Chosma ti khollesik no, thik chinhlo.n:

Pechhui.n Ludhu.ak bap har ta lei ke aue hel, oke ha.nkai ke kohi de.leik, kad.a gila gela bap, moi.n Kamru so.nng richik gal maroho.n :

Ho.n to.hra gal mara, moi.n thike *e.ntiaubein* :

Kamrui.n koheheik he.n re chinha ta nihi.n rohle to.i.n chinhe nihi.n pareite.lis :

Bhogbane.n sobhe ke chinhek ho.nte. , gate.n kahu.n ni kahu.n da.g de.be korein, pheir ghau ghosek da.go tha.kein : Osetai.n lok chinha.t : Uta kese hel rohous mone ahous na :

Ahi re, Jhu.npra kakak bo.nhro.t di.n *lugd.i ghutuak* pakeid. phed.e.n ta.nba poisak kheil hei heleik :

Ek ti leda. pakeid. dair ke nouai nabhai ke *dog tai.n* hamra du.io lok gobchol roiho: Jhumkai.n ek ti poisa ke ri.nga koraulek, seti.a to.i.n lokelai gele, ohe khone dair ti'.n moke eka pai ke Lujhkai uthai ke, mu.n jabd.ak bhore.n bhuie.n potki de.l khone pakhnai.n katai ke jharjharai ke lohu bahrai heli : Bo.nhrote.k gud. chiud.a tau , *bho.dkoti*. kohi ke ghusi

geli : To. etc.k khon le ka.nha.n-**karha** koreihelis :

To.i.n to. bhai, pod.ha likha kori ke chouki.n besi ke ka.ncha taka jho.nkehis, hamrak khe.t goth nihi.n bad.haule, dhod.ha bhorti. kese : Eke jod.i hekio mentu.k moi.n ti.n chhouak bap helo.n : Nihi.n khatle, okhra ke, sopu.t korbein kese ke : So.ngei pod.hehelio, mentu.k **du.du. bapek** katha.i.n jhop le biha ta de.i ke, gharek kame.n thesai de.la: Dhamna sa.np dul, da.nd.a ta bha.ngi de.la : Ko.ndo.u ar **tonke** nihi.n paroho.n : Moi.n jaho.n ehe ti.a: Kad.a gila ke gha.ns mesa **aud.i** kati ke **kathare.n** bhori de.ue heti.:

To.r so.ng dheir katha. ahi : Di.ne to. abgas nihi.n heto.u : Kono di.n sai.njhe.n, cha.nd.ei abgas kori ke aube : U di.n eke sathe.i mor hi.nai khoua pia korob :

Jaho.n to.be :

Jai.n :

Da.sai.n meijrak sai.njhe.n Kamrura du.io parani aulaha.t : Suni ke kulhik bod.o - chhoto sobhekai **do.nghi ke do.nghi** god. lagelai Kamru ghar po.nhche lagla : Chhoto gilin ekhra ke god. lagehethi.n : Gu.ngu, gu.ngu mai.n kaka - kaki mai.n ra ke ekhra god. lagehethi.n: Ita mentu.k Kokila ke jui.t nihi.n lageheik : Oi.n to. sobhe ke chinhi nihi.n puraulahein, ohe khati.r bachik kori - kori oke god. laga korauheik : Okor borou je okhra ke god. lagehein uta oi.n de.khe nihi.n paueis : Kamru do.sor thin beta chhouak gada.i.n rohe :

Jeti.a bhid. bha.nglek, Kokilai.n Kamru ke koheheik - to.hra to. achha moro.d hekiha, god. lagai - lagai mor da.nd.a, ghe.nchai.n do.ro.d (betha.) hei geli :

God. lagi ke chhoto nihi.n hele : Asis de.lthu. : Da'.nd.a ghe.nchak betha. tau jato.u, mentu.k to.i.n je aij **sahar**, kada. nihi.n **ghotri ke** be.nte.k chouki.n bosu ke khahis, ta.kor do.d.i gili erai no tanol roho.t : Erak asise.n no aij hamor ehe nik-sukh : Utak lei ke ar khorbhorais na :

-: The End :-

A WORD HAS NO MEANING WITHOUT ITS CONTEXT.

- Page 1. Jai.n.t Kam = Jor de.i ke kam korek ;
 Kherei = Khoiri;
 Birsi = Hokbokai
 Polom = Bilom , De.ri ;
 Sa.ni.t = Ses, puron;
 Basiai = Basi bha.t khai ke ;
 Tha'.nu.n = Pas ;
 Pi.ndha. = Pi.ndho.ia (dho.ti.);
 Sa.ni.t = So.npd.ek ;
 Porkhi = Ogri , Jogi ;
 Da'.nthai = Da'.ntho hei lai
 Chalaue = Dake ;
 Do.rbesiam = Besiamek aguk somoi ;
- Page 2. He.nd.sare.n = Ra.ndha.ghare.n ;
 Ehe dul = Ehe lekhen ;
 Mehnate. - Mehnate. = Botbotale ;
 Ongute.i = Bhor Bihan, Phierchhauek somoi ;
 Jhup le = Jhot kori , Sot kori ;
 Maia.ng-muiu.ng = Pha.nka-pha.nka ;
 Bed.haue = De.kha suna kore;
 Apnada.ri = Apon lai, Nijek lai ;
- Page 3. Besiame.n = Khaiek berai.n , Kalua Khaua ;
 Dho.ndho.ura = Pa.t palha de.i ke hu.dkauol aig ;
 Angai.n = A.ngnai.n
 Gedhi.k = Buidhe.k ;
 Gaia = Khasi korol sa.nd.ha ;

	Chichiralahi	=	Chhichhd.i gu ;
Page 4.	Gud.um	=	Chup - Chap ;
	Pha.nd.e	=	Pheirchhaue ;
	Sarei	=	Sorgi (sal) ;
Page 5.	Te'.ng	=	God. ;
	Kha.ndha.i.n	=	Kuthri ;
	Edh.au.n	=	Eheti.a ;
	Touai.n	=	Dogore.n ;
Page 6.	Seti.a	=	So.t, Nedi. - Nala ;
	Gilap	=	Ek kismek chado.r (Od.hni) ;
	Thau.n	=	Pas ;
Page 7.	Khoiri	=	Kulhi ;
	Phe.drihis	=	Bokor Bokor korehis ;
	Tho'.nd.ual	=	Da.nda laho.n , didialaho.n ;
	Haia-bha.nga	=	Sa.dh meta;
	Onguite.i	=	Cha.nd.ei ;
	Dad.i	=	Jorok Dobha ;
	Mehnahis	=	Go.n.drahis ;
	Khakhus	=	Monek ba.nchha, asa, ichha ;
	Airja	=	Dul , Lekhen ;
	Koiha	=	Osar Mu.nheh pani ha.nd.i ;
	Kajap	=	Jodi. ;
Page 8.	Khajad.i	=	Bhuja, Mud.hi ;
	Abgas	=	Ta.k , Mouka ;
	Se.njhiad.i.n	=	Sa.nijh bera ;
	Pethia	=	Hat ;

	Phokna	=	Panik bulbula ;
E.n.dhria	pokhiarik	=	A.ndha.ria Pokh ;
	Gorkhi	=	Goru, chhageir chorauek tai.nd.ba dohor;
	Do'.nd.iai	=	Damadol ;
	Thekair	=	Rou.d ta.pa ;
Page 9.	Thau.n	=	Pas ;
	Bera	=	Beta chhaua ke hathe.n pindhauek gohna ;
	Khorbhorai	=	Okbokai ;
	Sat le	=	Tu.rte. ;
	Ad.e - ukad.eu	=	Dhu.re-Dhu.re ;
	Go.n.drabo	=	Chorcha ;
	Has le , Jhup le	=	Ta.d.a- Ta.d.i ;
	Bha.ngol dair	=	Katol dair ;
	Loruai	=	Goso ;
	Chhubo bohuria	=	Chhui mui ghas ;
Page 10.	Sathai.n	=	Lokek so.nnge-so.nnge ;
	Sid.ri	=	He.nthi, Ji.d ;
	To..tbir	=	De.kha Suna ;
	Mechrai	=	Mu.nh mara ;
	Had.a.ng -god.a.ng	=	Had.- god. gila ;
	Rogod.	=	Ji.d ;
	Phul-si.n.drik bera	=	Sai.njhek lalua bera ;
	Pharakei	=	Du.r le ;
	Pharnaulaheik	=	Chinholaheik ;
Page 11.	Bechho.n.d	=	Bina mo.tlobek ;

	Portu.k	=	Bisas ;
	Ta.hi.n	=	Ohe lai ;
	Bikhnais	=	Bakhan ;
	Da..np	=	Kodo.m rakha ;
	Ded.hi du.air	=	Chalik du.air ;
	Chad.pa	=	Ma.ns tha.pa pitha ;
	Ad.a pata	=	Ta.k to.rom ;
	Koi	=	Kaha.n ;
Page 12.	Ochhol-gojol	=	Pura - puri, Uchhul - dubul ;
	Nichule	=	Nirole , Nichale ;
	Da'.ng thela	=	Dhe'.nsa dhe'.nsi (Thela-theli) ;
	Apabhar	=	Bharabhar ;
	De.ihnai	=	Ekdha.ir ;
	Odi.sth Kapad.	=	Bhaig ;
	Phorkole	=	Chud.pole ;
	Umd.ote.	=	Uchron ;
	Bichkum	=	Boron (Boro.ng) ;
	Adhu.d.	=	Purna ;
Page 13.	Halakain	=	JhokJhol ;
	Gasai	=	Garoj ;
	Dha.ulaha.t	=	Thanolaha.t ;
	Bed.hauou	=	Toua leuck ;
	Pali	=	Bari ;
	Nagsai.n	=	Bahna ;
Page 14.	Bo.nud.ai	=	Hinde.- Hunde. ;
	Bai	=	U.dbeg ;

	To.d.	=	Jotek Cha.nd.e ;
	Tourobei.n	=	So.ndha.n ;
	Oposoto	=	Hokboka.t ;
	Da.nd.a	=	Komor to.d.ik ;
Page 15.	Churua	=	Chirka ;
	Pa.nkha Ud.auek	=	Mas Bha.t ;
	To'.ng ghar	=	Perua ghar
	Lihchihai.t	=	Dubek agu ;
	Rahud.	=	Chabi gu.nd.a kore ;
	Bochkoni	=	Khatha. kohi kohi ;
	Goluari jhula	=	Chhouak pindha.n ;
	Pa.nchone	=	Ro.ngin the'.nthi (Sad.i) ;
	Pachhd.ak	=	Lugak kha.nd.a ;
	Luri chud.i	=	Lahak chud.i ;
	God.mol	=	Paijop, ba.nki ;
	Behri	=	Kali ;
Page 16.	Tha.ple tha.pol	=	Histo pusto ;
	E.ndh.ria	=	A.ndha.r rai.t ;
	Siproi.t	=	Nojorek khemta. ;
	Bon d.ia	=	Bonua ;
	Ta.the.	=	Ohe lai, ta.kor pore.n ;
	Boisalu	=	Bud.ha ;
	Tho.thi. kata	=	Hu.nkar di.a ;
	Sid.ipoto	=	Adha rai.t ;
	He.nthia	=	Ga.nu mud.a ;
Page 17.	Chhipa chaur	=	pani.n chaur chhad.i ke gonon pod.hon kora ;
	Mod.oli	=	Tulsi pi.nda ase pase gol gol gobrauek ,

		Gobor nud.a ;
	Sa.ngai.n	= Gharek dha.rna , So.nga ;
Page 18.	Chhipai.n	= Ka.nsa Tha.ri.n ;
	Chheur	= O.n.tra , Dohor kati ke ;
	Jigrai ke	= Ansai ke ;
	Hamta.u	= Mana/Badha. korek ;
	Hidi.k	= Huchuk ;
	Sirkalrai.n	= Chalak chotu.r rai.n, sian ;
Page 19.	Beith Begar	= Bina Behrone/Pola kam koraua ;
	Othouli.n	= Goru chomouti/ Goid.a ;*
	Tebh - tebhai	= Dob- dobai ;
	Mod.lein	= Mochd.ein ;
	Kamahi	= Naga ;
	Tepni	= Tip sohi (Thepa) ;
	Chuhil	= Rijhe.n ;
Page 20.	Japatai.n	= Pase.n ;
	Sa.ngi	= Besi ;
	Choupka ta	= Chabuk ta ;
	Dho..nchor	= Soubhab, chail-cholon ;
	Ad.e a.nikhe.n	= Ti.rchha nojor ;
	Jhair	= Sob somoi / Barombar ;
	Badi.hei ke	= Du.smon hei ke ;
	Jai.t gad.hai.n	= Ba.ndhe.k malkum khu.nta ;
	Jal	= Ghera ;
	Biltai de.hei.n	= Bo.dli de.hei.n ;
Page 21.	Ta.the.	= Ohe Khati.r ;

	Ru.ngus - ragas = Olpo jor ;
	Sughd.ai = Su.dhrai ;
	Periai.n = Berai.n, somoie.n ;
	He.nthi = Ji.d ;
	Bhagua = Kachha ;
	Khar-kharai = Chhor chhorai ;
	Murukhek = Bokak ;
	Robo = Ba.nka mochd.i;
	Kha.nise.n = Ichhai.n/Hichhai.n ;
	Tho.l = Thi.r ;
	Ka.n.dh = Theb ;
	Kilbilai = Hod.bod.ai ;
	Rukhe-rukhe = Gachhe.n ;
	Rukhi.n = Chid.ra ;
	Chid.rik - chid.rik = Cherebera ;
	O.ndh.kulai = Kuhukai ;
	Te'.ns = Pad.sa (Palas);
Page 22.	Soto.r = Soto.rk (Jagai) ;
	Khed.hak = Khed.iak ;
	Batha.n = Dera ;
	Jhud.a Sikari = Do.le.n bole.n sikar kora ;
	Ranrana = Gohgoha ;
	Dohrua = Da'.nduari ;
	Nito.r nihomgoma = Sai.n - sui.n ;
	Chaid.e = Do.rkar ;
	Jhola = Lu;

- Seni Dho.ra = Soua.ng dho.ra ;
 Pad.on pe.nda. = Macha he.nt , Bhad.i ;
 Nik sukh = Sukmaria ;
 Khem Khusol = Bhalo- mo.ndo.;
- Page 23. Bis bisuas = Bisas ;
 Jhup le = Jhot kori ;
 Phe.ngd.a = Bajhan (do.s);
 Thau.n tai.n = Pas tai.n ;
 Gasai = Raji ;
 Chheibh = Ta.msa ;
- Page 24. Gumair = Ta.i.t bad.heik ;
 Kha.nchak pakhud. = Kaiak jibon ;
 Bha.ngi geleik = Golmal heleik ;
 Ba.n.dh bhula = Petkata, hagna ;
 Si.nkod. = Cheir (mul) ;
 Bejaria = Balsia/Rogi ;
 E.nd.i gu.njraike = Ed.i Mochd.ike (Dhi.rauek) ;
 Dah - duh = Dah ;
 Abaheik = Sukheheik ;
 Beuni = Pa.nkha ;
 Bejariak disnai.n = Rogik bhichhnai.n ;
 Da.d.air = Bhui.n phat ;
 Muda.te.ik = Bhorte.ik ;
 Dhi.npte. - dhi.npte. = Gorom heite. hiete. ;
- Page 25. Phul gu.nhda. = Aig ma.nd.a ;
 Penios = Panik jaiga ;

- Sa.ntha.i.n = Jirauek ;
Dha.u.t = Nad.i, natka ;
Ba.ndhe.in = Nad.ik cholon ;
Bar pa.nchek = Pa.nch tho.r ;
Ochhal ba.n.dh = Bomi paikhana ;
Tho.l = Thi.r ;
Solto.n.te. = Santi..n ;
Behron = Mojri ;
To.lan pati. = Oso.d pat.i (Oso.d kosa) ;
Poila tek = Ek bati ;
Page 26. Dahalpad.i = Gel/Mojak katha. ;
Pagha degi ke gha.ns khaua = Onadhi.kar kam kora ;
Pu.tli pi.ndha.i.n = Chhoto boiose.n ;
Pechhua = Hathe.n pindhe.k bod.a ;
Ba.n.dh bhula = Petkati hagna ;
Khokhourine.n = Jhinuk ;
Kopo = Mu.nh Tu..nba ;
Bokta. = Rau , Muheik katha. ;
Muda.laheik = Bo.n.d helaheik ;
Keuad. = Kopat ;
Chopua = Nikasek ana gona, hirdo.i ;
Page 27. Dih dihalik = Ga.nu ghare.n ;
Thau.n = Pasek ;
Bo.dh = Dhi.rja ;
Jhuli pakhla = mod.a jorai kori pani de.uek ;
Bani = Khar ;

	Mori	=	Morol, mod.a ;
	Chhiria	=	Chhi.tra ;
Page 28.	Bukuta.d.a	=	Pet bhorti. ;
	Ekai.n ekai.n	=	Ek ek kori ;
	Toltolaheik	=	Loh lohaheik ;
	Kolai	=	Ek rokomek da.l ;
	Goluar	=	Jolha ;
	Kacha	=	Soru jhail Luga ;
	Neguti	=	Chhoto Pa.tlun ;
	Anga	=	A.ngna ;
	Gorkhi	=	Bagalia ;
	Ta.ribo.t	=	Gun bakhan ;
Page 29.	Tu.mli	=	Borhol ;
	Chhurlai	=	Bhid.kai ;
	Bouai	=	Bhobhkai, gagai ;
	Se	=	Ohe tai.n ;
	Bhukur bhakar	=	Thi.tha.i ke hi.nde. hu.nde. ;
	Bachik	=	Thurai ke ;
	Ongu.t ongu.t	=	Bihan-Bihan ;
	Pharak	=	Dhu.r bate ;
	Malum	=	Janek ;
	Pharnaute.	=	Nikhrai ke de.kha ;
	A.ndhi. - dhu..ndhi.	=	A.ndha. dhu..n.dh ;
	Lebdi.	=	Phabod.ai ;
	Patar chiti.	=	Gachhek chiti. ;
	Kankha	=	Pura puri bhorti. ;

	Pein	=	Molki buloho.t ;
	Jehe	=	Jon, je ;
	Jalia-ghar	=	Machhua ghar ;
	Chu.ngri	=	Ha.th dhuka ;
	Ro.drodi.o	=	Jhod.jhod.ai ;
Page 30.	Bhei.tta.	=	Bhothi. kori ;
	So.nd.hi	=	Eke thin sobe gila ke mesai ;
	Akrak	=	Akalek ;
	Da..nsai.nek	=	Da..nsai porobek ;
	Heual	=	Hisok , ado..t ;
	Halai.n	=	Ka.nsi gha.nsek hala ;
	Pe.njiauol	=	Da.njol ;
	Bhag	=	Kheja ;
	Anad.ie	=	Ojana ;
	Pentul	=	Pa.tlun (pe.nt) ;
	Heuabe	=	Hiskobe ;
	Dha.snai.n	=	Gad.hai.n ;
	Si.ndu.eir	=	Begna ;
	Jhud.	=	Buda.;
	Setrai ke	=	Soro sopo ;
	Jeid. gili	=	Jod. ;
	Nikhrai roholaheik	=	sapha hei roholaheik ;
Page 31.	Khu.ntai	=	Otki / Ba.ndha.i ;
	Kad.a leud.a - leud.i de.leik	=	Kada.i.n ulot palot ;
	Cho.n.drima	=	Mogoj, hus ;
	Sor	=	Guil, halla ;

	Nichale.n	=	Nichhod.e.n, sai.n - sui.n ;
	Bhobhuai	=	Bhobri gelek ;
	Do.d.ho	=	Bod.o, Sokto. ;
Page 32.	Leud.i	=	Jobd.i ;
	Bo.n.dri	=	Boid.ek aig, dha'.nga do.d.a joraol ;
	Da.pda.pa	=	Aig ke chokho kora ;
	Gu.njrai	=	Mochd.i ;
	Nisogi	=	Nithur ;
	Morak upor kodo.	do.d.ra =	Du.khek upore.n du.kh
	Gome-gome	=	Rose- Rose , Dhi.re-dhi.re ;
	Richik	=	Tuek
Page 33.	Bita..n.t	=	Beura ;
	Gud.ta.	=	Marta. ;
	Gada.i.n	=	Jo.nhd.oni.n, Do.le.n ;
	Mu.d leleik	=	Thu.m heleik ;
	Ched.ki	=	Dho.bo ;
	Tia	=	Ekti pokhik nam (Toia) ;
	Toktouri	=	Tani ke ;
	Sa.ngi-sa.ngi	=	Bejai.n ;
	Manus duba dubi	=	Mu.nd upor to.k pani ;
Page 34.	Da'.nd.ai.n	=	Komor ;
	Somdom	=	Somto.l ;
	Sasei.t	=	Kosto. , Do.nd ;
	Chu.ngrei.t	=	Tomd.ei.t ke;
	Khad.ra	=	Mud.ra ;
	Phaug	=	Phagun mas ;
	Bho.nbhokal	=	Lale lal ;

- Nojgote.ik = Kahli phuteik ;
 Rabonek sara = Rabonek chita. ;
- Page 35. Dho..ndho.ura = Pa.t palhak aig ;
 Ulu budhi.a = Obudhi.a ;
 Julum = Jor jobor ;
 Di'.ng = Kudha. ;
 Ad.a pata = Ta.k to.rom ;
 Muha = So.npd.a ;
- Page 36. Nisi bhog raite..n = Sai.n- sui.n raite..n ;
 Dha.pad.-dha.pad. = Dhe'.nki kutak sobo.d ;
 Eke sa.nthai.n = eke rogod. ;
 Ni.d tutei.n = Ni.d bha.ngein ;
 Chhuta. ha.nd.i = Chhu.t ha.nd.i ;
 Ud.us -Pud.us = I koro.nt - u Koro.nt ;
 Gujur-phusur = Go.n.draha.t ;
 So.nd.gota. = Su.tta. ;
 Banar = Khobor ;
- Page 37. Dho.tikrak = Jaiga kor nam ;
 Pethiahi.n = Hatehi.n ;
 Suru = Ba.nchlio ;
 To'.ng ghar = Pakhud.ek (Peruak) ghar ;
 Piala = Poso.ndi.a,
- Page 38. Khehol = Da..njol (Malum) ;
 Chod.ai = Besi, Sa.nngi, Bejai.n ;
 Bachi ke = Phurchhaike ;
 Ka.nkon = Bala, chud.i ;

	Ka.nchiha	=	Ana kani na kora ;
	Bohoiai.n	=	Bhar Boheik loke.n ;
	Tod.a	=	God.ek gohna ;
	Uchar	=	Ek Dha.ir ;
	Somsike	=	Himo.t/Sa.nha.ns kori ke ;
Page 39.	Matha.ha.t	=	Raji ;
	Tha.n	=	Kisim ;
	Boual	=	Paglal ;
	Na hoi	=	Ni hele ;
	Pa.nchon	=	Mai.n Sad.i ;
	Mura.d	=	Main, Morjada. ;
	Ho.nti.r	=	Khati.r , Lai ;
	Kana pherian	=	Kana Bichar ;
Page 40.	Kod.i	=	Koud.i ;
	Nori.n - nori.n	=	Katha.i.n katha.i.n ;
	Tho.thi. kate	=	Phaltu. katha. ;
	Ouajibe.n	=	Uchite..n ;
	Gai	=	Gai.n ;
	Hail-hubeid.	=	Kamek da.b/chap ;
	Beid.ta.	=	Bad.hti. (upri) ;
	Mai.n sati.	=	Besi boios, adhe.id. ;
	Homan	=	Raji ;
	Dhu.meile	=	Bajone.n ;
Page 41.	Jhumriar	=	Jhumor gaueia ;
	Rosike.n	=	Nachueia(Bhad.ua) ;
	Dohri	=	Dair ;

	Luti..n	=	Ghau Khia machhi ;
	Boto.r	=	Abgas, Mouka ;
	De.ihinai	=	Ek dhair kori ;
	Bokseu	=	Da.nhd.a ;
	Dad.thi.nn	=	Pa.ngthi.n , Bogd.authi.n ;
	Tu.ru - dhu.tu.	=	Modo.n bhed.i / Si.nga ;
	Siribari	=	Jhara bara di.a ;
	Koublol	=	Gochhol ;
	Aid.e lagek	=	Ottek ;
	Pai bosle thi.k	=	Boto.r paulethi.k , Mouka paulethi.k
	Du..ndu.ai ke	=	Jhid.kai ke ;
	Pharnaue	=	Thi.tha.i ke de.kha ;
	Pu.tli	=	Chhoto luga;
Page 42.	Jau.t	=	Ja.t (jai ke) ;
	Mehnais	=	Go.n.drais ;
	Moj lise.n	=	Sobha majhe.n ;
	Thi.ra se nira, uto.ra se baula	=	Thi.r rohlei kam soltek, okboka le bogd.eik ;
	Ail gili	=	Chhoua puta. gili ;
	Loruabo	=	Bejar, Jho.nurai;
	Gumri	=	Bhito.r bhito.r phikir ;
Page 43.	Bo.dhbein	=	Seba-su.nsar ;
	Oghouri	=	Gulgulia ;
Page 44.	Do..nhgi.n	=	Gute'.n ;
	Ohair	=	Dha'.nka /chhe.nka ;
	Nida.gi	=	Bina Da.gek;
	Ti.n Che.nga	=	Shibek chinhap ;

- Du.i Chen.ga = Parboti.k Chinhap ;
 Te.ndo.d. = Bo.dmais ;
 Hi.ntle = Led.hai, la.ngd.ai ;
 Doriai = Hath.e.n Dho.ri ;
 Ghughe.n = Ghu.nghtai.n ;
 Mehna.t = Go.n.dra.t ;
 Hali Bho.drora.n = Aij kaluk bho.drora.n ;
- Page 45. Saharek = Goborek ;
 Kotnus = Bad.hti. bhag ;
 Kebol = Abga ;
 Lochna = Na.ngsa ;
 Lu.nd.e.n = Chhi.nde.n ;
 Dhulka = Dhela ;
 Pad.io = Chorik upor chori ;
 Aud.i = Ga.dd.a , Jhad.- jha.nti ;
 Gom = Malum ;
 Dha.soia rai.n = Khaua gilai.n , Chor kora rai.n ;
- Page 46. Neuta. jeni.n = Nimonti.ri.t , Huria nata.k jeni.n ;
 Sabda. = Si.nsek jhobor ;
- Page 47. Nimchhole jahthi.n = Nimchhi nimchhi legehethi.n ;
- Page 48. Kusumi = Artta., horei.d ;
 Raimala = Jhok mok Su.ndo.r ;
 Po.n.th herol = Po.ntho. heri , bat Johi ;
- Page 49. Solto.n.t = Sa.nti, thi.r ;
 Sid.i poto = Sai.n sui.n rai.t ;
 Kaha.n pai de.bthi.n = Kaha.n pautta. ;

- Ga.njni = Ragaheik ;
 Paue mage = God.e.n ma.nge ;
- Page 51. Dho'.nuliarai.n = Huria , Mojak ;
 Porchhoni ra ke = Jara porchhothi.n okhra ke ;
 Uborta.k porti.k = Upojiak chinh, dhesna ;
 Koikhe.n = Gorbhe.n , Gate..n ;
 Mokmokani = Phurti. , Ragek kosmosani ;
 Rahak = Kabui.n / Bose.n ;
- Page 52. Batu.l = Ochhu.t ;
 Bachik = Chinha-chinhi ;
 Bohure.n = Sohro.nti.a ;
 Buna khaua = Da.du.d. / Somphola ;
 Aphod. mari = Palthi. mari ;
 Chukleik = Siraleik ;
 Abot = Kod.hi , Oda.u.na ;
 Da.nule = Bahle, jod.le ;
 Hobi-dobi = Badha. - Bipo.d ;
 Nara = Juai.nthe'.n Jod.a ;
 Rosi.d bachhe ar bharo.t pod.he = Tuku adhe.k pod.ha
 likha ;
 Kon tak = Kethi.k ;
 Laghair = Lata.d. ;
 Pod.on = Jirauek Khemta. ;
- Page 53. Ta.una = Ta.li , Luga tu.na ;
 Mokmokabai = Huch huchi ;
 Bheurauthi.n = Tu.lna korek / Jod. korek ;

- Bo.dhle = Manle ;
- Pechhuaid. haga keniai = Choto keniai ;
- Sasei.t = Do.nd, Sasti. ;
- Loki leueia = So.ng deueia, sahaijo koroia;
- Page 54. Behron = Phor, da.m ;
- Pha.nd.e = Bujhe ;
- Jho.nko.t = Pao.u.t ;
- Bail kata = Dha..n kata ;
- Rukhna pa.nkh = Nouto.n pa.nikh ;
- Ke.nkhi - ku.nkha = Kosto mostoi.n, Ko.nkhai khu.nkhu ;
- Da'.nd.a = Komor;
- He.nko = Ba.nka ;
- Ghusur Go.dd.i = Ghusur Gohail ;
- Page 55. Phot ke = So.nnge So.nng ;
- Chheur = Di.n du.niak katha. ;
- Muslie = Sudha.i , Nad.hu ;
- Do.bod. = Du.i gun ;
- So.nchbai = Thud.iauek , Soch-bichar ;
- Paia = Chakri ;
- Had.ka = Ba.nsek baksa ;
- Kha.nis = Hi.nchha , Khakhus ;
- Pod.on = Chas , Bihin ;
- Pakei = Chail ;
- Ghuste.ik = Chhad.ate.ik ;
- Page 56. Chho.nchhod. - pichhod. = Jeson te.son , Rukha sukha;
- Sud.ur = Julum , Dheu , Lohor ;
- Da.do.ne.n = Rine.n ;

- Kobe pakti. ta.l, ta.the. onek kal = Ankhai asa ;
- Kaldi. = Agui leua ;
- Sid.rik = Jidhi.a ;
- Katal ghaue.n nun jhi.nti = Du.khek upor pachor ;
- Gaia = Khasi koral ;
- Page 57. Dhi.pauol = Ta.ta.i so.ngrauol ;
- Birsolehe = Rijhlehe ;
- Bed. kateihela = Bat kateihela , Porkhi paraihela ;
- Gad.ale = Tha'.nsale, Samaite. ;
- A.nbaboti. = Asad.ek Sa.t di.n ;
- hala jola = Po.nhcha Po.nhchi ;
- Dogmori gachhe.n aro dog leue lageheik = Gharek
obosta. su.dhreheik ;
- Page 58. Ad.kati = Agua pechhua , Ajhan-bajhan;
- Phuhi = Bo.nd.si da.ngek suta.i.n ba.ndho.l
chinha (Pui);
- Ripkaubethi.k = Hilaubethi.k ;
- Gujop pa = Go.n.drani ;
- Bo.nga = Murukh ;
- Da.ito.uo = Apabhar ;
- He.nthi = Ji.d ;
- Jhagd.a = Niai ;
- Kiseto.u = Kono Mote..n ;
- Human = Raji ;
- Tekale = Thi.r hele.n, bihak thikan hele.n ;
- Du.dhe.k sa.dh ghore.n metauom = Betik da.ie.n
monek sa.dh metti.;
- Page 59. Heta.i = Gonti. , theb ;
- Dhi.rai ke = Mone mone ros rag rakhi ke , To!.nt
marike ;
- Do.hri bo.nhrote.i = Ghura phera ;
- Chuhile = Rijhe ;

	Te..nie.n	=	Ohi.n ;
	E.nithi	=	Somadha.n ;
	Oithon - Poithonek	=	Utha Besak ;
Page 60.	Besra	=	Baj Pakhi , Sikra ;
	Tha'.nu	=	Pas ;
	Nakdho'.nd.ik	=	Nak uprek ;
	E.ntiaubein	=	Po.nchaeubein ;
	Lugd.i Ghutuak	=	Rugd.i Du'.ngrik ;
	Dog tai.n	=	Dairek agchuti ;
	Bho.dkoti.	=	Ghau ta pakti. ;
Page 61.	Karha	=	Kurol ;
	Du.du. bap	=	Mambud.ha ;
	Tonke	=	Serial ;
	Aud.i	=	Chhani (chhani) ;
	Kathare.n	=	Do'.ngi.n ;
	Da.sai.n Mejrak	=	God. laga,
	Do..nhgi ke do..nhgi	=	Do.le Do.l ;
	Sahar	=	Gobor ;
	Ghotri ke	=	Let petaike, lagai ke ;

Po.tka (Jha.nda) Gi.t

Shankar Lal Mahto

Rokti.a ro.ngua goram , dho.be dho.b de.uta. dho.rom :

Kote.k ado.re.n , monek sutho.re.n ,

Phor Phor Phor po.tka ud.ol obor jhobore.n ::1:

Heria sagua dho.n , mai.n mati khe.t bon ,

Apon boto.re.n , sobhek upore.n ,

Phor phor phor Po.tka ud.ol obor jhobore.n ::2:

Kud.um kachhim thu'.ngri god.i , jonom sakhi kud.mi keru ,

Johair jahire.n , Tika si.ndu.re.n ,

Phor phor phor po.tka ud.ol obor jhobore.n ::3:

Ehe po.tkak rakhob main , de.i hamor jibon da.n :

Hiak atu.re.n , kira jhika re ,

Phor phor phor po.tka ud.ol obor jhobore.n ::4:

Arda.s (Prayer)

Kesob Chon.dro Tid.uar

Pohile Akhod.a Bo.ndo..n ... Bo.ndo..n Jahirmai.n,

Ta.kor pechhui.n, Ta.kor pechhui.n Bud.hababa , Mahamai.n,

Johair liha mor , Jaha.n aiha ta.hai.n : (Lutuk)

Ga.nu Goram , Bod.o pahad. ... Baghu.t , Ku.dra , Ja.nta.d.

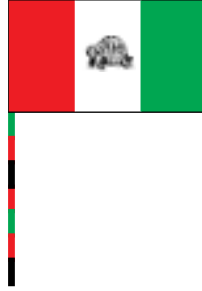
Utu.d. , Ba.nsi.nn ,Utu.d. , Bansi.nn , Ched.i, Gosai.nrai , **Johair...**

Aro , Aro De.uta. , Bhuta. ... Jakor so.nge ahi nata.

Jakhrake , Jakhrake pujthi.n Bap-Purukhai.n , **Johair...**

Surukhure.n kam sare.n ... Sor sogune johair kore.n

Kesob ba.nchei, Kesob ba.nchei to.hor hirlai.n , **Johair...**



Po.tka (Jha.nda)

Kud.mi chari.n je kono pujai.n ti.n ta si.ndu.r tika de.i ke uchron kora jaik : Pohil tika ta Goram, do.sor ta Dho.rom ar ti.sor ta Bosmota. kor lagin de.ua jaik :Goram de.b ke ro.ngua (Lal), Dho.rom ke dho.bo sa.nd.ha de.i ke pujthi.k , Bosmota. (Bhui.n Mai.n) ke Kud.mi.n mai.n mano.t oke sob khon herihor rakhek kosni koro.t, Ehe ti.no ro.nng hisabe.n Po.tka **Lal** , **Dho.bo** ar **Heria** aheik :

Dho.bo majhe.n Kud.um – Kud.mik Sirjone.n Kud.um hamor ba.nchaueia rohlak , okrei so.nng hamor sirjonek kohni jod.a laheik : Okor chhahi.nr le.n hamra Dho.ra ke auo rohlio , eson hamor bisas ahi : Hamra jaha.n kahu.n Kud.um ke paule te.l , si.ndu.r ar kajor de.i ke pokhoir ba nodi..n chhad.i di.hok :

Jharkho.nd raije.n , Kud.mali bhaki ke , 03/09/2011 Ta.rike.n ,

Do.sor (Second) Raij Bhasak jaiga de.ua geleik :